

OPHAV

ET OPLEVELSES- OG SØSPORTSCENTER I NYKØBING MORS

MORSØ KOMMUNE

OPLEVELSES- OG SØSPORTSCENTER

MORSØ KOMMUNE

MAJ 2022

OPDRAGSGIVER

Morsø Kommune
Jernbanevej 7
7900 Nykøbing Mors

tlf: 99 70 71 01
mail: kommunen@morsoe.dk
web: www.skaldyrskysterne.dk

Kontakt :
Ann-Sophie Øberg, gruppeleder
ano@morsoe.dk

RÅDGIVER, ARKITEKT

NORRØN A/S
Tagensvej 85F, 1 tv
2200 København N

tlf: 50 57 87 27
mail: info@norroen.dk
web: www.norroen.dk

Kontakt:
Marco Berentz, partner, arkitekt MAA
marco@norroen.dk

RÅDGIVER, KULTURLIVETS RÅDGIVERE

Why Consulting
Bredgade 36B, st. th.
1260 København K

tlf: 42 75 51 16
mail: lm@why.consulting
web: www.why.consulting

Kontakt:
Lasse Marker, CEO & owner
lm@why.consulting

Note:

Følgende kapitler må ikke publiceres iht. rettigheder om billedmateriale.

- Strategisk rammesætning
- Økonomiske potentialer
- Social programmering
- Kontekstuel analyse

Øvrige kapitler må publiceres.

INDHOLD

LÆSEVEJLEDNING	4
ANLEDNING TIL HANDLING	
Baggrunden	8
Opgave & vision	10
STRATEGISK RAMMESÆTNING	
Indpasning i det nære og det fjerne	14
Søsport i den vestlige Limfjord	16
Søsport på tværs af Limfjorden	18
Formidling i den vestlige Limfjord	20
Formidling af Limfjorden	22
Nykøbing Mors Havn	24
Ørodde	36
KORTLÆGNING	
Metode	50
Proces	52
ØKONOMISK POTENTIALE	
Introduktion	56
Gastronomisk destination	58
Søsportens potentiale	59
En helårsdestination	60
50.000 potentielle besøgende	61
Destination Limfjorden	62
Arkitektur	63
Naturoplevelser	64
Kulturoplevelser	66
Kystoplevelser	68
Begivenheder og aktiviteter	70
Styrkepositioner	73

SOCIAL PROGRAMMERING	
Brugere og besøgende	76
Design charette - gastronomi og kultur	78
Design charette - natur og rekreation	80
Design charette - kyst og aktiviteter	82
Interessentinterviews	84
Markedsundersøgelse	86
Styrkepositioner	90
KONTEKSTUEL ANALYSE	
Limfjorden - et landskab skabt af vand	94
Limfjordens dannelse	96
Limfjordens liv	98
Livet under fjordens overflade	100
Muslingeskaller og tang	102
Mors	104
Diversitet og foranderlighed	106
Kalk, ler og moler	108
En kultur skabt af vand	110
Maritim kulturhistorie	112
Nykøbing Mors	115
Bemærkelsesværdige bygninger	116
Placering af kommende center	120
Valg af placering	122
Klima og miljømæssige forhold	124
Eksisterende planforhold	126
Havnens udvikling	128
Styrkepositioner	131
PROGRAM	
Program koncept	134
Program ønsker	136

Arealfordeling	137
Program inspiration	138
FORTÆLLING	
Oprindelse / Opleve / Opstå	142
Limfjorden	144
Skallen	145
Ophav	146
OPHAV / FORSLAG	
Strategisk sammenhæng	150
Hængslet	153
Bystrategisk greb	156
Giv noget tilbage til byen	158
Ophav - udendørs oplevelser	160
Havnepromenaden og fjordens landskab	165
Ophav - indendørs oplevelser	166
Østerspigen finder hjem	168
Søsportens pier	172
Uformelle møder	175
Oplevelser og aktiviteter	176
Fjordens udtryk	178
Et ikon for fjorden	180
SAMARBEJDSPARTNERE I OPHAV	
OPHAV Limfjorden skoletjeneste	184

LÆSEVEJLEDNING

OVERBLIK

BAGGRUND

side 6 - 11

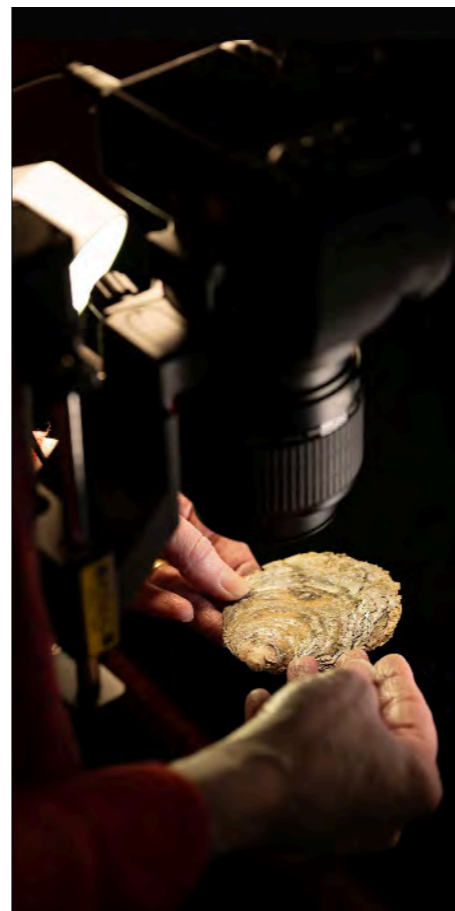
Visionen for et nyt Oplevelses- og Søsportscenter har været undervejs i et stykke tid. Her i kapitlet får læseren en indføring i, hvad baggrunden for opgaven er og hvilke aktiviteter, der er foregået hidtil.

STRATEGISK RAMMESÆTNING

side 12 - 47

Her fortælles om indpasningen af Oplevelses- og Søsportscentret i både en regional og lokal sammenhæng.

KORTLÆGNING

side 48 - 53

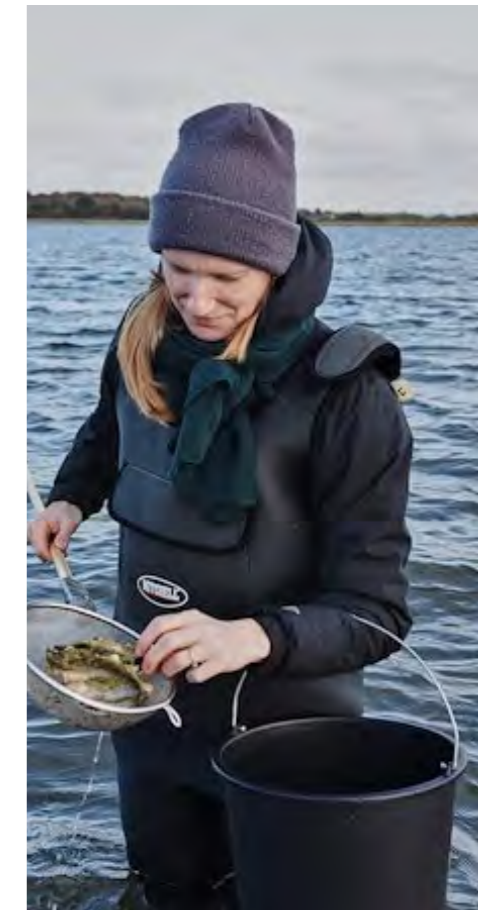
Her udfoldes metode og proces for projektets tilblivelse.

ØKONOMISK POTENTIALE

side 54 - 73

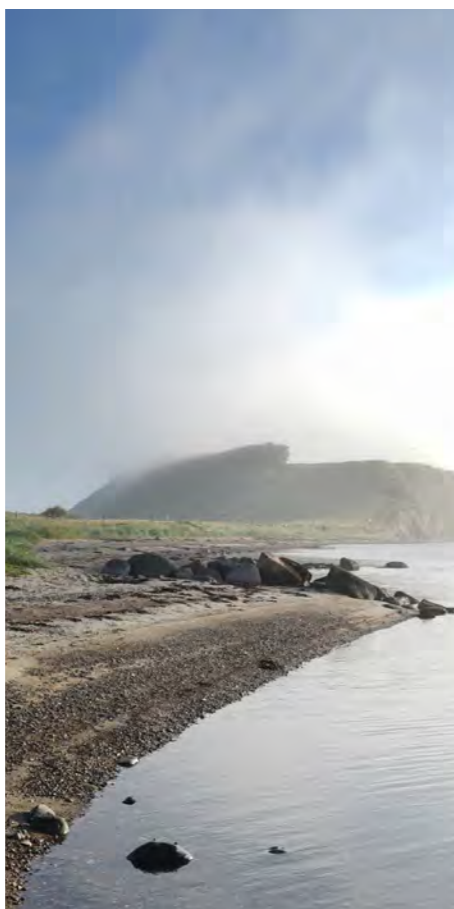
I dette kapitel belyses, hvilke økonomiske potentialer Oplevelses- og Søsportscentret kan blive en del af.

SOCIAL PROGRAMMERING

side 74 - 91

Her opsummeres potentielle brugeres ønsker og behov - både lokale, særlige interessenter samt udefrakommende.

KONTEKSTUEL ANALYSE

side 92 - 131

Ethvert sted har sin egen særlige historie, og med kapitlet her belyses, hvilke historiske og kontekstuelle fortællinger, centret kan stå på skuldrene af for at blive en del af den naturlige fortælling om Mors og Limfjorden.

PROGRAM

side 132 - 139

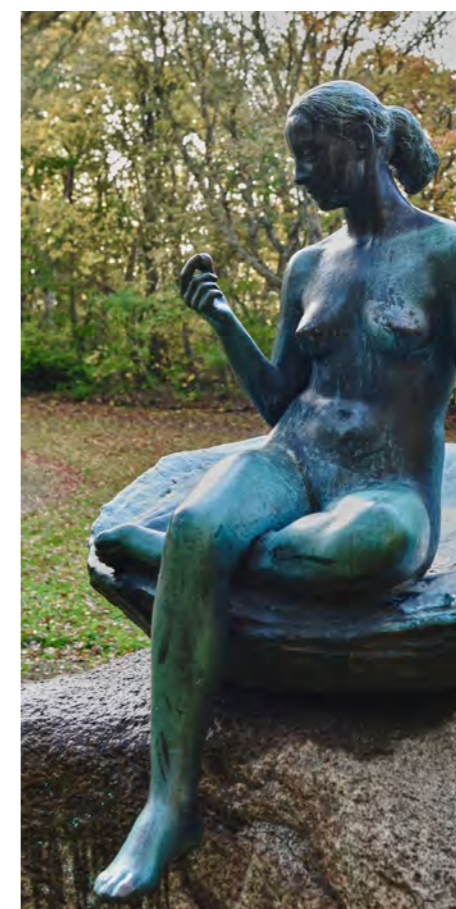
Som opsummering på den sociale programmering og de øvrige analyser fremsættes et foreløbigt program for centret.

FORTÆLLING

side 140 - 147

Med afsæt i den foregående analyse og indsamling af viden er der skabt en kernefortælling for centret, som med bund i historie, natur og kultur kan vokse ud i en fremtid og blive en del af fortællingen om Limfjorden og Nykøbing Mors.

FORSLAG

side 148 - 181

Her udfoldes et forslag til et nyt Oplevelses- og Søsportscenter. Forslaget samler op på ønsker og drømme om, hvad centret skal kunne - men skal ses som et værktøj i processen på vejen mod realisering.

ANLEDNING TIL HANDLING

BAGGRUNDEN

Morsø Kommune har en helt særlig tilknytning til Limfjorden og dens ressourcer. Som en ø midt i fjorden er vandet en del af morsingboernes daglige liv. Især er skaldyrserhvervet på øen særligt værdifuldt - naturligvis økonomisk, men også det historiske perspektiv med bla. Limfjordskompagniet, der i mange år var en fremtrædende spiller i området og nu med Skaldyrscentret, der samler forskning og udvikling indenfor danske skaldyr. Af disse gode grunde er Nykøbing Mors i dag Danmarks Skaldyrshovedstad og danner rammen om en række nationale events knyttet til Limfjordens særlige gastronomiske tilbud.

Denne helt særegne position gjorde, at Morsø Kommune i 2018 fik bevilliget 17,6 mio. kr. på Finansloven til at etablere et modtagecenter for østersturisme.

I bevillingen er der formuleret fem initiativer, som projektet skal adressere:

- Digital Platform
- Branding af Limfjorden
- Styrkelse af Dansk Madkultur
- Styrkelse af Lokale Erhverv og Industri
- Fremme af Bæredygtig Udnyttelse af Naturressourcer

Samme år overtog kommunen idéen om et søsportscenter i Nykøbing fra en gruppe af foreninger, der havde arbejdet på sagen gennem en længere årrække, og der blev bevilliget 11 mio. kr. fra Morsø Kommune til at realisere et sådant.

I 2020 besluttede kommunalbestyrelsen, at lægge de to projekter sammen, da der er mange synergier mellem de to centre, så livet på, ved og i Limfjorden får ét samlet sted, der forener de mange aktører og interessenter.

Ikke mindst er det et fælles mål for projekterne at aktivere Limfjorden som en ressource for øens børn og unge, at styrke turismen på Mors, og styrke mulighederne for iværksætteri med udgangspunkt i fjordens potentialer.

Epinion har lavet en skræddersyet markedsanalyse for Oplevelses- og Søsportscenteret med velbegrundede indikationer for markedspotentialer samt et estimat over, hvilket gæstepotentiale den nye attraktion vil have generelt såvel som appellen i forskellige målgrupper.

Gæstepotentialet estimeres til ca. 50.000 årligt og står på en række forudsætninger f.eks. sammensætningen af befolknings- og turismegrundlaget, hvorfor det også adskiller sig fra mange konceptuelt sammenlignelige attraktioner.

Det samlede projekt er en stor investering i Mors' fremtid, og det forventes, at det vil skabe aktiviteter til gavn for både den lokale befolkning samt være et nyt ansigt udadtil, der kan sætte Mors på kortet som udgangspunktet for Limfjordens mange oplevelsesmuligheder.

STATUS PÅ FUNDING

Novo Nordisk Fonden og Villumfonden har bevilliget henholdsvis 5,9 mio. kr. og 1.5 kr. til en helt ny skoletjeneste om Limfjorden, der fremadrettet bliver en del af det kommende center. Der gøres opmærksom på, at disse bevillinger ikke er til byggeriet men netop udvikling og opstart af skoletjenesten.

Der er endnu ikke søgt fondsstøtte til bygningen.

Foto: Colin John Seymour Jr.

OPGAVE & VISION

Ambitionen for det nye center er at skabe et plateau midt i Limfjorden, hvorfra man kan komme helt tæt på livet i og omkring fjorden. Stedet har til målsætning at være en ambassade og repræsentant for Limfjorden, med udgangspunkt i stedets herkomst, historie og rolle som gastronomisk og rekreativt mekka.

Centret er din og min adgang til Limfjorden som rum for oplevelse, der skal bringe os nærmere fjordens liv og som flade for aktiv såvel som tilbagelænet nydelse af fjorden.

Projektets succes rodfæstes i at skabe et sted, som aktivt kan byde både den lokale befolkning og besøgende gæster indenfor og udenfor som en port til Limfjorden.

Projektets centrale rolle er at formidle fjorden som sublimt spisekammer samt som et rekreativt sted for aktiv bevægelse, foreningsliv og kærlighed til søsport.

Visionen er, at de to sideløbende spor tilsammen skal skabe en ny attraktiv helårsdestination, og at de kan supplere hinanden og tilsammen skabe en helstøbt destination, der når langt ud over Nykøbing Mors' grænser.

GASTRO DESTINATION I VERDENSKLASSE
Det nye center skal sætte Mors på verdenskortet som destination for skaldyrsturisme. Formidlingen af fjorden som et kulinarisk spisekammer skal være en oplevelse i international klasse. Men for at kunne værne om fjordens

ressourcer, er det vigtigt at forstå den sammenhæng, der er mellem fjordens biologi, økosystemer, historie og kulturarv, der samtidig skal formidles i centret.

Centret skal være det naturlige sted for at opleve Limfjorden. Det skal være udgangspunktet for at komme ud på vandet og ud i naturen og opleve formidlingen 1:1.

CENTRUM FOR SØSPORT

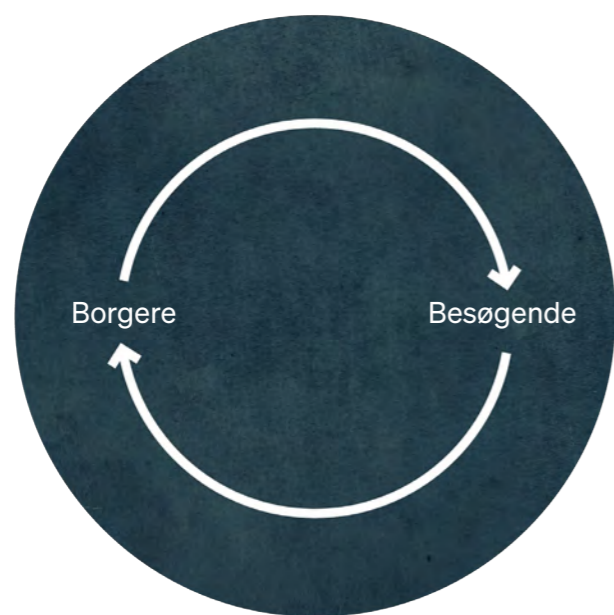
Centret skal være et samlingssted for aktiviteter omkring vandet. Det skal både være et sted, hvor eksisterende foreninger kan have deres base, men også indbyde til nysgerrighed og lyst til at prøve nye aktiviteter på vandet.

Det skal styrke eksisterende fællesskaber, men samtidig være ramme for nye. Forhåbningen er, at byens unge vil opleve stedet som et samlingssted, hvor de kan prøve nye aktiviteter i trygge rammer.

Samtidig kan søsportsaktiviteterne være med til at give en længerevarende og mere varieret oplevelse for udefrakommende besøgende med både ny viden, mad-oplevelser og søsportsaktiviteter.

INNOVATION OG IVÆRKSÆTTERI

Udover at være ramme om oplevelser og formidling skal centret fremme innovation og iværksætteri. Sammen med byens øvrige erhverv og forskningsinstitutioner skal det være et sted for nye ideer og inspiration til, hvad Limfjordens mange ressourcer kan bruges til.

**ATTRAKTION FOR
LOKALE OG TURISTER**

**AKTIVT MILJØ
OMKRING VANDET
HELE ÅRET**

**INNOVATION OG
IVÆRKSÆTTERI**

STRATEGISK RAMMESÆTNING

INDPASNING I DET NÆRE OG DET FJERNE

INDPASNING I DET FJERNE

Oplevelses- og søsportscentret placeres i den vestlige del af Limfjorden, hvor der i øjeblikket udvikles flere projekter for både søsport og kulturelle oplevelser.

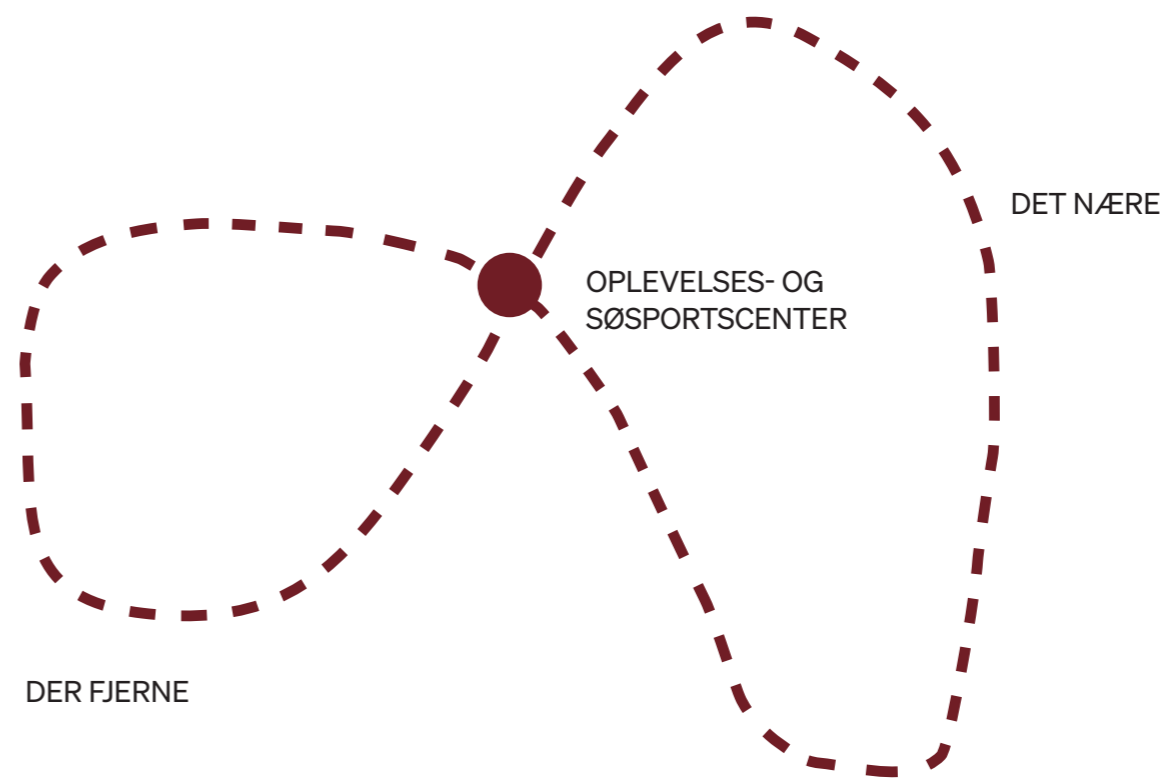
Med et nyt center for søsport i Nykøbing Mors indskrives byen sig i et større net af foreningsaktiviteter og søsportscentre, som tilsammen på tværs af Limfjorden kan udvikles til en søsportsdestination. Der kan afholdes konkurrencer eller mesterskaber på tværs, aktiviteter mellem foreninger, og den høje aktivitet kan inspirere til endnu mere liv på fjordens vand.

Det samme er gældende for kulturelle oplevelser og formidling af Limfjorden. De forskellige centre og museer supplerer hinanden og skaber en fælles kulturel destination omkring Limfjorden.

INDPASNING I DET NÆRE

I Nykøbing bliver centret et helt konkret link i byen, hvor det er placeret som et hængsel mellem byens havn og det grønne område Ørodde - mellem kulturen og naturen.

Der er allerede planer om at udvikle begge områder, og centret vil således lægge sig ind som en overgang og et led mellem områderne og de aktiviteter, der sættes igang.

SØSPORT I DEN VESTLIGE LIMFJORD

ORGANISERET SØSPORT

Som det fremgår tydeligt af kortet er søsport stort i Limfjorden. Det er flere forskellige typer søsport, der dyrkes, men Limfjordens roligere vande har især fordret en lang række lystbådehavne, men også badeklubber, dykkerklubber og ro- og kajakklubber har været en del af fjordens liv længe, bl.a. har roklubben i Nykøbing eksisteret i over 120 år.

Der er siden kommet dykkerklubber til, bl.a. med en dykkerpark ved Glyngøre, hvor man kan opleve fjorden under overfladen. Senest er der etableret aktivitetsparker og kabelbaner, hvor der er lidt mere aktivitet for hele familien. Thy Cable Park, der genåbnede i 2021 med nye faciliteter, har fået over 1200 medlemmer.

Badning har altid været populært i fjorden, og der har været mange badeanstæder rundt i bl.a. Thisted og i Nykøbing, hvor byen i løbet af 1800-tallet blev promoveret som en kur by. Vinterbadning er idag populært som aldrig før i hele landet - Rådet for Større Badesikkerhed anslår, at Danmark har mere end 25.000 organiserede vinterbadere fordelt på 93 klubber,¹ og det er bare de organiserede foreninger.

Som kortet viser er der en koncentration af klubber og søsportsforeninger omkring Nykøbing Mors, og det tegner et billede af et allerede eksisterende centrum for søsport - især på tværs af Sallingsund med Glyngøre som et aktivt punkt på den modstående kyst.

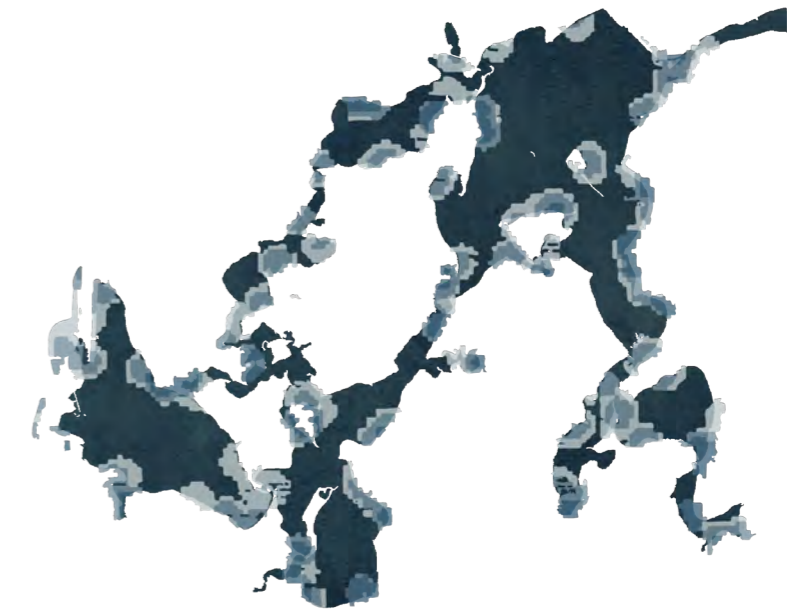
1) <https://friluftsrådet.dk/aktiviteter/vinterbadning#:~:text=Vinterbadning%20er%20over%20de%20seneste,vinterbadere%20fordelt%20p%C3%A5%2093%20klubber.>

2) Kaae, B.C. & Olafsson, A.S. (2020): Blåt friluftsliv i Morsø Kommune og den vestlige del af Limfjorden. IGN Rapport, oktober 2020. Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, Københavns Universitet, Frederiksberg.

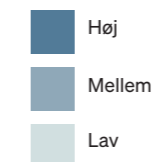
UORGANISERET SØSPORT

Den nemme adgang til fjordens vand fordrer dog også en masse søsport udenfor de organiserede foreninger. I 2020 udgav Københavns Universitet en rapport om det blå friluftsliv i det vestlige Limfjorden², og den viser bl.a. at der er stor aktivitet langs kysterne for bl.a. ophold og badning, der ikke nødvendigvis er en organiseret sport. Derudover viser den, at der er stor intensitet af ikke-motoriseret sejlads som kajak, surf og SUP, som også er nemt at gøre uden at være medlem af en klub.

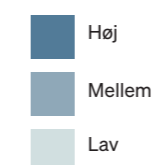
Kortene viser stor aktivitet langs alle kysterne, men især omkring Nykøbing Mors og Fur er der stort aktivitet af ikke-motoriseret sejlads.

Intensitet af kystaktiviteter (ophold og badning)

Intensitet af ikke-motoriseret sejlads (kajak, surf, mv.)

Kilde: Blåt friluftsliv i Morsø Kommune og den vestlige del af Limfjorden

Søsportsforeninger og -faciliteter

- Søsportsfaciliteter
- Vinterbadning
- Ro- og kajak
- Aktivitetspark (vandleg+kabelpark)
- Dykker
- Lystbådehavn
- Badestrand med blåt flag

SØSPORT PÅ TVÆRS AF LIMFJORDEN

EN SAMLET SØSPORTSDESTINATION

Som omtalt understøtter de forskellige søsportscentre en samlet søsportsdestination, hvor der kan udfoldes et aktivt blåt liv i den vestlige Limfjord. Hvert center fortæller en historie om det helt særlige sted, det er placeret, og således vil hver destination være forskellig, og der vil kunne skabes en variation af søsportoplevelser på tværs af fjorden.

COLD HAWAII INLAND

Med Cold Hawaii Inland vil Thisted Kommune udvikle den legeplads og de naturoplevelser, der knytter sig til vandet i hele kommunen og dermed bidrage til den livskvalitet, man som thybo oplever ved at have natur og rekreative muligheder lige uden for døren.

Helt konkret kobler Cold Hawaii Inland Vesterhavets mange aktiviteter via Vandet Sø til de mere rolige vande i Limfjorden ved at skabe en række nye arkitektonisk genkendelige frilufts- og vandfaciliteter, som tager hensyn til det specifikke område og den unikke natur, som findes i Thy.¹

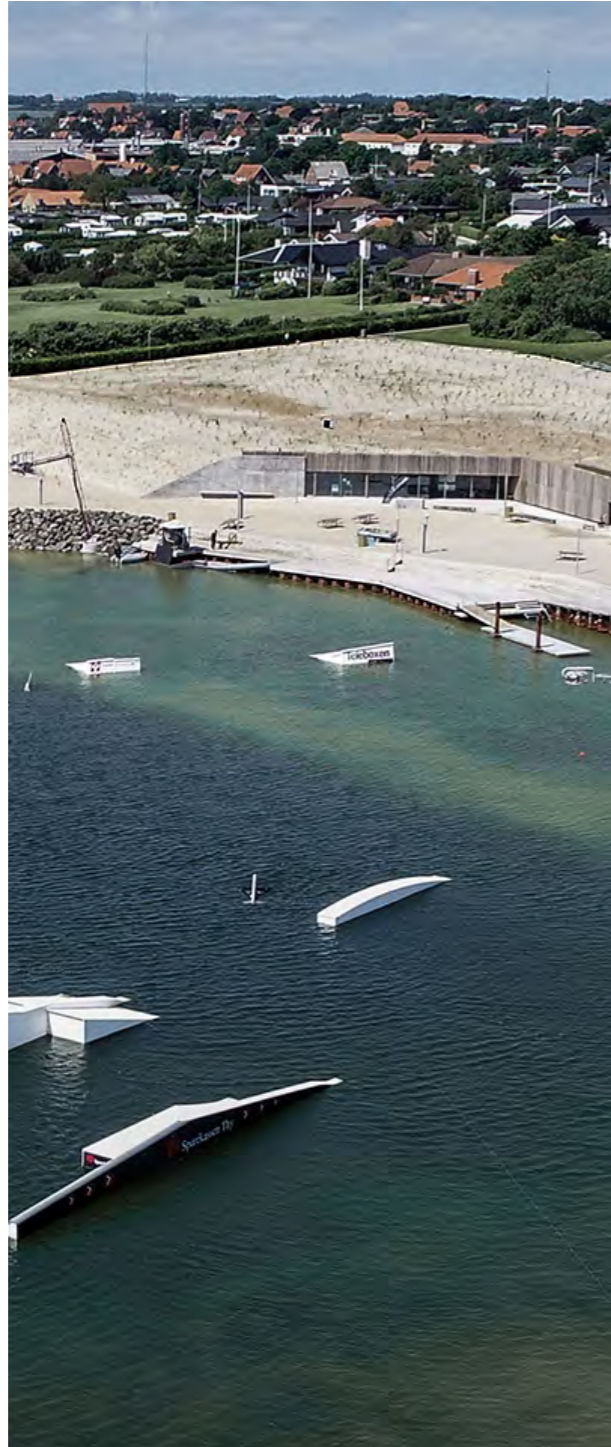
CHI bliver løbende over de næste år udvidet med flere spots langs Limfjorden i Thisted Kommune.

GLYNGØRE MARITIME CENTER

Som et led i udvidelsen af Glyngøre Havn, skabes der et af de mest eksperimenterende bud på en rekreativ bearbejdet havnekonstruktion. Et projekt der vil bestå af en ny slags ydermole, der både skal beskytte det nye havneområde fra Limfjordens ofte vilde side, men ligeledes skabe knudepunkter for rekreative oplevelser på og ved vandet.²

1) www.thisted.dk

2) www.loa-fonden.dk

SYNOPAL - COLD HAWAII INLAND

VILSUND - COLD HAWAII INLAND

GLYNGØRE MARITIME CENTER

FORMIDLING I DEN VESTLIGE LIMFJORD

EN VIFTE AF OPLEVELSER

FORMIDLING AF FJORDEN

Med flere forskellige institutioner, der formidler Limfjorden, er det vigtigt, at det nye center i Nykøbing har et helt særligt fokusområde. Med statens støtte til et center for østersturi-me vil det kommende center på Mors have en helt særlig niche omkring fjordens ressourcer og en mulighed for at skabe en aktiv formidling både med gastronomi og aktiviteter direkte i fjorden. På museet på Fur er der et større fokus på geologien omkring øen, i Glyngøre kan man opleve fjordens påvirkning på mennesket og omvendt, Limfjordsmuseet har fokus på fjordens maritime historie, og Jyllandsakvariet formidler fjordens fisk.

Særligt arbejdes der på et samspil med Dansk Skaldyrcenter på Ørodde. Som en del af DTU Aqua, Institut for Akvatiske Ressourcer på DTU, Danmarks Tekniske Universitet, arbejder de med alle aspekter af produktion i de kystnære farvande, men med særlig fokus på skaldyr: forskning og udvikling af nye metoder til bæredygtigt opdræt, formidling og produktion. Dansk Skaldyrcenter tilbyder også østerssafari rundt om Ørodde og indgår som en vigtig samarbejdspartner og underviser i den nye skoletjeneste - OPHAV Limfjorden.

SÆRLIG KULTURFORMIDLING

Der findes flere museer i området, som har et

helt særligt formidlingsfokus, f.eks. Fossil- og Moleremuseet på Nordmors, der koncentrerer sig om molerets fortælling og Stenaldercentret Ertebølle, der har fokus på den kendte køkkenmødding og stenalderens jægere. Sammen er de med til at besøgende i området kan gå i dybden med fortællinger om Limfjorden. De har tilfælles, at de ligger i forbindelse med det sted eller den fortælling, de formidler, og emnerne er mere nicheprægede.

BYMUSEER OG FORTÆLLINGER OM FJORDEN

Bymuseerne i området har desuden fjorden med i deres udstillinger og formidling, men oftest med udgangspunkt i den enkelte by og dens narrativ.

NYE KULTUR INVESTERINGER

En af de store kulturelle investeringer i området er det nye SMK Thy, som ved om- og nybyggeri bliver Statens Museum for Kunsts nye satellit udenfor København. De nye arkitektoniske rammer og museets vision om at vise deres værker i et tæt samspil med stedets arkitektur, historie og det omgivende landskab har potentiale til at blive en ny destination i området.

Med et helt andet fokus end det nye center i Nykøbing bliver der derved skabt et endnu større udbud af oplevelser i den vestlige Limfjord.

MUSEER OG FORMIDLINGSCENTRE

- Formidling af Limfjorden
- Bymuseum
- Særlig kulturformidling
- Kunstmuseum

FORMIDLING AF LIMFJORDEN

ET VARIERET UDBUD

Som ved det voksende udbud af søsportscentre vil de forskellige formidlingscentre om Limfjorden kunne supplere hinanden og skabe en synergi omkring en større forståelse af fjordens historie, geologi, ressourcer og måske endda den fremtid, man kan forestille sig for Limfjorden og livet langs dens kyster. Ved at sætte fokus på de forskellige fortællinger der findes, kan det skabe større nysgerrighed og måske holde længere på besøgende i området.

FUR MUSEUM

På Fur Museum kan man gennem de mangeartede udstillinger opleve fortiden. Udover fossiler i verdensklasse, kan man også opleve historien om forhistoriske supervulkaner, øens landskaber og undergrund, og livet på Fur i de sidste mange århundrede.¹

GLYNGØRE KULTURSTATION

På Glyngøre Kulturstation kan man opleve hvordan fjorden har påvirket mennesker i alle henseender fra oldtiden til nu - formentlig landskab, påvirket industrien og hele områdets udvikling.²

LIMFJORDSMUSEET

Limfjordsmuseet, der åbnede i 1964, beskæftiger sig med Limfjordens maritime kulturhistorie. Limfjordsmuseets ansvarsområde er hele Limfjorden fra Hals til Thyborøn og de tilstødende kyster. De godt 1.000 km kystlinje dækker over emner som søfart, fiskeri, krejleri, færgefart, fjordfolk og fritidslivet på og ved fjorden.³

1) furmuseum.dk

2) glyngorekulturstation.dk

3) limfjordsmuseet.dk

4) visitthy.dk

JYLLANDSAKVARIET

I JyllandsAkvariet kan man komme helt tæt på de mange finurlige og farverige fiskearter, der lever i Nordsøen og Limfjorden. Der arrangeres natursafari, sælsafari, ravsafari og østerssafari fra akvariet.⁴

UDVALGTE BESØGSTAL :

LIMFJORDSMUSEET⁵

2018: 92.402 besøgende

2019: 95.016 besøgende

2020: 90.659 besøgende

GLYNGØRE KULTURSTATION⁵

2018: 3.737 besøgende

2019: 3.546 besøgende

2020: 849 besøgende

FUR MUSEUM⁵

2018: 26.103 besøgende

2019: 23.923 besøgende

2020: 29.196 besøgende

JYLLANDSAKVARIET⁶

2018: 72.050 besøgende

2019: 74.500 besøgende

2020: 79.715 besøgende

5) Kilde: Danmarks Statistik

6) visitdanmark.dk, attraktionslisten

FUR MUSEUM

GLYNGØRE KULTURSTATION

LIMFJORDSMUSEET

JYLLANDSAKVARIET

NYKØBING MORS HAVN

KONTEKSTBESKRIVELSE

Havnen er byens arnested. Det er her byen er vokset ud fra, siden den blev grundlagt som købstad i 1200-tallet.

Netop det at havnen har været byens livsnerve kan aflæses i mange af gaderne, der fører til havnen. De mange udvidelser af havnen og forskellige havneaktiviteter gennem tiden vidner om en konstant tilpasning og udvikling af området.

Da området yderst på Ørodde stadig bruges til erhverv er vejen langs havnen og ud til Øroddes skaldyrshavn en af byens centrale trafikale åre - men vejen er også en barriere med trafik og støj.

Samtidig med fiskerierhvervets behov for plads er der blevet etableret en lystbådehavn helt inde i kernen af byen, hvilket understreger byens nære kontakt til Limfjorden og lysten til at komme ud på vandet.

De forskellige bygninger omkring havnen vidner om byens udvikling. Det ældre pakhus og den gamle Toldbod er blevet gjort selskab af klubhus for sejlkлубben, flere liberale erhverv og et boligområde, samt ikke mindst rådhuset, der også er placeret langs havnen.

Overnatningsmuligheder på havnen er begrænset til det hvide pakhus på Pakhustorvet, de rekreative funktioner på havnen er primært målrettet foreningslivet. Havnepromenaden langs havnen sikrer offentlig adgang og ophold langs havnekanten.

STYRKEPOSITIONER

SYNLIGHED AF FJORDENS ERHVERV
- det aktive, historiske skaldyrserhverv

DEN CENTRALE LYSTBÅDEHAVN
- byens særlige tilknytning til fjorden

STOR VARIATION AF FUNKTIONER
- varierede funktioner skaber varieret liv

HAVNEPROMENADEN
- fremtidssikring af adgang til havnefronten

KØBMAND

Dykkerklubben & Fjordhaver Nykøbing
Dansk Metal

Nedhus

3F & HK

STRANDVEJEN

BYMIDTEN

BAR

PAKHUS M. HOTEL

Pakhustorvet

Fiskerihavnen

NORDHAVNEN

Jens Juhl Kaj
Boliger

Gågade

RESTAURANT

ERHVERVSHAVNEN

Fritidsfiskernes
jollehavn

TOLDBOD/
TURISTKONTOR

PAKHUSE

ISPS område på Østkajen,
m. lineopdrætternes
plads mm.

Havnepladsen

Sønderhavn

Jernbanevej

GL. STATION CAFE HOLMEN

HOLMEN

Gl. Slæbested

Gl. Færgehavn

MORSØ
KOMMUNES
RÅDHUS

SLAGTER &
KUNSTFORENING

BÅDHUSE

KLUDBHUS

LYSTBÅDEHAVNEN

Plads til bådopbevaring,
autocamper parkering
og events

BÅDHUSE

HAVNEPROMENADEN

Slæbested

Båd- og flydebroer

ØEN

Midlertidige faciliteter
til vandsport

Kulturfjorden

NYKØBING MORS HAVN

EKSISTERENDE AKTIVITETER OG INTERESSENER

TURISTKONTORET

Meget sigende for Nykøbing Mors er det på havnen, man finder Turistkontoret i den gamle Toldbodsbygning. Således er havnen det, man i særlig grad præsenterer for besøgende, og det, der bliver byens ansigt udadtil.

SKALDYRSEHVERVET

Mange havne har mistet erhvervsfiskeriet, der ellers har været med til at udvikle byerne bag. Men her har skaldyrserhvervet en særlig plads inderst i havnen, helt op ad bykernen - stadig med mange aktive fiskere.

DETAILHANDEL OG RESTAURANTER

Café Holmen og slagteren er to af de aktører på havnen, der sikrer et blandet liv. Her har både byens borgere og besøgende noget at komme efter.

PAKHUSTORVET

Pakhustorvet er bykernens overgang til havnen. Torvet, som forbinder til byens gågader, åbner sig mod havnen. Funktionerne, der ligger ud til torvet, er derudover primært udadvendte aktive funktioner som restauranter, der er med til at skabe et aktivt miljø.

LYSTBÅDEHAVNEN

Lystbådehavnen er et aktivt hjerte i Nykøbings Havn. Klubhuset er placeret direkte ud til havnen, og de mange master vidner om en aktiv forening. Der er både plads til besøgende både

og til besøgende autocampere på havnepladsen. I 2019 så klubben en fremgang på 22,3% antal overnatninger for både og autocampere.

WAKEBOARD MORS

En af de nyere foreninger i Nykøbing er Wakeboard Mors, der har midlertidige faciliteter opstillet på Øen.

DYKKERKLUBBEN OG FJORDHAVERNE

Begge foreninger ligger ved Fiskerihavnen, og skaber et foreningsmiljø og sammenhold omkring flere aktiviteter på vandet.

BOLIGER

Boligerne på Jens Juhls Kaj sørger for, at der er lys i vinduer på nogle af havnens bygninger i de mørke timer. Der er desuden sørget for, at der er fri passage for offentligheden foran bygningerne, så havnen stadig kan opleves som en helhed.

HAVNEPROMENADEN

Havnepromenaden er allerede delvist etableret med mange opholdsmuligheder og kystsikring omkring bykernen.

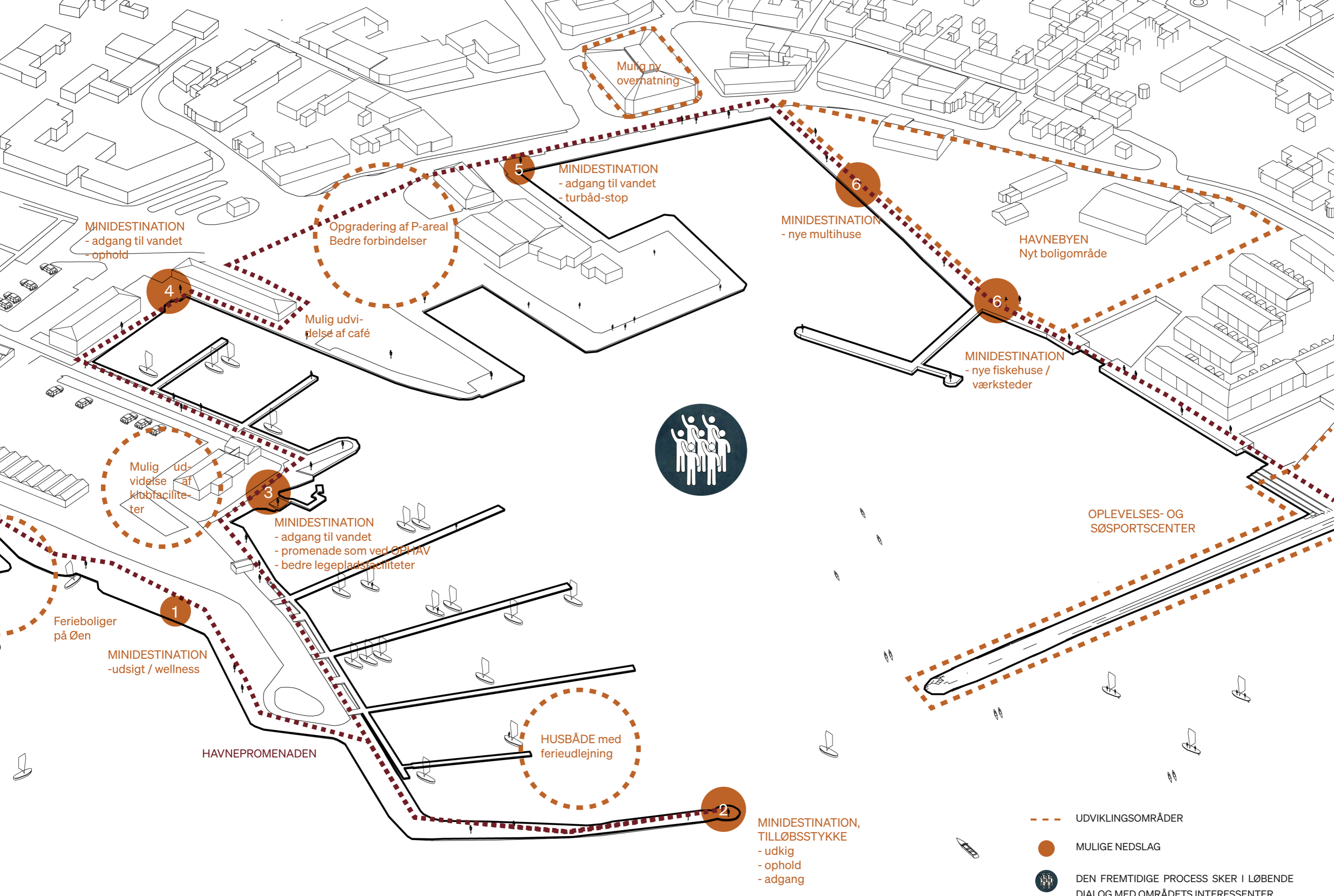
Nykøbing Havn idag

Skaldyrserhvervet synligt i havnen

Lystbådehavnen i centrum af byen

- UDVIKLINGSOMRÅDER
- MULIGE NEDSLAG
- DEN FREMTIDIGE PROCESS SKER I LØBENDE DIALOG MED OMRÅDETS INTERESSETER

NYKØBING MORS HAVN

FREMTIDIGE TANKER

NY HAVNEPLAN

Havneområdet er centralt for Nykøbings udvikling, både fordi der her er et aktivt erhverv, attraktive boliggrunde og der arbejdes intenst med at skabe mere liv ved fjorden. Det skal ske ved at skabe flere og større oplevelser i form af et kommende oplevelses- og søsportscenter, bedre adgang til vandet og bedre kontakt mellem byen og fjorden. En kommende havneplan skal sikre den fremtidige planlægning af havnens arealer.

UDVIKLING AF AREALERNE VED HAVNEN

Arealerne omkring havnen skal udvikles, så de i højere grad kan understøtte de aktiviteter, som allerede foregår og dem, som skal udvikles på havnen. Det drejer sig om den gamle busholdeplads, molen bag Café Holmen, arealet ved turistkontoret, Pakhuset og Øen. Der skal skabes plads og bedre faciliteter til Skaldyrsfestivalen, og andre events tilknyttet skaldyr, studepladser til markeds- og festivalaktiviteter, og mulighed for etablering af f.eks. food-trucks. Samtidig skal pladserne fungere som attraktive byrum med mulighed for ophold og aktiviteter.

HAVNEPROMENADE

Havnepromenaden er godt på vej, men skal videreføres hele vejen rundt om Klosterbugten som en strandpromenade videre til Øster Strand. Promenaden skal forbinde byen med fjorden ved at skabe bedre adgangsmuligheder og opholdspladser, der kan styrke Nykøbings rekreative liv.

NYE BOLIGER OG HUSBÅDE

Der skal udvikles flere boliger og ferieboliger i havneområdet. Nye attraktive boliger med udsigt og let adgang til vandet, samt ca. 10 husbåde, som skal udlejes til ferieboliger ved den yderste mole i lystbådehavnen.

UDVIKLING AF ERHVERVSHAVNEN

Der skal også i fremtiden være en aktiv erhvervshavn i Nykøbing. I Danmarks Skaldyrs-hovedstad skal man kunne opleve fangsten af skaldyr blive landet på nærmeste hold. Her skal også fortsat være plads til coasterne og de store fragtskibe, som også bidrager til havnens økonomi såvel som aktivitet på havnekajen.

NYT HOTEL

Der er allerede nu gang i etableringen af nye overnatningsfaciliteter i byen. I en gammel bygning på havnen etableres et nyt hotel.

MINI DESTINATIONER

Forskellige steder rundt på havnen vil der tilrettelægges minidestinationer hvis formål er at styrke interessen og aktiviteten omkring havnepromenaden.

NYKØBING MORS HAVN

ARKITEKTONISK IDEKATALOG TIL MINIDESTINATIONER

1. UDSIGT OG WELLNESS

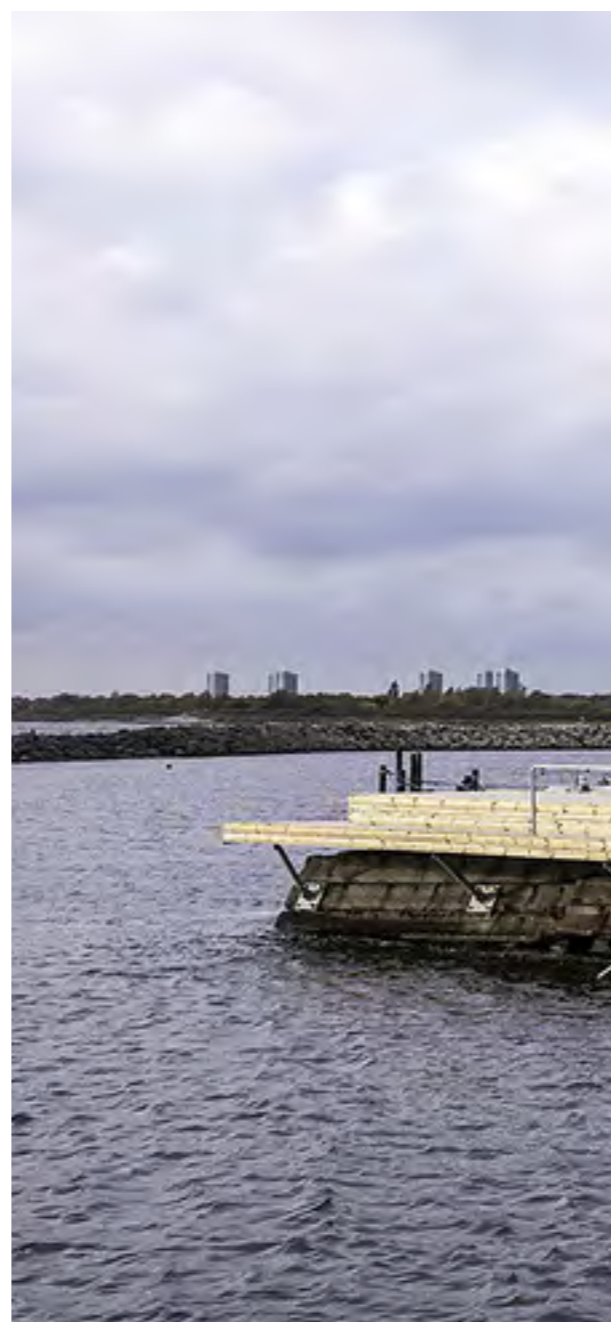
2. TILLØBSSTYKKE

3. ADGANG TIL VANDET OG MULIGHED FOR LEG

4. OPHOLD OG ADGANG TIL VANDET

5. ADGANG TIL VANDET OG TURBÅD STOP

6. HAVNEHUSE

NYKØBING MORS HAVN

OPLEVELSER OG AKTIVITETER

Hjulene viser intensiteten af aktiviteter og oplevelser i de enkelte kategorier henover året, ugen og døgnet.

RESTAURANT/CAFÉ

Der ligger flere caféer og restauranter langs havnen. Café Holmen ligger dog på selve havnearealet, her er flere arrangementer i løbet af året - bla. vinsmagninger. De fleste restauranter knyttet til havnen tager del i bla. Østersfinalen med specielle menuer.

FISKERI- OG SKALDYRSOPLEVELSER

Erhvervshavnen i Nykøbing bliver benyttet af muslingefiskerne, der losser muslinger. Jævnt fordelt hen over året bliver der desuden losset korn, foderstoffer, træpiller og meget andet fra coastere. Derudover bliver erhvervshavnen benyttet af fritidsfiskere. Der er forskellige skaldyrsevents på havnearealerne året rundt.

FORENINGER

Havnens foreninger (Sejlkлубben, Dykkerforeningen, og Fjordhaverne) er en del af havnens daglige virke, og bidrager til aktivitet på forskellig vis. Især i sommerhalvåret er der dog størst aktivitet.

DETAILHANDEL

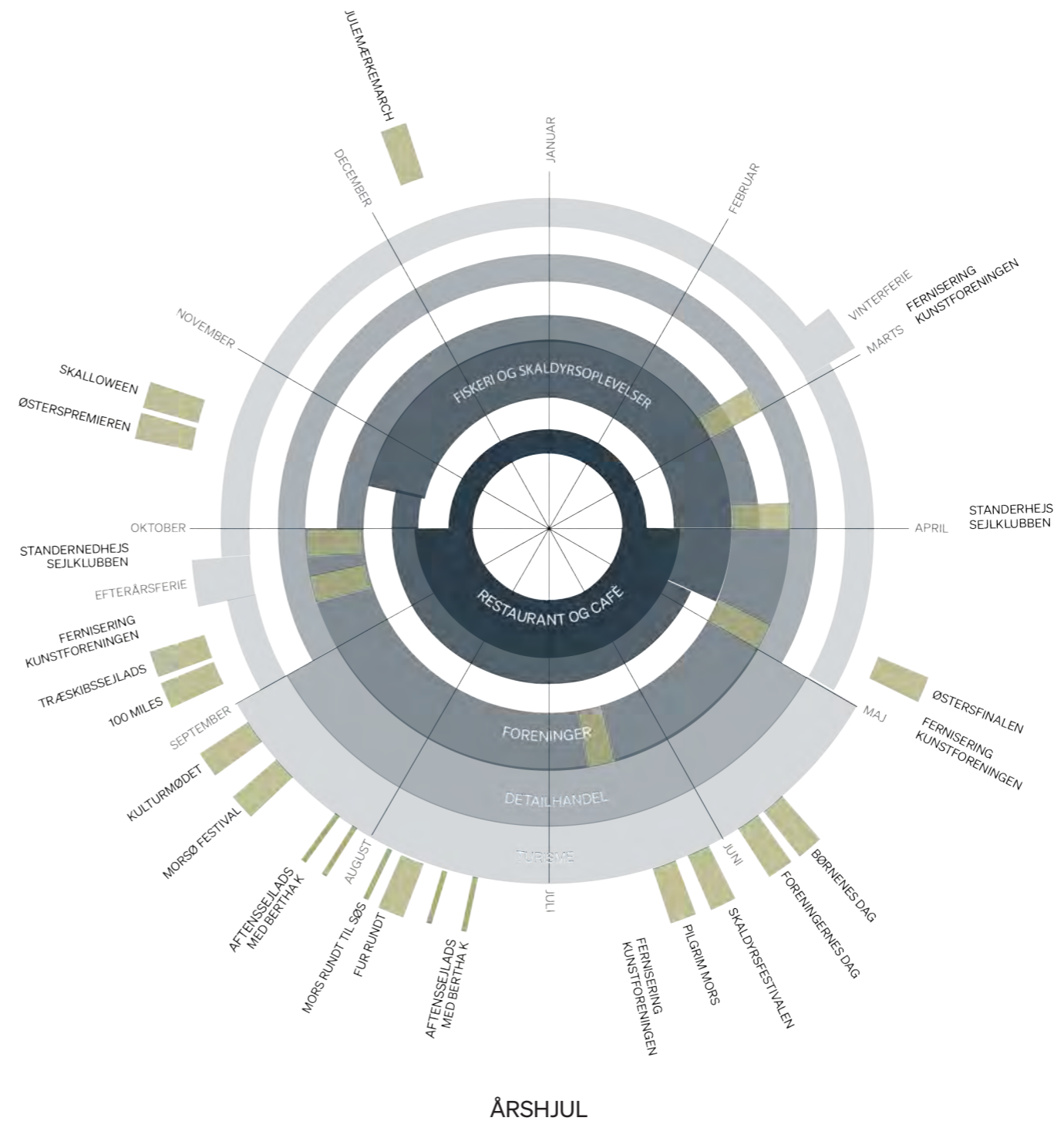
Byens detailhandel forefindes primært i gågaderne, der også løber ned til Pakhustorvet. Især om sommeren trækker livet fra de hyggelige gader ned mod havnen og bliver en del af miljøet.

TURISME

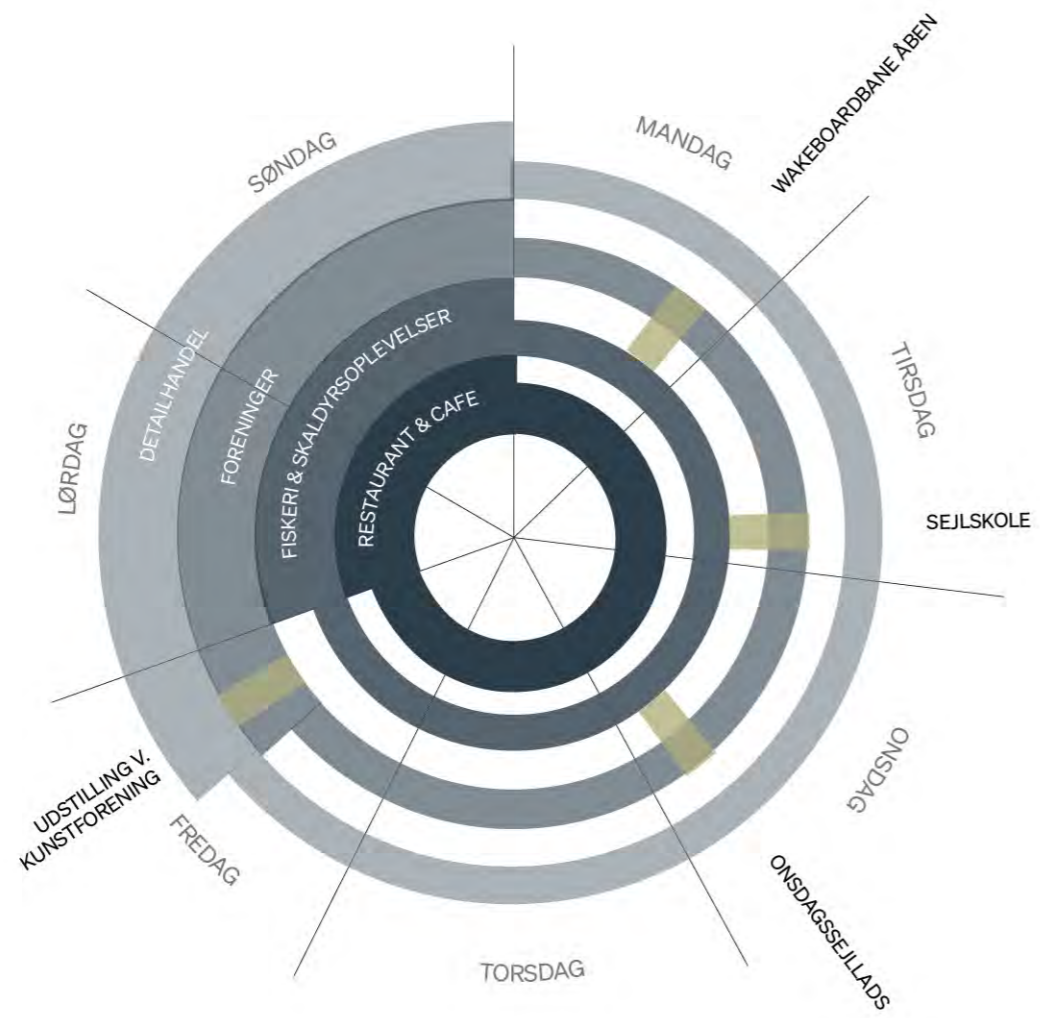
I turistsæsonen vil man på havnen i fællesskab synge solen ned. Marinaen vil være fyldt med både og liv.

EKSISTERENDE EVENTS

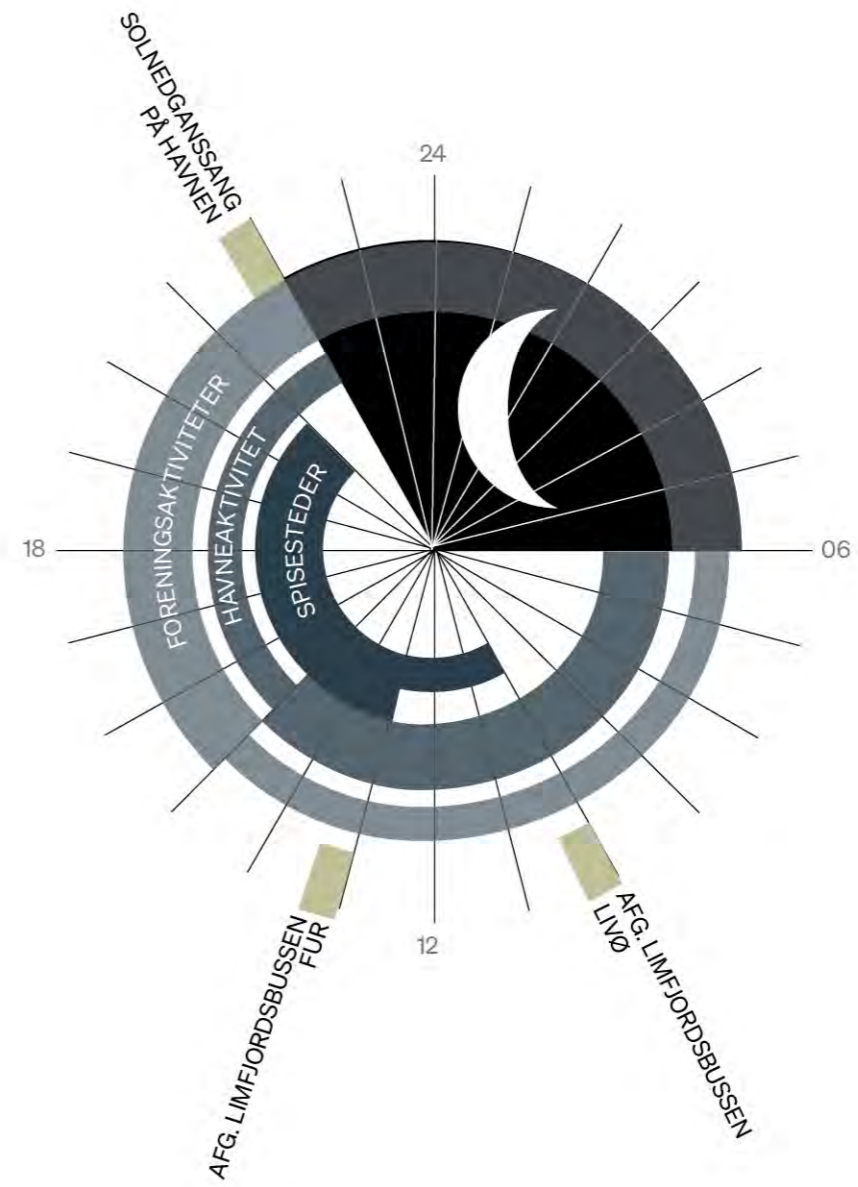
Henover året bliver der afholdt store arrangementer i Nykøbing, mange af disse foregår også på havnens arealer. Det er bla. Skaldyrsfestivalen og Kulturmødet.

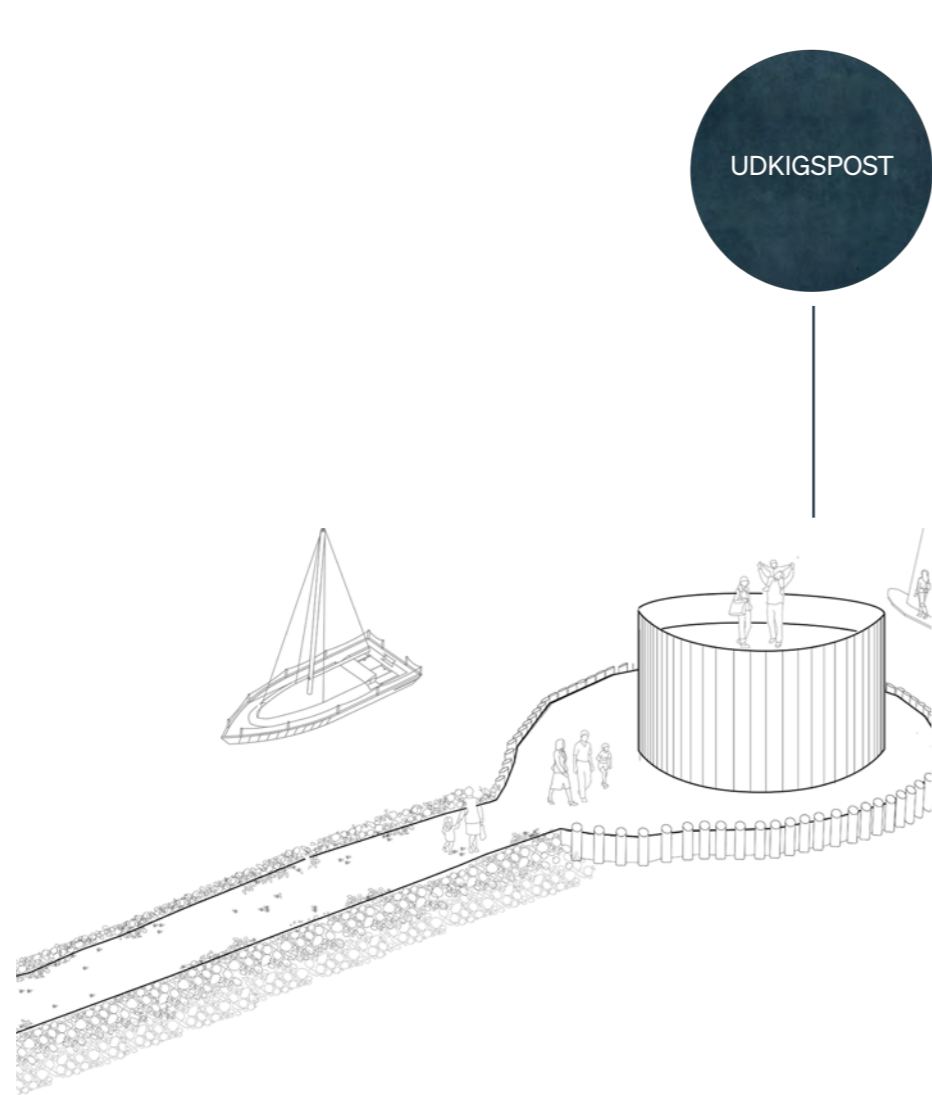

UGEHJUL

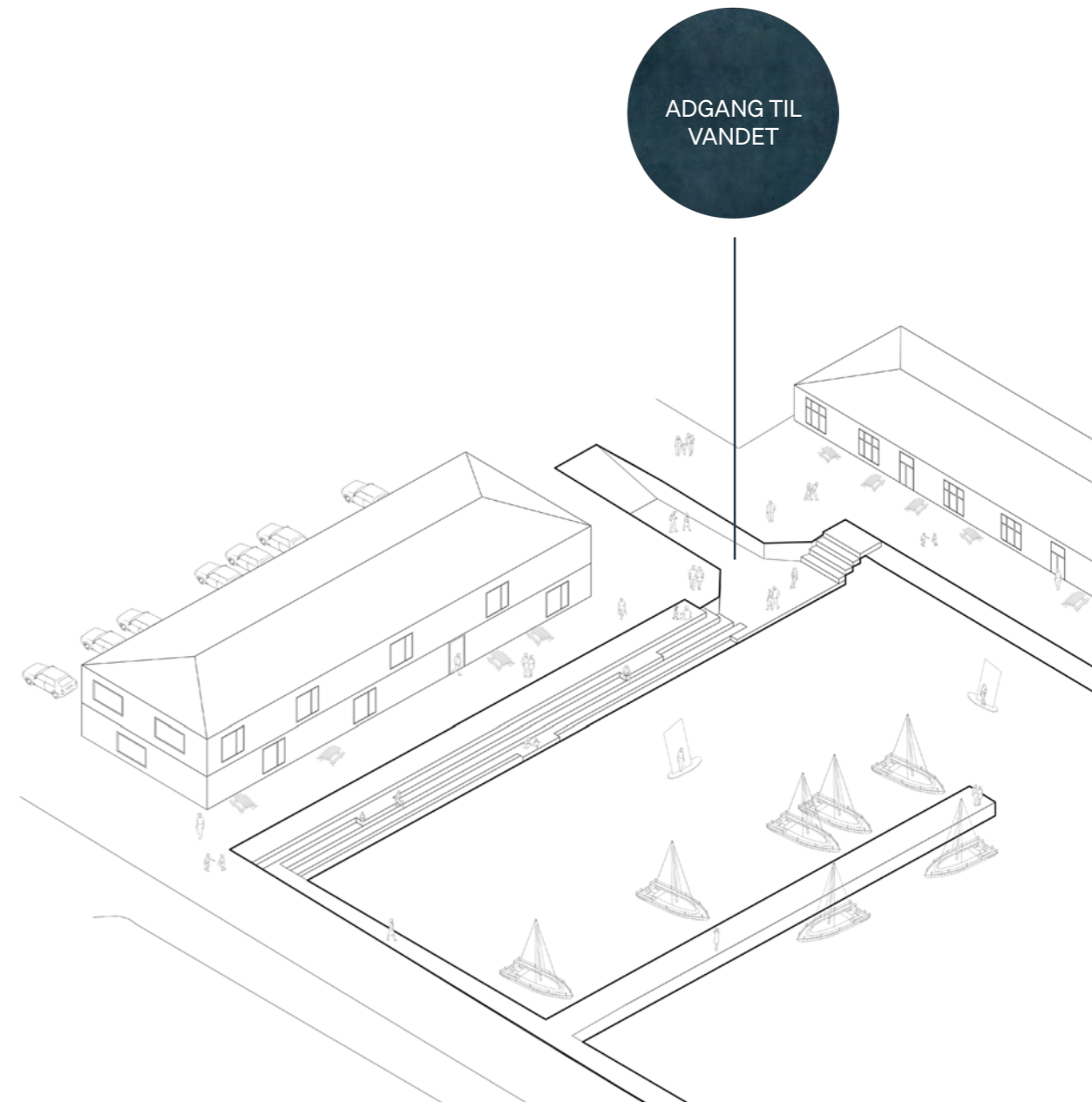

DAGSHJUL

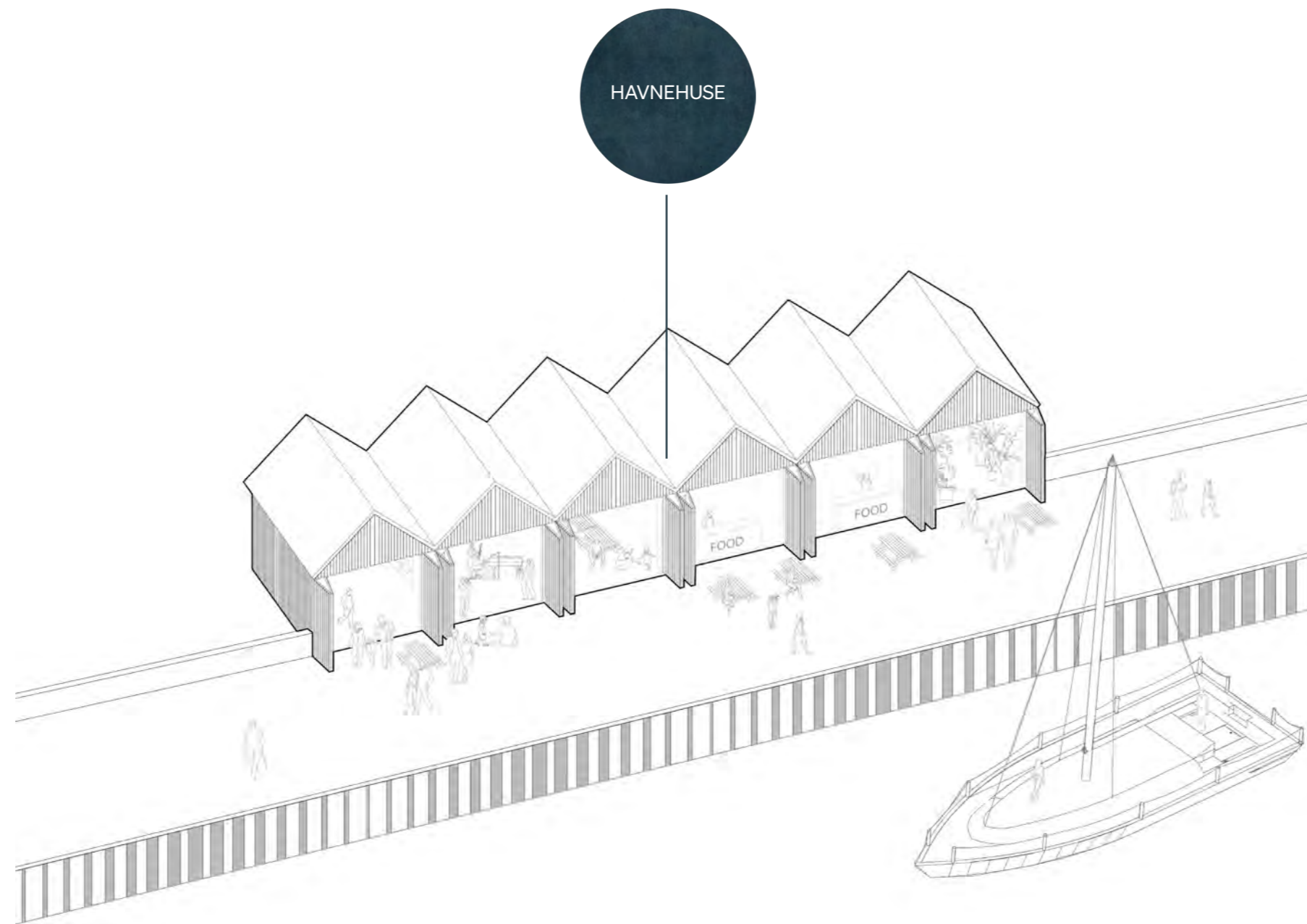
TILLØBSSTYKKE

Den ydre molearm bliver styrket med et støt-tepunkt, som vil koble sig på den nye havne-promenade. Det kan være et opholdssted eller et udsigtspunkt med udsigt hele havnen rundt inkl. Oplevelses- og Søsportscentret.

HOLMEN

Der vil foran holmen etableres et torv med en trappesering mod vandet, som vil styrke den eksisterende havnepromenade.

HAVNEHUSENE

Kajkanten langs fiskerihavnen vil blive styrket af "havnehusene", som skal indeholder forskellige programmer til gavn for byen.

ØRODDE

KONTEKSTBESKRIVELSE

Ørodde ligger som en naturlig beskyttelse af Nykøbing Mors Bugt og havn.

Navnet kommer af endelsen -Ør, -øre, der som efterled i danske stednavne har betydningen 'gruset strandbred'.¹

Området har været byens fælled siden 1400-tallet. Jorden har været for mager til at opdyrke, og er derfor ikke blevet inddraget til landbrug. Først i 1800-tallet blev området tilplantet og forvandlet til et parkanlæg - ikke mindst takket være Forskønnelsesforeningen, byens egne borgere, der bidrog til arbejdet.

I løbet af 1800-tallet kom strandlivet med nye badeanstalter og foreningslivet med nye boldbaner i området.

Siden er området holdt som et grønt areal for byens borgere, og flere foreninger er kommet til. I området findes derudover en legeplads til områdets institutioner og et vandrehjem, der ligger lige ud til Østerstrand.

Det stadion, der før lå på området er blevet flyttet til den anden ende af byen. Boldbanerne er dog bevaret.

Yderst på odden er der et stort område dedikeret skaldyrserhvervet. Limfjordskompagniet lå her før i tiden. Idag ligger Vilsund Blue og Skaldyrscentret her.

¹) denstoredanske.lex.dk

STYRKEPOSITIONER

GRØNT OG VAND
- en kondenseret naturoplevelse

VARIATION AF OPLEVELSER
- et bredt udvalg af rekreative oplevelser

FORENINGSTILBUD
- mange forskellige foreninger samlet

BYNÆRT
- hyppigt brugt af byens borgere

ØSTRE ANLÆG

NATURBASEN
LEGEPLADS

CAMPINGPLADS ▲

BOLDBANER

LANGELINIE

HAVNEPROMENADEN

ØSTERSTRAND

ØRODDE

ROKLUB
BADEKLUB

BADEBRO
SLÆBESTED

VANDREHJEM

CRICKETKLUB

TENNISKLUB

STRANDVEJEN

ØRODDEVEJ

Blå Kløverrute: "Ørodde" på 5 km

Havnen, fjorden, skoven, stranden, anlægget og kirkegården udgør tilsammen en skøn variation af naturoplevelser, samt en rundtur i øens vigtigste industrihistorie.

VILSUND BLUE
SKALDYRSCENTRET
ØSTERSAFARI
BAGDØRSSALG

ØRODDE

EKSISTERENDE AKTIVITETER OG INTERESSENER

LEGEPLADSEN

Mellem træerne er der placeret en legeplads, til gavn for både institutioner og borgere.

FORENINGER OG SPORTSBANER

Ørodde rummer flere af byens foreninger. Både cricketklub og tennisklub holder til her, og der er baner til begge klubber. Banerne ligger indhegnet i træer, der skærmer ud til resten af området. Fodboldsbanerne til det gamle stadion ligger stadig i området, men bruges ikke længere til fodbold.

ROKLUB OG BADEKLUB

Roklubben og badeklubben Året Rundt har til huse i en bygning på Østerstrand. Der er stillet en badebro op foran foreningernes lokaler.

VANDREHJEM OG CAMPINGPLADS

Ved siden af roklubben ligger Vandrehjemmet, pt. Danhostel. Fra vandrehjemmet er der udsigt over vandet mod øst. Campingpladsen, Morsø Camping, ligger i den nordligste del af området med 110 pladser og 9 hytter.

DE GRØNNE AREALER

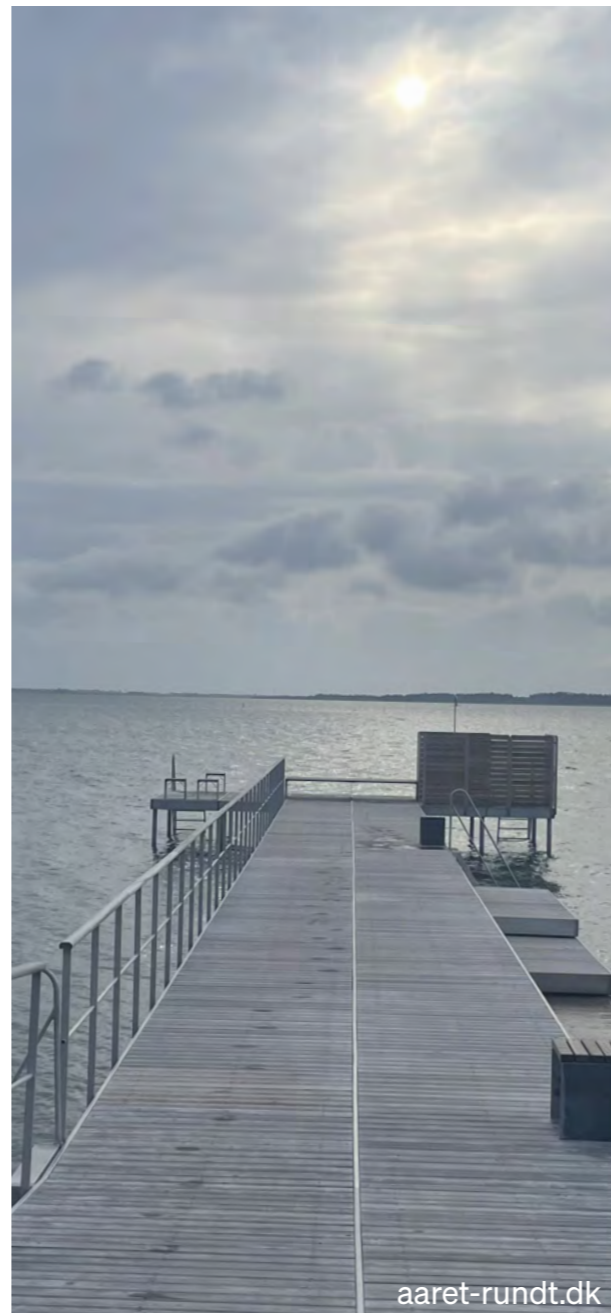
Ørodde er inddelt i flere zoner. Østre Anlæg i nord er et parkareal med kanaler og et mere ordnet forløb. Mellem sportsbanerne har området er mere åben og lys skov-mæssig karakter. Bag tennisbanerne er området tæt skov, som er mere eller mindre vokset helt til.

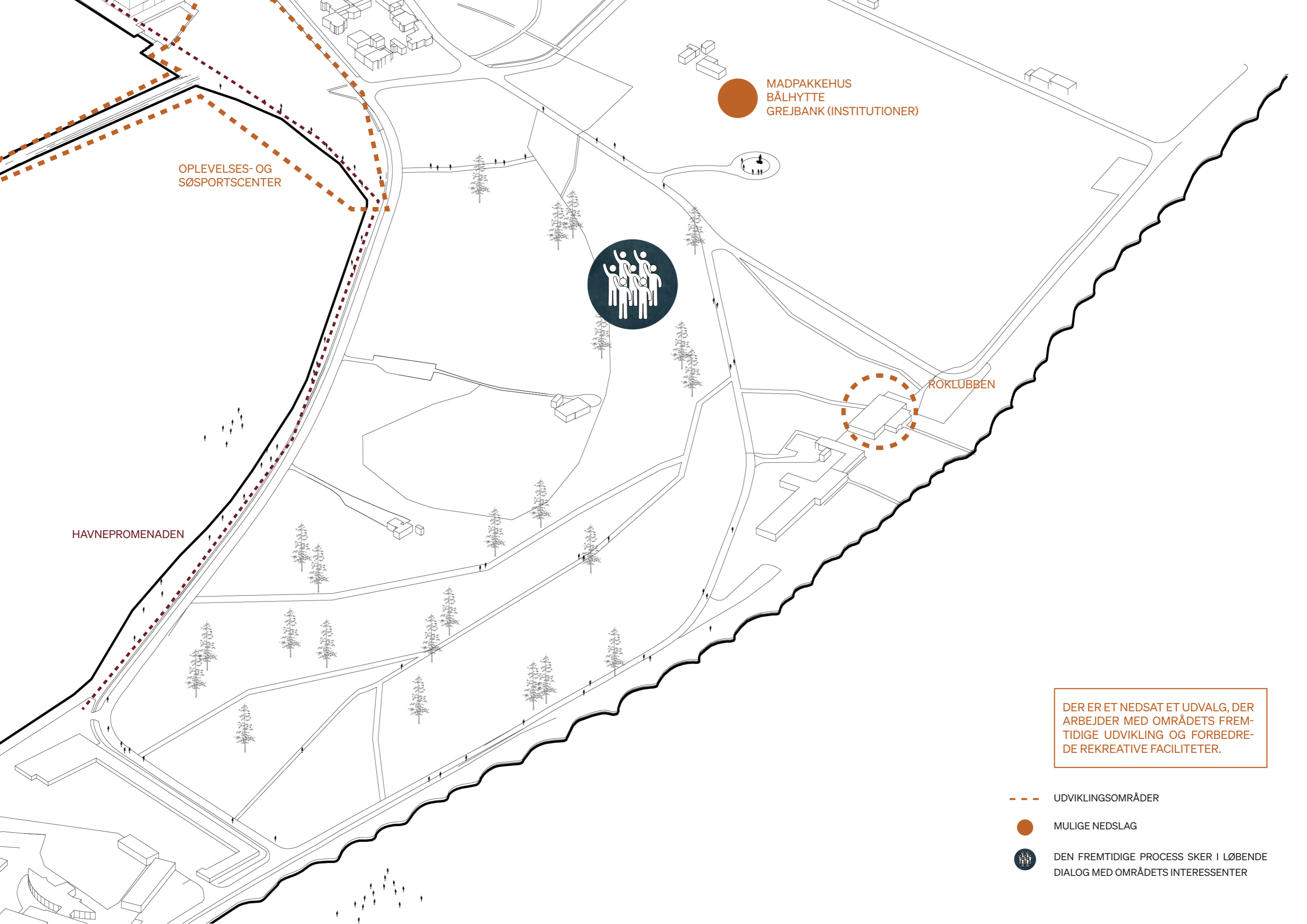
STRANDEN

Østerstrand er byens strand. Her er livligt om sommeren. Der er opholdsmuligheder hele vejen langs stranden, som er østvendt. I 1800-tallet var der opstillet et badeanlæg på vandet foran roklubbens nuværende lokaler.

SKALDYRSERHVERVET

Sydligst på odden er der placeret et området, der huser det meste af byens skaldyrserhverv. Til området er der en lille havn. Både Vilsund Blue og DTU Aqua/Skaldyrscentret ligger på området. Herfra laver Skaldyrscentret bl.a. ture med østerssafari.

OPLEVELSES- OG SØSPORTSCENTER

HAVNEPROMENADEN

MADPAKKEHUS
BÅLHYTTE
GREJBANK (INSTITUTIONER)

ROKLUBBEN

DER ER ET NEDSAT ET UDVALG, DER ARBEJDER MED OMRÅDETS FREMTIDIGE UDVIKLING OG FORBEDREDE REKREATIVE FACILITETER.

- UDVIKLINGSOMRÅDER
- MULIGE NEDSLAG
- DEN FREMTIDIGE PROCESS SKER I LØBENDE DIALOG MED OMRÅDETS INTERESSETER

ØRODDE

FREMTIDIGE TANKER

FREMTIDENS ØRODDE

Udflytningen af fodboldbaner og stadion fra Ørodde til Morsø Multipark har skabt plads og muligheder for at skabe nye attraktive områder i Nykøbing. Der skal derfor laves en detaljeret planlægning for hele Ørodde, som nøje tager højde for områdets mange potentialer og kvaliteter, og hvordan disse indfries, mens der samtidigt også værnes om den bynære natur. Dog er Ørodde med sine beskyttelseszoner underlagt mange forbehold, hvilket betyder at en større udvikling af området ikke bare kan sættes i gang, men kræver dispensationer fra bl.a. Bolig- og Planstyrelsen samt Kystdirektoratet.

NYE TILTAG TIL TURISME OG REKREATIVE OPLEVELSER VED ØSTRE STRAND

Området omkring det tidligere fodboldstadion og vandrehjem er udlagt til en samlet projektzone, hvor nye rekreative tiltag rettet mod byens turister og borgere skal realiseres. Ét af tiltagene er en strandpark med overnatningsfaciliteter indpasset i naturlige omgivelser ved Østre Strand.

Forud for det store projekt er der allerede arbejdet på at skabe bedre adgangsforhold til vandet vha. sandfodring og ny badebro. En ny strandpromenade, som bliver en fortsættelse af den eksisterende havnepromenade, der går gennem Østre Anlæg fra Skovgade til Øster

Strand, er også under realisering, således at der skabes bedre sammenhæng med bymidten langs fjorden.

UDVIKLING AF CAMPINGPLADSEN

Den nuværende campingplads blev i Kommuneplan 2013-25 udlagt til boligområde. Det er dog endnu ikke afgjort, om campingpladsen skal flytte, eller i givet fald, hvor den skal flytte hen, men en mulighed kunne være at tænke den ind i udviklingsplanerne for den rekreative projektzone på østsiden af Ørodde.

SKOVEN

Rundt i skoven arbejdes der på, at etablere forskellige støttepunkter til friluftsliv. Ét af dem bliver naturbasen Skovhytten ved skovlegepladsen, hvor byens børnefamilier, daginstitutioner, skoler, foreninger mv. får en bynær base til at udforske skoven i. Samtidigt etableres et maritimt friluftstøttepunkt ved Østre Strand, og der arbejdes på at skabe flere mødesteder i skoven samt opgradere eksisterende stier og bænke.

SKALDYRSERHVERVET

Der skal fortsat være mulighed for, at erhvervet og forskningen indenfor skaldyr på Ørodde også i fremtiden kan udvikle sig. Det kan f.eks. være i form af nye faciliteter til at understøtte skaldyrserhvervet på havnen.

STATUS:

Ørodde ligger tæt på hjertet hos mange borgere i Nykøbing og på Mors, og der er stor interesse i at bevare områdets rekreative kvaliteter. Derfor er der nedsat et såkaldt §17 stk. 4 udvalg, der skal arbejde med områdets udvikling. Det er et midlertidigt politisk udvalg, som kommunalbestyrelsen kan nedsætte til at varetage særlige opgaver eller rådgive og forberede emner for kommunalbestyrelsen eller for de stående udvalg. Der er mulighed for at inddrage udefrakommende eksperter, og/eller lokale borgere eller interessenter i udvalget. Udvalget skal arbejde med Ørodde's fremtidige udvikling, herunder hvilke faciliteter, der skal være, og hvordan området skal bindes sammen med den øvrige by og fjorden.

ØRODDE

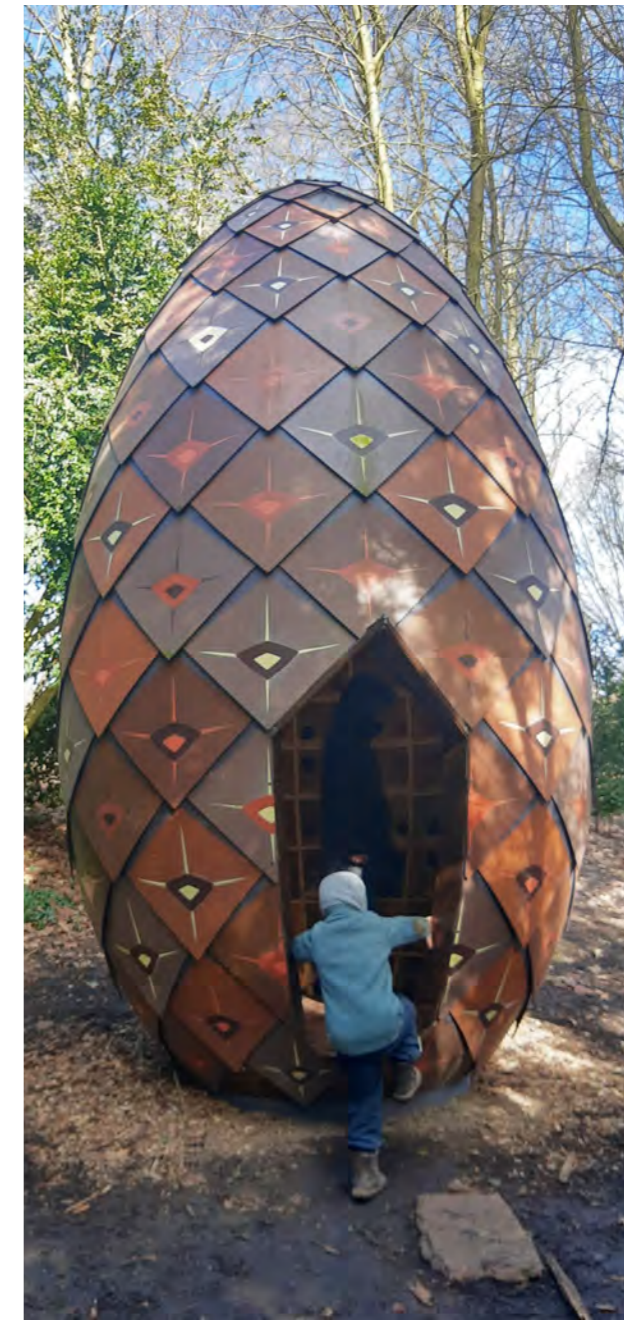
ARKITEKTONISK IDEKATALOG TIL NYE FACILITETER

GREJBANK MELLEML TRÆERNE

KUNST OG OPHOLD

KUNST OG LEG

Foto: Leif Tuxen

UDSIGT OG HVIL I DET GRØNNE

TOILET OG UDSIGTSPUNKT

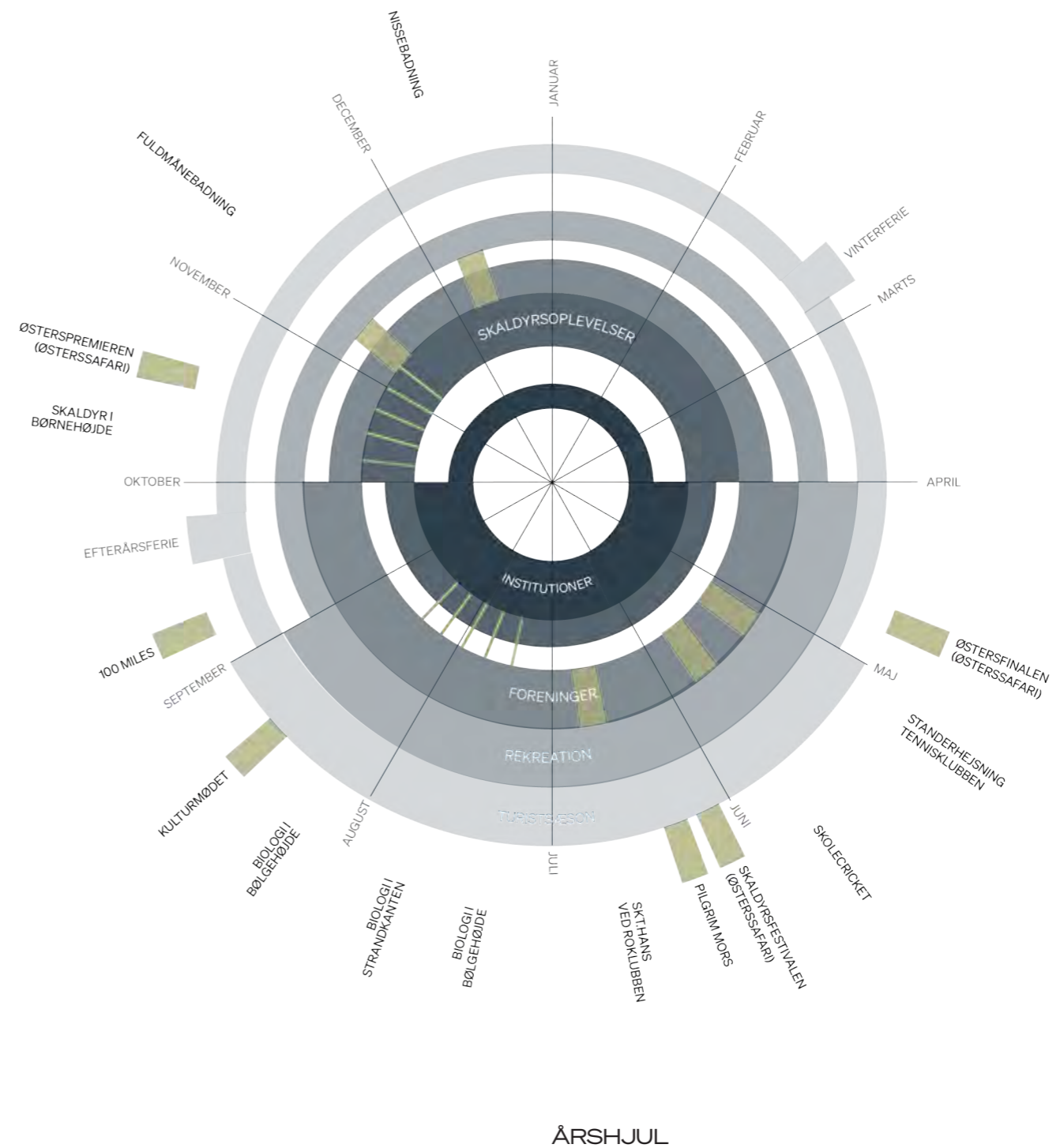
OPHOLD LANGS KYSTEN

ØRODDE

OPLEVELSER OG AKTIVITETER

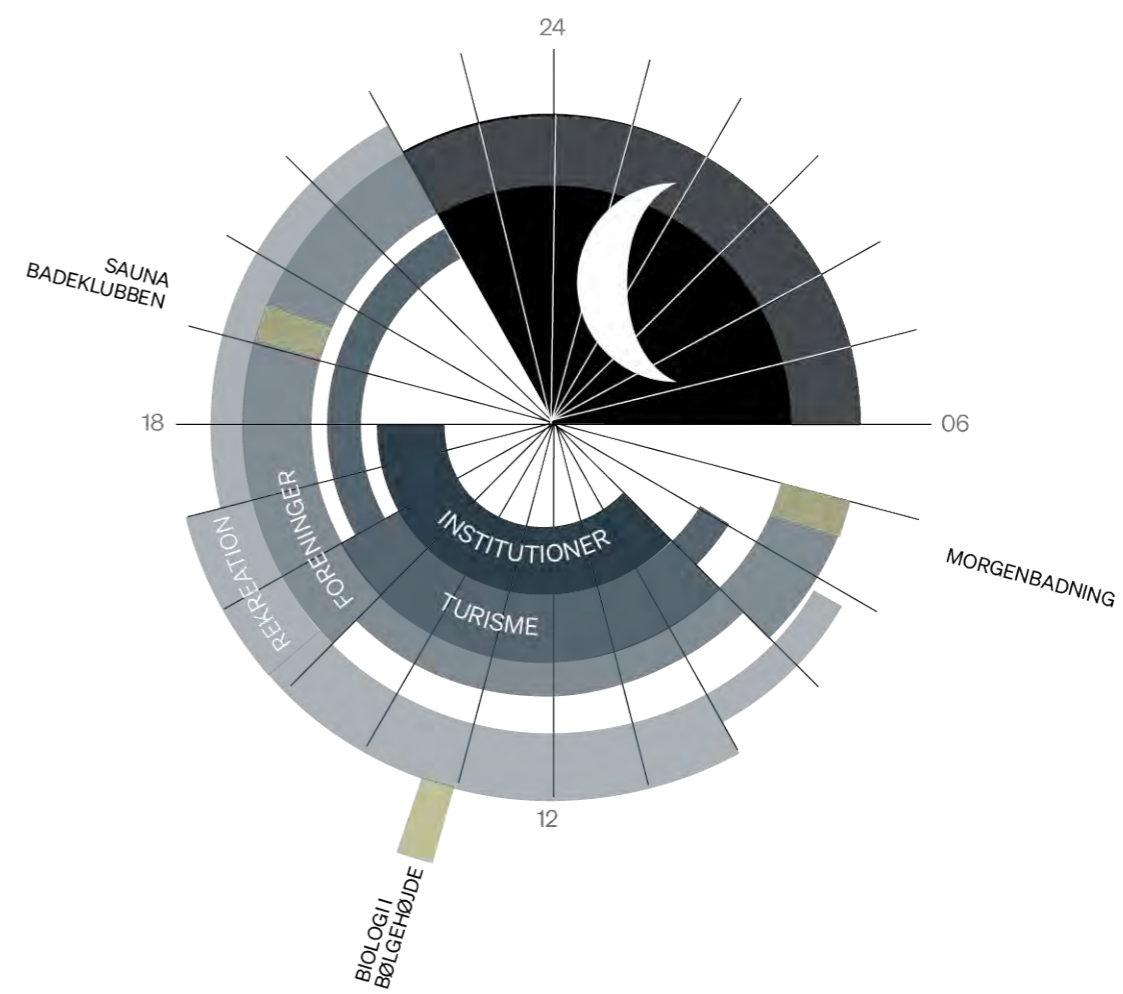
Hjulene viser intensiteten af aktiviteter og oplevelser i de enkelte kategorier henover året, ugen og døgnet.

- INSTITUTIONER**
Ørodde fungerer som et tilbud for byens institutioner som et grønt åndehul. Legepladsen er et særligt attraktivt sted for institutionerne.
- SKALDYRSOPLEVELSER**
Med Skaldyrscentret/DTU Aqua er der rig mulighed for oplevelser omkring skaldyr. Skaldyrscentret laver herudover bla. østerssafari langs kysterne på Ørodde.
- FORENINGER**
Cricketklubben, Tennisklubben og Roklubben har hver deres områder og tilbyder oplevelser og aktivitet for området. Badeklubben benytter sig af Østerstrand.
- REKREATION**
Ørodde er et populært rekreativt område for mange i Nykøbing. Især går der mange ture i området, og om sommeren er stranden populær.
- TURISME**
Især i højsæsonen er vandrehjemmet og campingpladsen populære med deres nærhed til både vandet og byen.
- EKSISTERENDE EVENTS**
De enkelte foreninger har events for udefrakommende i løbet af året. Samtidig bliver området brugt ved større events som Kulturmødet.

UGEHJUL

DAGSHJUL

SKT. HANS PÅ STRANDEN

Der er tradition for at holde Skt. Hans på Østerstrand.

SKOVEN

Området bliver også grugt i forbindelse med Kulturmødet - i år er der planlagt et event med forskellige jazz-oplevelser ud over området.

KORTLÆGNING

METODE

TILGANG TIL PROJEKTET

I dette projekt har Norrøn fokuseret på tre indsatsområder, som alle knytter sig til udviklingen af oplevelses- og søsportscentret, og de tilhørende muligheder, samt som udfordringer udviklingen medfører.

- Økonomisk potentiale
- Social programmering
- Kontekstuel forståelse

Tilsammen har det til formål af afdække så mange muligheder som muligt for det nye center, og måske sætte det ind i sammenhænge på tværs af forskellige brugere, forskellige økonomiske muligheder samt sætte centret som kernen i fortællingen om Limfjorden og dens ressourcer.

Generiske løsninger, hvor der ikke er taget højde for kontekst, lokale byggetraditioner og fortællinger, kan medføre lokal fremmedgørelse og samtidigt udfordre naturen, kysten og landskaberne omkring Nykøbing. Samtidigt er det vigtigt, at de lokale får noget tilbage, når der laves massive oplevelsesøkonomiske investeringer i byen.

For at forløse forprojektets oplevelsesøkonomiske potentiale, kortlægges og analyseres det kommende centers forretningmæssige mulighedsrum, samt hvorledes det kan understøtte og sammentænkes med lokal erhvervsudvikling og vækst. Oplevelses- og søsportscentret har et potentielt bredt fokusområde, og der er mange forskellige elementer, der kan tænkes sammen med et kommende center. Fra eksisterende oplevelser i området til turismemæssige indsatser i større sammenhænge.

Alt bæredygtig attraktionsudvikling står på skuldrene af at forløse den lokale befolknings egen "tavse viden". Dette både gennem at forstå områdets interentsammensætning og indsamle viden omkring disses drømme og ønsker for deres fremtidige hverdagsliv, fritidsliv og virkelighed. Med udgangspunkt i de mange ideer og forslag, der allerede er frembragt, koblet med en skræddersyet inddragelsesproces, ekstraheres de væsentligste indsatser, som forprojektet skal arbejde videre med.

Her indsamles data om eksisterende forhold, så vi sikrer en bred forståelse af stedets muligheder og begrænsninger. Herved udvikles konceptet med udgangspunkt i en lokalt forankret selvforståelse og identitet, der skaber stolthed og naturligt ejerskab. En tilgang der har en meget høj grad af autenticitet og som ikke efterfølgende bare kan udflyttes eller kopieres af konkurrerende attraktioner. Indsatsen fungerer således som et regionalt udviklingsværktøj, der influerer konceptet for centeret og danner rammen om porten til Limfjordens mange muligheder, og der skabes et stærkt udgangspunkt for at få nye turismeattraktioner af høj kvalitet.

PROCES

PROJEKTFORLØB

INDDRAGELSESPROCES

For at forstå de iboende udfordringer og potentialer for et nyt oplevelses- og søsportscenter blev der den 14.-15. januar 2022 afholdt en designcharette over 48 timer på sitet i Nykøbing. Formatet var drop-in med løbende præsentationer og dialog med naboer såvel som foreninger og andre interessenter i projektet. Charetten blev afholdt både for at få input til programmet for det nye center, men også for at sikre en åben proces og for at styrke forholdet til det nye center for fremtidige lokale brugere.

For at få et mere specifikt indblik i interessenters behov og drømme til det nye center er der foretaget en række interviews. Disse er med til at afdække den faktiske efterspørgsel og det samarbejdspotentialer, der ligger i lokalmiljøet.

Der er tidligere lavet en markedsanalyse, der fortæller om potentialerne og forventningerne til udefrakommende besøgende til det nye center. Denne er også inddraget i nærværende materiale for at få et fuldt overblik over centrets kommende brugere.

FORRETNINGSMODEL WORKSHOP

D. 14. januar faciliterede Why Consulting en workshop med Morsø Kommune, hvor organisering, forretningsmodel, forventninger til indtægter og udgifter samt afledte økonomiske effekter i lokalområdet blev drøftet.

FONDSSTRATEGI WORKSHOP

Den 2. februar 2022 afholdte Why Consulting en workshop for udvikling af en fondsstrategi. På workshoppen blev der drøftet det lokale initiativ, stedets fortælling, de indre og ydre økonomiske effekter samt indre og ydre identitetseffekter.

ANALYSER OG KORTLÆGNING

Et oplevelses- og søsportscenter har iboende et tvetydigt program, som gerne sammen skal skabe nye synergier. Derfor er der udført en grundig kortlægning for at finde roden, der binder Limfjordens gastronomi og søsportsaktiviteter sammen til en samlet fortælling.

Kortlægnings- og analysearbejdet er udført for at forstå området særegenhed og de potentialer, der er i centrets potentielle formidling samt i det site, hvor centret placeres.

IDÉOPLÆG

Med udgangspunkt i analyserne og kortlægningen blev der udarbejdet en række scenarier, som var med til at forventningsafstemme og, i fællesskab, spore os ind på en retning for det nye center. Idéoplægene omhandlede både placering, størrelse og program sammenhæng mellem søsport og oplevelsescenter.

KERNEFORTÆLLING

I forbindelse med afdækningen af scenarier og med hele kortlægningen in mente, er der udviklet et narrativ med en stærk identitet for centret. Narrativet er en udmøntning af centrets fremtidige værdigrundlag.

Narrativet samler indadtil og adskiller udadtil.

Her samles indadtil, fordi narrativet udspringer af de stedbundne potentialer, som bliver fremkaldt, støvet af og positioneret på ny i en fælles rammesættende fortælling. En fortælling som lokalbefolkningen kan genkende sig selv i og genfinde en ny stolthed ved. En fremtid der har nye ambitioner på vegne af egnen.

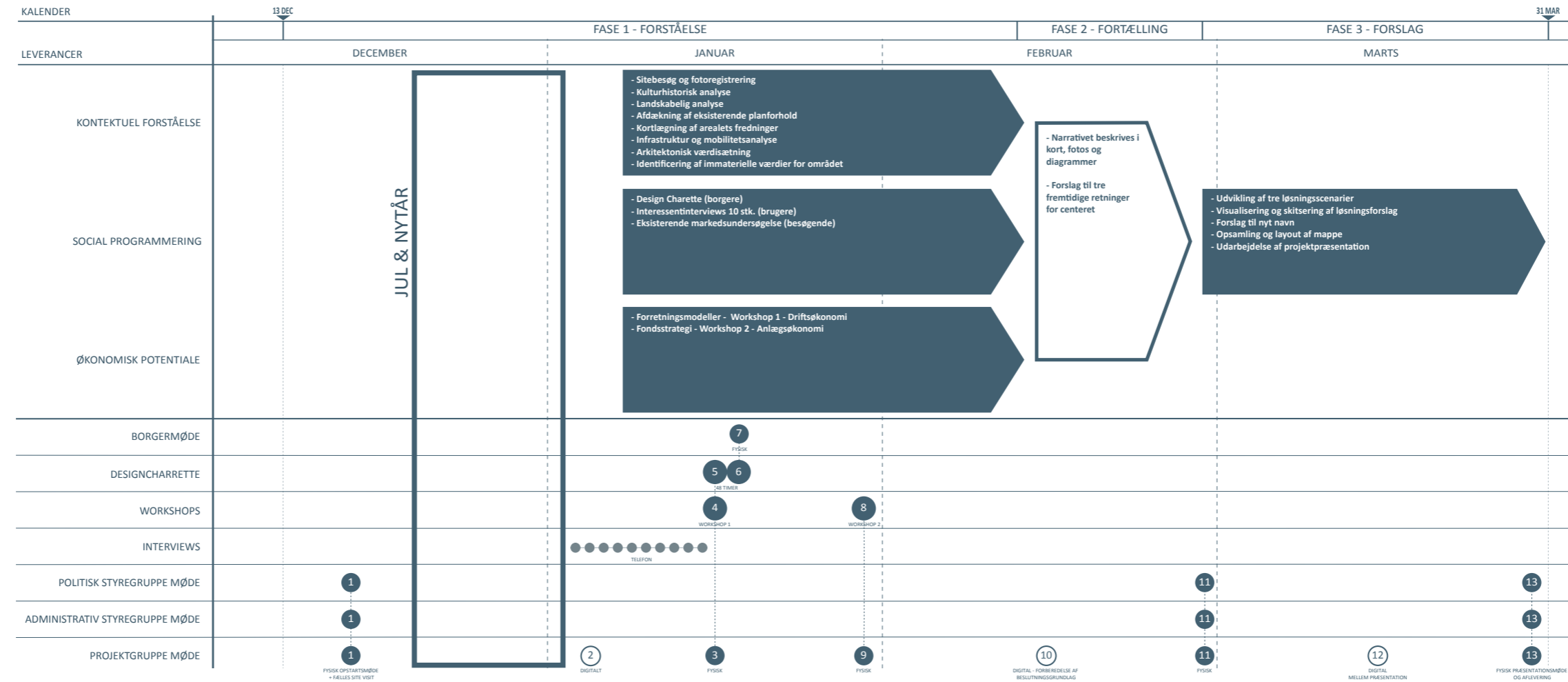
FORPROJEKT

Efter den fælles udpegning af en retning for løsningen af det nye center er der udarbejdet et forprojekt, der fremtegnes som en konkretisering af det valgte indholdsprogram og fortælling. Det er hensigten at skabe én fælles visualiseret retning for det kommende center.

Forslaget er således ikke nødvendigvis udtryk for et endeligt design, omfang eller arkitektur, men en måde at skabe en fælles forståelse og nå til enighed i en tilblivelsesproces med mange forskellige partnere. Processen muliggør, at partnerne kan nærme sig hinanden i fastlæggelsen af den fremtidige retning for centret.

PROCES

TIDSPLAN OG AFHOLDTE MØDER

Igennem projektforløbet er der løbende afholdt møder, fysisk og digitalt med projektgruppen og andre interessenter i projektet.

ØKONOMISK POTENTIALIALE

Foto Mette Johnsen
Destination Limfjorden

INTRODUKTION

Det økonomiske potentiale i oplevelses- og søsportscentret har flere forskellige aspekter. Centrets to programmer skaber en synergi og potentiale for, at der er liv og aktivitet hele året rundt på havnen i Nykøbing. Kombinationen af det lokale og det nationale samt de mange tilgange til at bruge Limfjorden skaber en helstøbt destination.

GASTRONOMISK DESTINATION
Gennem de seneste år er man blevet opmærksom på, at gastronomi i Norden er blevet et turismeparameter. Efter introduktionen af ny nordisk mad, er det blevet

noget, folk rejser efter, og turister er i højere grad begyndt at komme ud fra storbyerne og besøge det lokale og de særlige gastronomiske oplevelser, der findes rundt om i Danmark. Østers, der rundt om i verden har fået en speciel kulturel værdi, har potentiale til at tiltrække turister til Limfjorden.

SØSPORTENS POTENTIALE

Der er fremgang i søsportsklubberne. Og i hele landet bliver der investeret i faciliteter, der skal fremme mulighederne for at komme ud på og i vandet.

Mors har som en ø et særligt potentiale for at fremme søsporten og give øens beboere endnu flere muligheder for at bruge vandet og ikke mindst for de mindste at lære søsport i trygge rammer.

EN HELÅRSDESTINATION

De to førnævnte programmer har begge deres udgangspunkt i vandet. Men begge er meget sæsonbetonede. Søsport dyrkes primært om sommeren, mens skaldyrssæsonen er i de koldere måneder. Kombinationen af de to vil skabe et center, hvor der er mulighed for aktiviteter hele året rundt, og de to programmer kan supplere hinanden og skabe en helstøbt fortælling om Limfjorden.

50.000 BESØGENDE

Ud fra Epinions markedsanalyse er der et potentiale for 50.000 besøgende om året. Langt de fleste estimerede besøgende er danske turister fra andre dele af landet. Tallene fordeler sig over voksne, børn og skolebørn med langt flest voksne gæster. Analysen er lavet ud fra en sammenligning med lignende centre på 6 forskellige parametre:

- Catchment i befolkningen
- Catchment for turister
- Store attraktioner i nærheden
- Befolkningsinteressen i besøg
- Kapacitet og størrelse
- Fysiske synlighed
- Sæson afhængighed.

DESTINATION LIMFJORDEN

Centret vil ikke kun betyde, at der bliver sat lys på Nykøbing Mors, men også en økonomisk gevinst for byen.

Det estimeres, at centret i sig selv vil beskæftige 10 årsværk.

Og at det vil kunne skabe en turismemæssig omsætning på ca. 25 mio. kr. i det omkringliggende samfund svarende til ca. 27 årsværk. Samtidig er der en vækst i turismen på Vestkysten, som er et marked, der kunne tappes ind i som en af attraktionerne i området.

ARKITEKTUR

Arkitektur kan benyttes som redskab til at formidle den lokale kultur, tradition og byggeskik, samt give de besøgende en autentisk oplevelse, som fremhæver stedets unikke kvaliteter. Verden over findes mange eksempler på arkitektur, som har transformeret det pågældende steds image og turismeindustri samt bidraget med store økonomiske gevinster, siden de blev opført. I teorien taler man om Bilbao-effekten, som betegner de positive eftervirkninger, som opstod som følge af Guggenheim Museet i Bilbao af arkitekten Frank Gehry. Der ligger et stort økonomiske potentiale i at investere i ikonisk arkitektur.

GASTRONOMISK DESTINATION

NY NORDISK MAD

I 2004 skrev 12 nordiske kokke et manifest for det nye nordiske køkken. Manifestet slog fast, at det nordiske køkken sagtens kan sammenlignes med de bedste køkkener i verden, hvad angår smag og særegenhed, men også i sin stræben efter den kvalitet og charme, som regionale køkkener har.²

Resten af verden begyndte at få øjnene op for ikke mindst danske kulinariske tilbud med især NOMA, der har tiltrukket mange udenlandske besøgende og skabt en enorm omtale af det nordiske køkken.

Men Ny Nordisk Mad handler ikke kun om få udvalgte restauranter. Det handler om at få øjnene op for de særlige råvarer, vi har at byde på, om at bevare en kulturel integritet, styrke diversitet og øge bæredygtigheden fra produktion til forbruger.

GASTRO 2025

Regeringen lancerede den 12. marts 2019 en række initiativer for at understøtte Danmarks internationale styrkeposition som gastronomisk toneangivende nation.

Initiativerne følger op på regeringsgrundlaget, hvor det fremgår:

”Regeringen vil komme med et udspil – Gastro 2025 – som sætter rammerne for en styrket udvikling af den danske gastronomi. Gastro-

nomien skal bruges som løftestang for en styrket afsætning af danske fødevarer på eksportmarkederne, udvikling af bedre måltidsvaner, modvirke madspild og understøtte udviklingen af Danmark som en interessant turistdestination.”

GASTROTURISME

I 2018 lavede VisitDenmark en undersøgelse, der viste, at for 28% af de udenlandske turister i Danmark er madoplevelser, spise ude eller gastronomi årsag til at vælge Danmark som rejsedestination.¹

I 2017 besøgte 1,3 mio. gastroturister Danmark, mange af disse var storbyturister, men hele 615.300 var kyst- og naturturister - 22% af kyst- og naturturisterne.

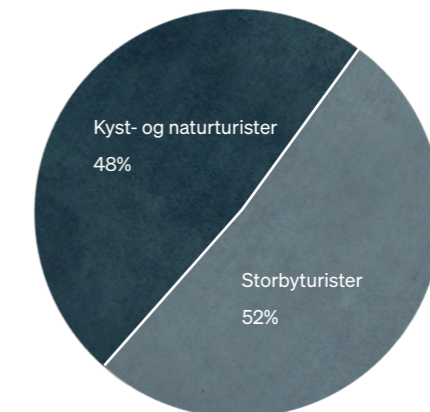
I gennemsnit har udenlandske kystturister et døgnforbrug på 750 kr mens gastroturister på kystferie bruger 1.100 kr.

ET NATIONALT FYRTÅRN

På baggrund af regeringens gastronomiske initiativer modtog Morsø Kommune i 2018 en bevilling fra staten til at etablere et oplevelsescenter for fjordens ressourcer.

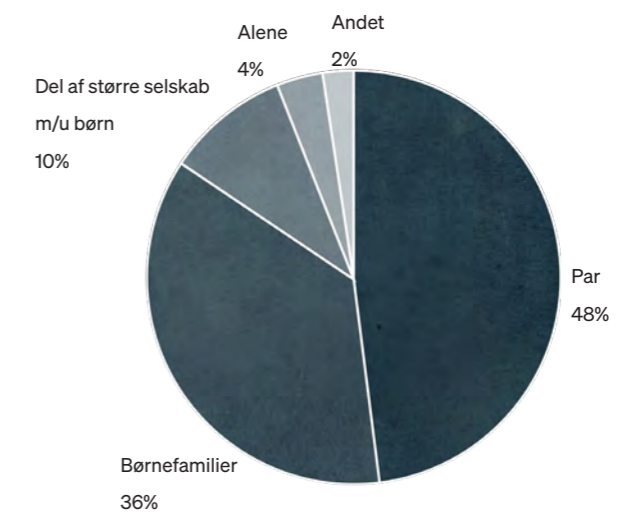
Og med det store internationale fokus på Ny Nordisk Mad samt interesse for gastronomi også uden for storbyerne, er der et stort potentiale i at skabe en gastronomisk destination med fokus på Limfjordens helt særlige ressourcer.

Gastroturister i Danmark

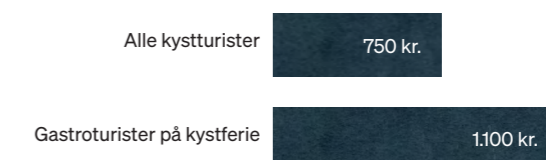
Kilde: Visit Danmark

Gastroturisternes rejsegrupper

Kilde: Visit Danmark

Udenlandske kyst- og naturturisters døgnforbrug

Kilde: Visit Danmark

1) Mad og gastroturister i Danmark, Visit Denmark

2) <https://www.norden.org/da/information/hvad-er-ny-nordisk-mad>

SØSPORTENS POTENTIALIALE

SØSPORT I FREMGANG

Med knap 9.000 km kystlinje er Danmark et oplagt søsportsland. Og ifølge Maja Holm fra Bevæg Dig For Livet er der en generel tendens til, at vi gerne vil dyrke idræt i naturen.

På landsplan er der fremgang i danskernes udnyttelse af vandet til fritidsaktiviteter. En opgørelse fra DIF viser, at der generelt har været fremgang i deres medlemstal for klubber med vandsport. Der er kommet 2862 flere medlemmer i de seks vandidrætter under DGI og Danmarks Idrætsforbund (DIF) på bare et enkelt år fra 2018-2019.²

DET BLÅ FRILUFTSLIV I LIMFJORDEN

I 2020 udgav Københavns Universitet en rapport om det blå friluftsliv i det vestlige Limfjorden.

Den viser, at deltagelsen i friluftslivet i den vestlige Limfjord er på ca. samme niveau som resten af landet - 76,2% har deltaget i vandorienteret friluftslivsaktiviteter. Kun 12% i de 7 kommuner har udelukkende deltaget i landbaserede aktiviteter uden tilknytning til vand og 11,7% har ikke deltaget i friluftslivsaktiviteter.

Ture og ophold ved vandet er langt den mest populære vandorienterede friluftslivsaktivitet og kan foregå året rundt.

1) Kaae, B.C. & Olafsson, A.S. (2020): Blåt friluftsliv i Morsø Kommune og den vestlige del af Limfjorden. IGN Rapport, oktober 2020. Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, Københavns Universitet, Frederiksberg.

2) www.dif.dk/nyheder/2020/07/20200725_danskerneervildemedvandsport

3) Danskernes friluftsliv 2017, Friluftsrådet

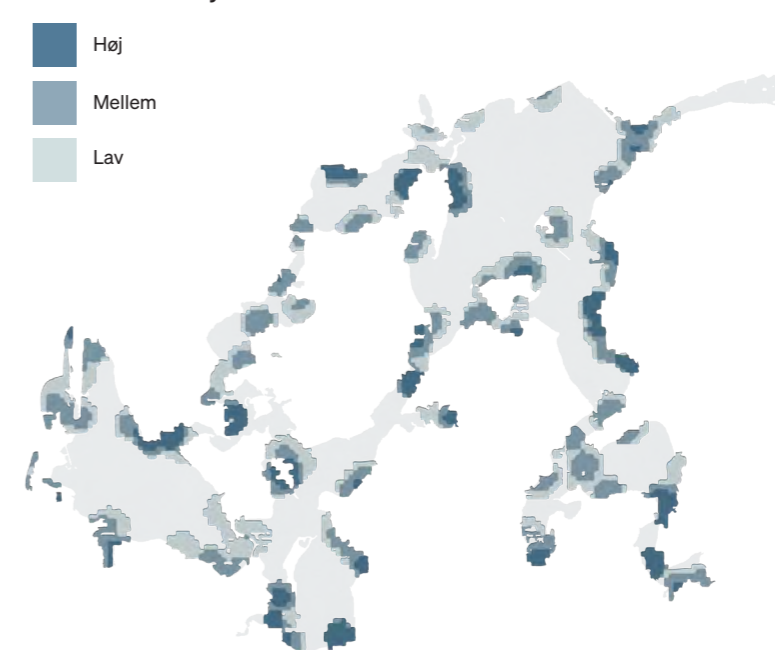
"(...) HVIS MAN ER VOKSET OP MED, AT MAN SLAPPER AF I NÆRHEDEN AF HAVET, SÅ TROR JEG, DET TRÆKKER I EN PÅ DEN MÅDE RESTEN AF LIVET. SÅ KAN MAN MÆRKE, NÅR DET IKKE ER DER, FORDI HAVET HAR MAN ALTID SYMBOLISERET MED FERIE OG FRIHED OG IKKE AT VÆRE PÅ ARBEJDE ..."
Mand i 50'erne³

Herudover blev de deltagende bedt om at vurdere, hvad det vigtigste var, sidst de deltog i en vand-orienteret friluftslivsaktivitet. Samlet set er det selve udøvelsen af aktiviteten, der var vigtigst, men særligt interessant er det at stedet er vigtigere for dem i lokalområdet end i resten af landet.

I rapporten blev bl.a. kystaktiviteter i den vestlige del af Limfjorden kortlagt. Kystaktiviteter omfatter en række forskellige ture og ophold (gåture, luftte hund, løbeture, cykelture, rideture, sad stille og spiste og/eller grillede, solbadning, legede, overnattede i naturen, eller andet). I kortlægningen af kystaktiviteter indgår også steder for badning og svømning, herunder strandbadning og havnebade samt fx steder for åbent vand svømning, som er øget i popularitet de seneste år.¹

Kortet viser en generel brug af kysten langs fjorden, men med Nykøbing Mors som et af de hotspots med særlig meget aktivitet.

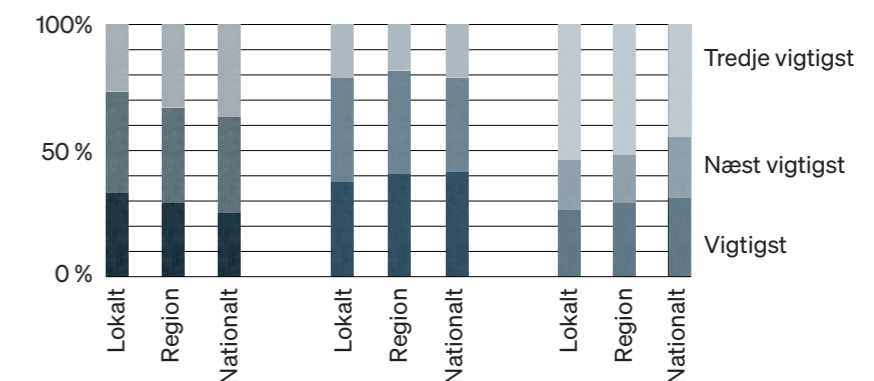
Intensitet af kystaktiviteter

Kilde: Blåt friluftsliv i Morsø Kommune og den vestlige del af Limfjorden

Betydning af ■ sted, ■ aktivitet og ■ sociale relationer

Region: Morsø, Skive, Thisted, Lemvig, Stuer, Vesthimmerland, Jammerbugt
Nationalt: Resten af landet
Sted: Morsø, Skive, Thisted

Kilde: Blåt friluftsliv i Morsø Kommune og den vestlige del af Limfjorden

EN HELÅRSDESTINATION

Ved at kombinere gastronomi og søsport laver man en destination, der har potentiale til at være aktiv og levende hele året.

I vintermånederne er østers- og muslingefiske-riet på sit højeste. Det er i disse måneder, råvarene er bedst, og netop dér gastroturisterne vil få mest ud af et besøg. Det er også i disse måneder, at der allerede er skabt events omkring østers og skaldyr, som Østers- og Muslingepremieren og Østersfinalen, der begge har eksisteret i mange år.

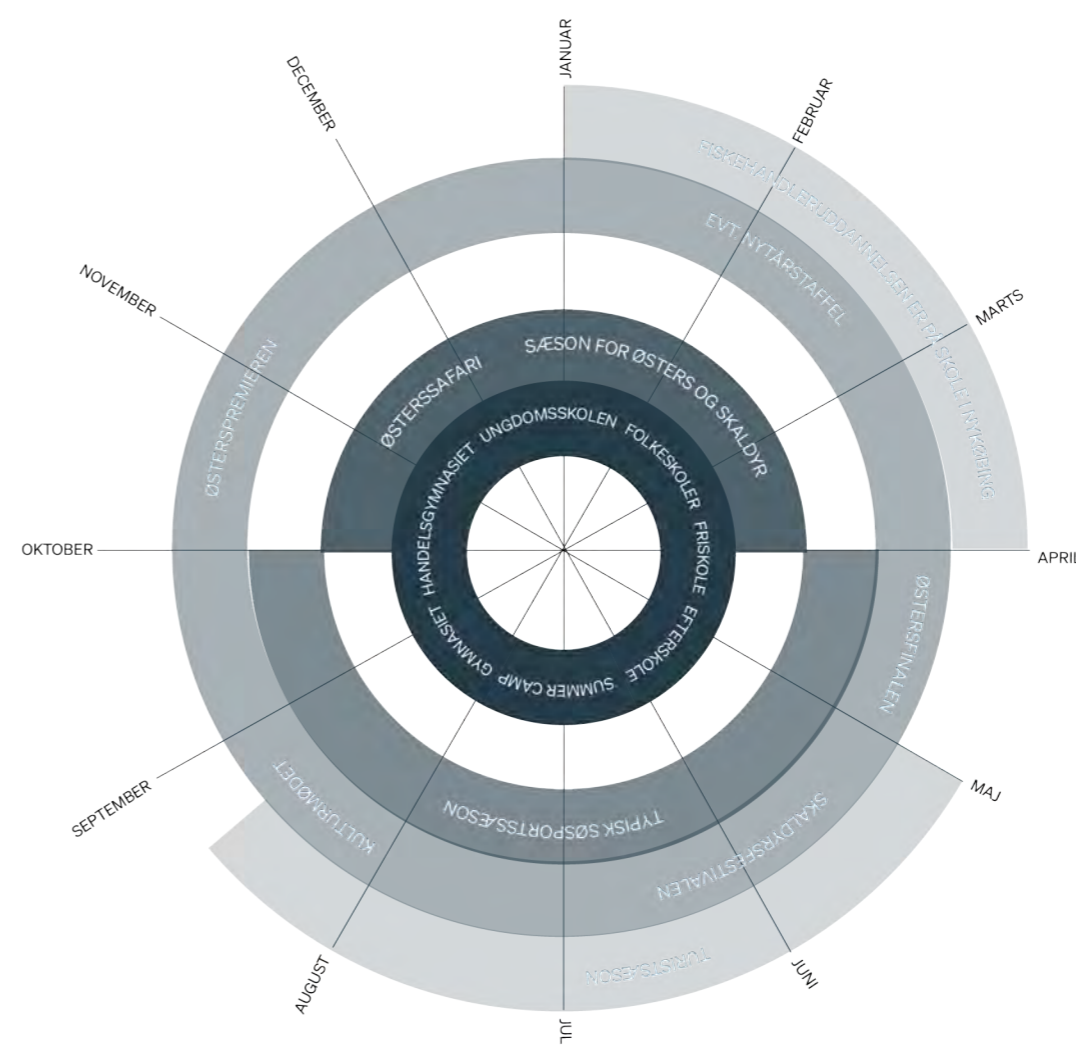
Det samme har Kulturmødet, der også kan skabes synergi med.

I sommermånederne er søsporten på sit højeste. Det er særligt i disse måneder, vandet bliver brugt af de mange, mens skuldærsæsonerne og vinteren er for de få dedikerede. Det er i sommermånederne, børn og voksne kan prøve nye aktiviteter og skabe liv omkring havnen.

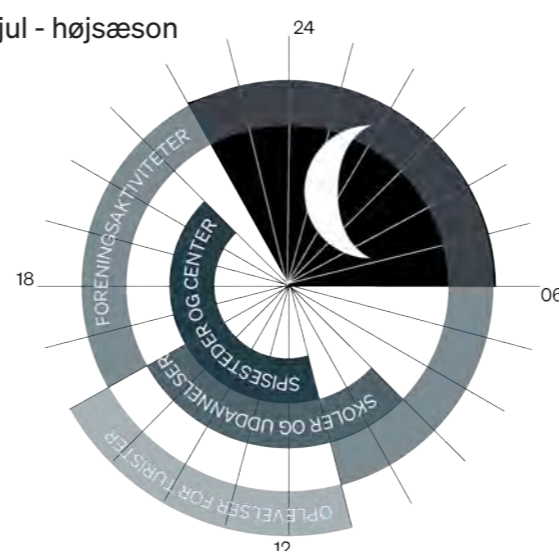
Hen over døgnet er det også muligt at sammenstille forskellige aktiviteter, der sikrer liv i området.

Koblingen af foreningsliv, turisme og undervisningstilbud er en god basis for dette, i og med at turistaktiviteter typisk tilbydes i løbet af dagtimerne, mens mange foreningsaktiviteter foregår sen eftermiddag og aften. Udenfor turismens højsæson kan de mange skoler i projektet fylde dagtimerne ud. Træningstid i forhold til sportscollege ligger tidligt på dagen, og ligeledes er vinterbaderne ofte i vandet tidligt på dagen.

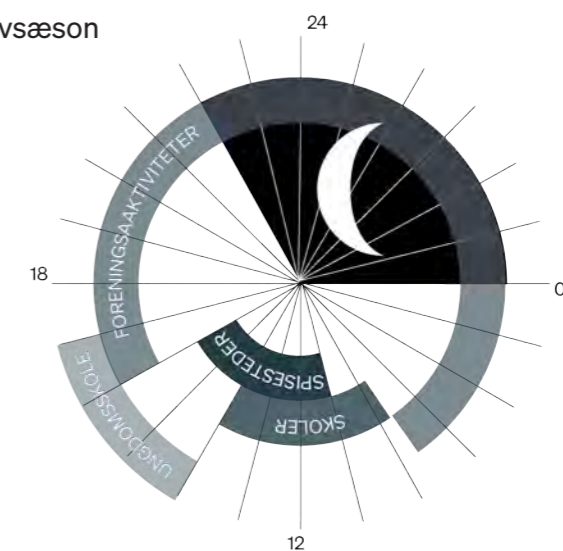
Årshjul

Døgnehjul - højsæson

Døgnehjul - lavsæson

Kilde: Morsø Kommune

50.000 POTENTIELLE BESØGENDE

Oplevelsescentret skal drives som en attraktion, der tiltrækker betalende gæster. De udgør en hjørnesteen i centrets kommercielle potentiale. Det er derfor afgørende med en grundig analyse af centrets gæstepotentiale.

Det er altid forbundet med stor usikkerhed at vurdere kommende attraktioners gæstepotentiale – specielt når de endnu er på konceptplanet.

Men gennem en sammenlignende analyse med eksisterende oplevelsescentre, der ser på de forudsætninger, det kommende center har for at tiltrække gæster, er det alligevel muligt at udarbejde realistiske estimater af gæstepotentialet.

På baggrund af disse estimater bliver det dernæst muligt at se på, hvilket økonomisk tilbageblik til det omkringliggende samfund disse gæster vil skabe. Dette introducerer yderligere en række antagelser og ubekendte, men ved igen at basere sig på viden om allerede eksisterende, lignende centre, er det muligt at udarbejde estimater.

Epinions markedsundersøgelse anslår, at centret vil kunne få 50.000 besøgende årligt. Dette anslås ud fra centrets forventede koncept og karakteristika samt placeringen i Nykøbing Mors. Det er klart, at besøgstallet vil afhænge

af centrets succes ift. indhold og markedsføring, men også i forhold til synergien med eksisterende attraktioner og hvor mange «nye» turister, der kan tiltrækkes til Mors. For at imødekomme denne usikkerhed, anslås et interval fra 40.000 – 60.000 besøgende årligt.

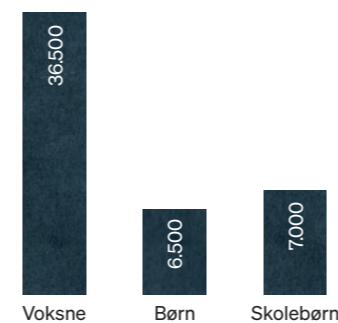
Det anslåede gæstetal er in-house og inkluderer voksne, børn, årskortholdere, gratister, guidede ture, skolebesøg mm.

Sammenlignerne er lavet ud fra nedenstående centre :

Center	Antal besøgende
NaturBornholm	53.926
Lille Vildmosecentret	37.482
Økolariet	90.000
Vadehavscentret	91.990
Skagen Odde Naturcenter	15.000
Fjord&Bælt	45.514

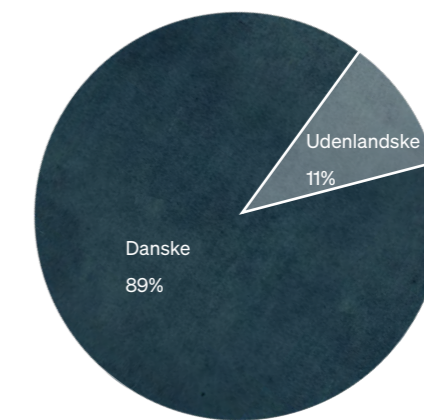
Forventet fordeling af gæstetyper

Note: Beregnet på baggrund af tal fra Lille Vildmosecentret, Fjords&Bælt Økolariet og Museum Mors

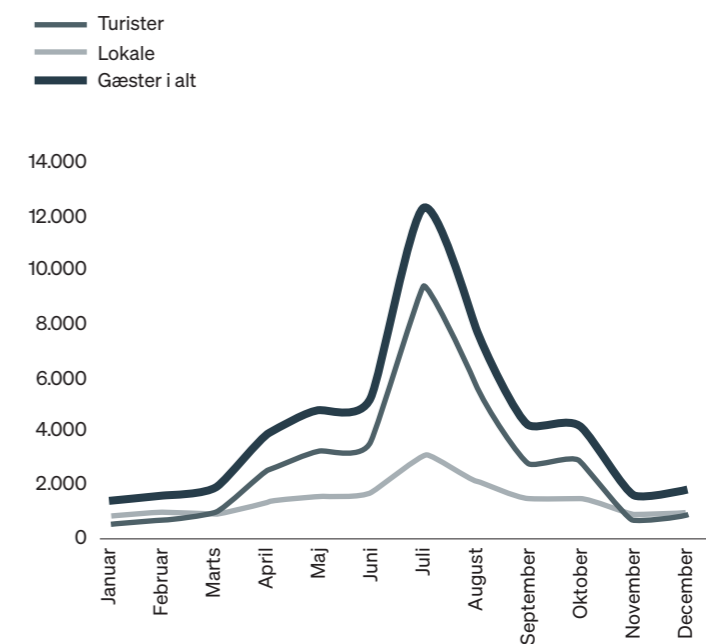

Turister på Mors

Kilde: Overnatningsstatistikken 2019 for Morsø Kommune

Forventet fordeling af antal gæster

Uddrag fra: Mors Oplevelses- og Søsportscenter Markedsundersøgelse, Epinion, 2021

DESTINATION LIMFJORDEN

ØKONOMISK VÆKST

Oplevelses- og søsportscentret i Nykøbing Mors kommer til at skabe økonomisk vækst i sit lokalområde. Attraktionen kommer direkte til at bidrage gennem beskæftigede ansatte, vareindkøb og investering i lokalområdet, samt de betalinger der også påvirker offentlige kasser positivt. Hertil kommer en betydelig indirekte økonomisk aktivitet, som skabes af de turister, der besøger attraktionen og bruger penge på eks. overnatning, mad og drikke, vareindkøb.

Dette betyder, at en stor del den skabte økonomiske aktivitet af deres økonomiske værdi ligger udenfor driftsregnskabet og kommer gennem de besøgenes forbrug. Derfor er det ofte svært for en attraktion at synliggøre værdien af de oplevelser de tilvejebringer. Til formålet er derfor anvendt principper fra en bredt anvendt beregningsmodel, der sætter tal på Attraktionernes Betydninger for Samfundet - ABS-modellen – som er udviklet af Attraktionernes Udviklingsfond, Top Attraktioner og Epinion. Modellen kombinerer officielle kilder for turismens økonomiske betydning med regnskabsdata, gæstetal samt informationer om gæsterne på attraktionen.

Det estimeres, at centret vil kunne skabe en turismemæssig omsætning på ca. 25 mio. kr. i det omkringliggende samfund svarende til ca. 27 årsværk. Disse estimater er naturligvis forbundet med meget stor usikkerhed.¹

1) Uddrag fra: Mors Oplevelses- og Søsportscenter Markedsundersøgelse, Epinion, 2021

2) VESTKYSTEN I DAG OG I FREMTIDEN, Partnerskab for Vestkystturisme, 2018

UDVIDELSE AF OVERNATNINGSKAPACITET

I 2019 var der 300.000 overnatninger på Mors, og allerede nu er kommunen i dialog omkring at udvide den kapacitet. Med en fremtidig attraktion som Oplevelses- og Søsportscentret vil der være behov for yderligere muligheder for overnatninger - iht. Epinion vil det dreje sig om ca. 39.000 overnatninger.

VÆKST PÅ VESTKYSTEN

I 2018 blev der lavet en udviklingsplan for Vestkysten. Mors var ikke en del af projektet, men den viser, at der har været vækst i turismen fra 2013-16 og at væksten forventes at stige over de næste år. Det forventes, at fremtidens vestkystturister vil stille større krav til indhold, kvalitet, fleksibilitet og tilgængelighed. Og særligt den voksende gruppe på 70+ vil søge mod områder med livsstilprodukter inden for mad, wellness, sundhed og idræt samt naturoplevelser som østerssafari.²

Det er et marked, der er potentiale for at tappe ind i for det fremtidige oplevelses- og søsportscenter. Samtidig vil det ligge sig ind i en række af attraktioner, men med et helt særligt fokus.

Attraktioner på Vestkysten (2018)

- De store publikumsattraktioner (>50.000/år)
- ☆ Markante nye investeringer i attraktioner og museer
- ☆ Attraktioner og museer under udvikling

Kilde: Vestkysten i dag og i fremtiden, Partnerskab for Vestkystturisme

ARKITEKTUR SOM STORYTELLING ICONS

Arkitektur kan benyttes som redskab til at formidle den lokale kultur, tradition og byggeskik, samt give de besøgende en autentisk oplevelse, som fremhæver unikke kvaliteter.

Verden over findes mange eksempler på arkitektur, som har transformeret det pågældende steds image og turismeindustri, samt bidraget med store økonomiske gevinster, siden de blev opført. I teorien taler man om Bilbao-effekten, som betegner de eftervirkninger, som opstod efter byggeriet af Guggenheim Museet i Bilbao tegnet af arkitekten Frank Gehry.

Før museet blev opført, var Bilbao en fallit-erklæret industriby. Efter Spanien blev medlem af EU i 1986, påbegyndte myndighederne et ambitiøst ombygningsprogram for deres største byer. Som følge heraf valgte Solomon R. Guggenheim Fonden at hyre Frank Gehry til at opføre et nyt museum i Bilbao centrum. Bygningen blev strakt et hit, og besøgstallet samt turisternes forbrug steg voldsomt i den efterfølgende tid. Byggeriets budget lød på 89 mio. euro, men fem år efter opførelsen estimeredes det, at den økonomiske effekt af byggeriet bidrog med 168 mio. euro til byen og 27 mio. euro i statskassen samt 4.415 jobs.

Herhjemme kan man se samme type effekt - dog i en lidt anden skala. Vadehavscenteret genåbnede i 2017 efter en stor udvidelse og havde samme år 145.000 gæster. En intern rapport estimerer, at Vadehavscenteret i 2017 generede 54 mio. kr. til lokalområdet.

Kilder:

The Guardian "The Bilbao Effect: is 'starchitecture' all it's cracked up to be?", (2015)
The Economist: "The Bilbao effect: If you build it, will they come?", (2018)

1. Marker, L., Rasmussen, S. M., "Museumslandskabet, Kulturpolitikens udvikling og museerens vilkår" (2019)

Tilsvarende resultaterne i undersøgelsen, vedr. ombygning og udvidelse af eksisterende museer, ser man ofte efter opførelsen af nye ikoniske arkitektoniske værker, at der indtræder en 'honeymoon-effekt', hvor besøgstallet stiger voldsomt. Efter en årrække vil 'honeymoon-effekten' aftage, men besøgstallene indfinder sig nu på et højere niveau, end tilfældet var før byggeriet.¹

Attraktiv ikonisk arkitektur har potentiale til at tiltrække turister og løfte en økonomi. Den kan bidrage til at skabe en særlig identitet og gøre stedet til en unik rejsedestination. Ikonisk arkitektur kan sågar blive symbolet på det sted, de opføres.

Mennesker, og i særlig grad arkitekter, sætter deres præg på landskabet, hvilket giver stedet en særlig karakter, som konstant udvikler sig. Dette gør, at vores fysiske verden med dens utallige byer og landområder fremtræder forskelligartede, som et tæppe af mosaikker. Men nogle påvirkninger, særligt dem som skabes uden forståelse for konteksten og den lokale kultur, medfører, at stedets identitet udvandes. Udgangspunktet for skabelsen af ny og god arkitektur, der passer ind i konteksten og bidrager til at stedets identitet, er en grundig undersøgelse og forståelse for de lokale kvaliteter og særegenheder, som hersker på stedet. Således sikrer man, at de lokale kulturer og traditioner videreføres, og at verden fortsat fremtræder forskelligartet.

Vadehavscenteret gæstetal i 2017 (genåbningsår):

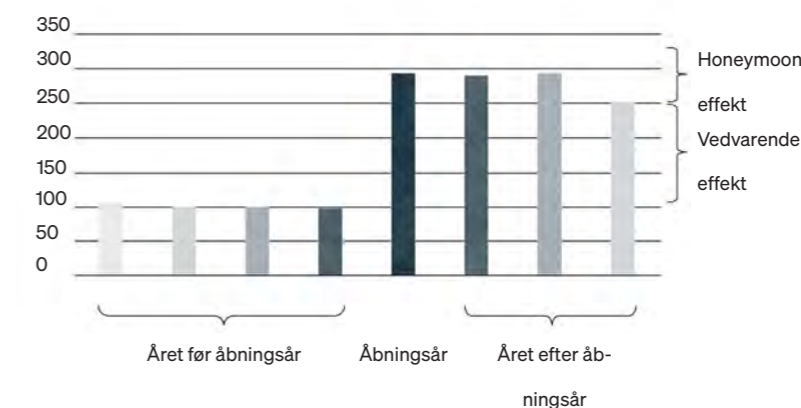
145.000 GÆSTER

Estimeret økonomisk gevinst for lokalområdet omkring Vadehavscenteret i 2017:

58 MIO. KR.

Publikumseffekt efter ombygning eller udvidelse af museer

Kilde: Danmarks Statistik

NATUROPLEVELSER PÅ MORS

SYNERGIER OG POTENTIELLE SAMARBEJDER

Samtidig med at Oplevelses- og Søsportscentret skal være en attraktion i sig selv, er der et potentiale i at skabe synergier med eksisterende naturoplevelser på Mors.

Hanklit - Den mest kendte molerformation er den 61 meter høje Hanklit, der har de karakteristiske mørke bånd af vulkansk aske. I 2021 blev et 55,5 mio. år gammelt fossil af en sangfugl fundet, og forventningen er, at dette vigtige fund kan cementere, at Hanklit kommer på listen over UNESCO Verdensarv.

Feggeklit - en markant 25 meter høj og cirka 1 km lang og 300 meter bred molersbakke med en østvendt klint på nordspidsen af øen.

Ejerslev Havn - Ejerslev Havn på Mors er den eneste naturhavn i Danmark, hvor der også findes en lagune ved foden af stedets unikke molerskrænter og moler.

Salgjerhøj - Mors' højeste punkt (89m). Herfra har man en fantastisk udsigt.

Legind Bjerge - er et eventyrligt område, hvor naturen næsten veksler for hvert skridt.

Sdr. Herred Plantage - Privat initiativ. Den 355 ha store Sønder Herreds Plantage er Mors' største skov.

Legind Sø - Efter 65 år fik øen en af sine største søer tilbage i 1991. Legind Sø blev i 1991 genskabt som en 27 ha stor ferskvandssø.

Agerø - Agerø er verdenskendt for sin bestand af rastende lysbugede knortegæs.

Kort over udvalgte eksisterende naturoplevelser på Mors

Hanklit

Ejerselv Lagune

Salgerhøj

KULTUROPLEVELSER PÅ MORS

SYNERGIER OG POTENTIELLE SAMARBEJDER

Samtidig med at Oplevelses- og Søsportscentret skal være en attraktion i sig selv, er der et potentiale i at skabe synergier med eksisterende kulturoplevelser på Mors.

Jesperhus Feriepark og Blomsterpark - et feriecenter med campingpladsen, en forlystelsespark og Skandinaviens største blomsterpark. Der var 300.000 overnatninger i feriecentret i 2019 og 234.000 besøgende i blomsterparken i 2019¹.

Fossil- og Molermuseet - På museet fortælles 55 millioner års historie gennem fossile fisk, insekter, skildpadder og planter. I tillæg til museet finder man den gamle tørrelade, der har været brugt til at tørre moleret.

Fossiljagt - Museum Mors tilbyder fossiljagt, hvor man selv kan flække sten og se, hvad der dukker frem af moleret.

Kirker - Morsøs middelalderkirker ligger tættere end noget andet sted i Danmark. Det vidner om frugtbar land og rig fjord med overskud.

Højriis Slot - et af Danmarks smukkeste nygotiske slotte.

Dansk Støberimuseum - Et museum for industrihistorie og arbejdskultur med udgangspunkt i Morsø Jernstøberis historie.

Erslev Kalkovn - Erslev Kalkovn er opført omkring 1930.

Dueholm Kloster - Dueholm Kloster blev grundlagt før 1371 af Johanniterordenen.

¹) <https://www.tv2nord.dk/morsoe/2019-blev-rekordaar-jesperhus>

Kort over udvalgte eksisterende kulturoplevelser på Mors

Fossil- og Molermuseet

Jesperhus Blomsterpark

Højriis Slot

KYSTOPLEVELSER PÅ MORS

SYNERGIER OG POTENTIELLE SAMARBEJDER

Samtidig med at oplevelses- og søsportscentret skal være en attraktion i sig selv, er der et potentiale i at skabe synergier med eksisterende kystoplevelser på Mors.

Østerssafari - Skaldyrscentret har blandt andet østerssafari, hvor man kommer i nærkontakt med helt friske østers og får gode råd om tilberedning samt den nyeste viden.

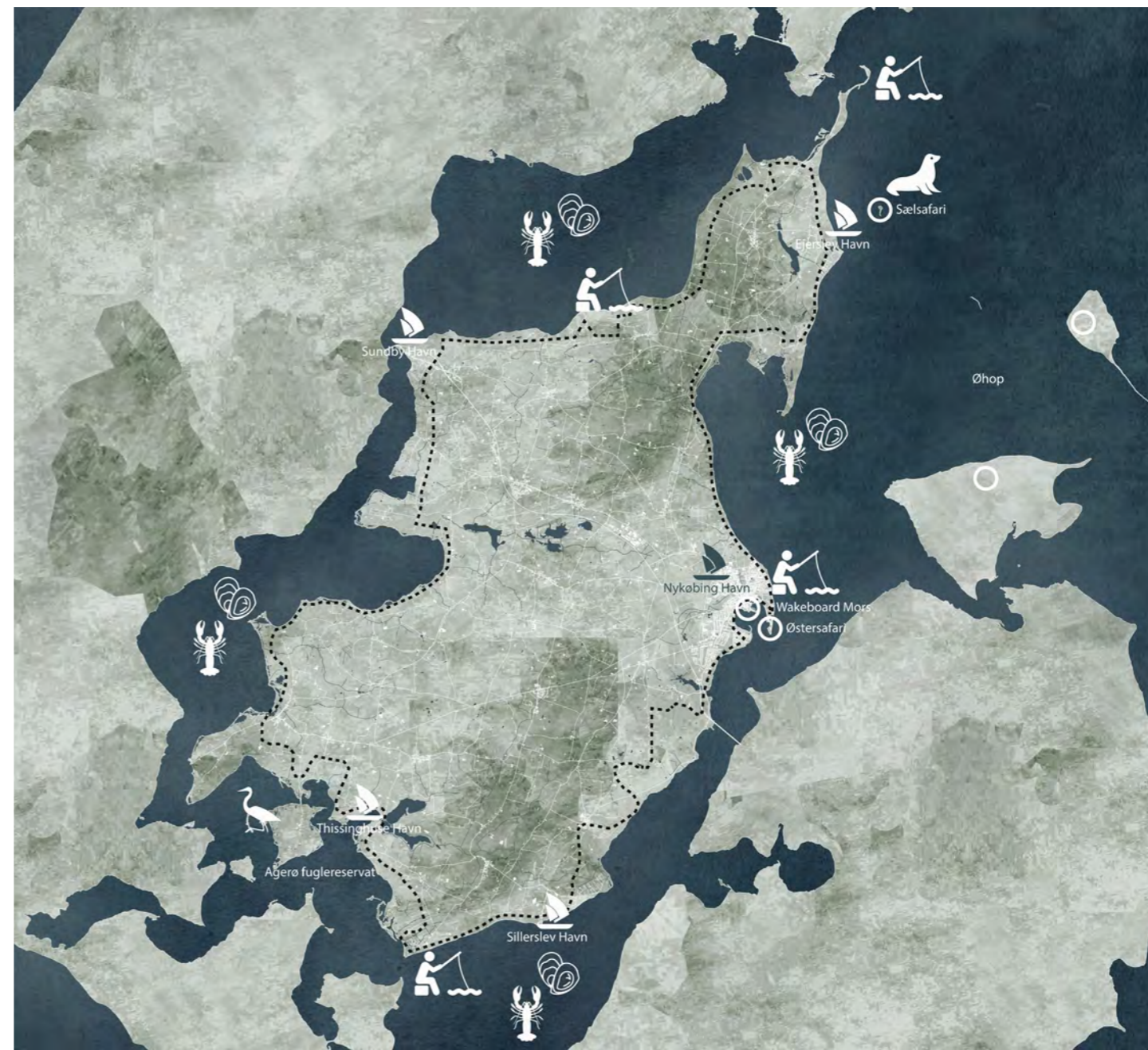
Øhop (Fur, Mors, Livø) - Med de mange mindre øer i området er det populært at lave øhop og opleve det særlige ved hver ø.

Kystruten - 150 km naturoplevelse til fods rundt om Limfjordsøen Mors. En tur gennem en fuldstændig unik og fantastisk variation i landskaber og naturformer.

Sælsafari - Det vrirler med sæler i Limfjorden. Man regner med en bestand på 2700 sæler, en stigning på intet mindre end 80% siden 2010. Mange af disse sæler holder til på Blinderøn. Sælerne ligger som oftest i store grupper og lever på Blinderøn hele året.¹

Havne - De fem havne på Mors har hver deres identitet og en bred vifte af aktiviteter og smukke landskaber. Sillerslev har fiskeri og badestrand, Thissinghuse har Thissingvig og Agerø fuglereservat, Sundby med søsportsaktiviteter, Ejerslev Havn har molerlandskabet og Nykøbing har bylandskab og liv.

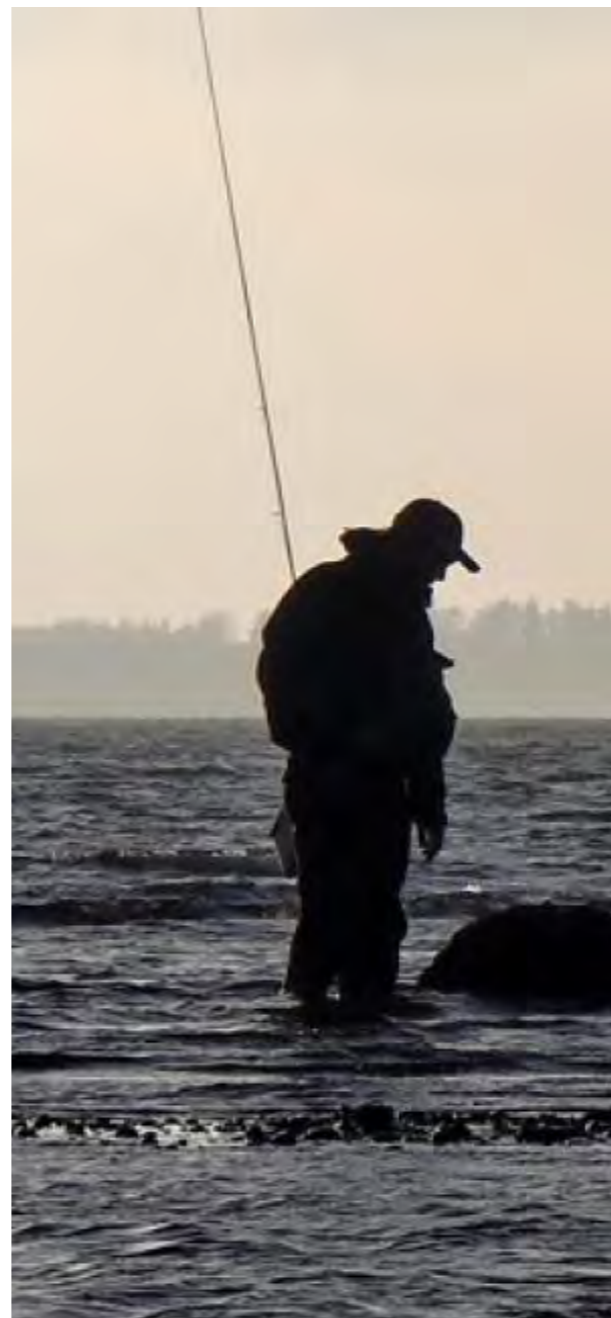
¹) <https://www.visitmors.dk/mors/planlaeg-din-tur/sejltur-saelsafari-til-blinderoenejerslev-roen-gdk1097788>

Kort over udvalgte kystoplevelser på Mors

Østerssafari

Lystfiskeri

Sælsafari

BEGIVENHEDER OG AKTIVITETER PÅ OG OMKRING MORS

SYNERGIER OG POTENTIELLE SAMARBEJDER

Samtidig med at Oplevelses- og Søsportscentret skal være en attraktion i sig selv, er der et potentiale i at skabe synergier med eksisterende begivenheder og aktiviteter på Mors.

Østers- og Muslingepremien - Østers- og Muslingepremieren markerer årets sæsonstart på østers- og muslingefiskeriet i Danmarks Skaldyrshovedstad.

Skaldyrsfestivalen - Foreningen Skaldyrsfestival blev etableret i 2004 for at fortælle den gode historie om Mors, Morsingboerne og Limfjorden. Skaldyrsfestivalen begyndte i 2005 med ganske få besøgende, men har gennem årene udviklet sig til at være et lokalt fyrtårn inden for turismen på Mors og i Limfjordslandet. Festivalen havde i 2022 ca. 18.000 besøgende.

100 miles (161 km!) - 100 miles er Mors ultraløb, der hen over dag og nat binder hele øen sammen om denne esktreme sportslige begivenhed. Omkring 500 løbere, 1000 hjælpere og 4000 tilskuere deltager i eventet.

Kultur mødet - Kultur mødet sætter spot på udviklingen af kunst / kultur, politik og erhverv i Danmark. Kultur mødet står fast på, at kunst og kultur er afgørende for vores samfund, vores fællesskaber og den fremtid, vi ønsker at skabe. I 2019 deltog flere end 30.000 gæster.¹

¹ <https://nordjyske.dk/nyheder/morsoe/succes-paa-mors-30-000-gaester-fandt-vej-til-kulturmoedet/25024f25-adc9-4d58-93cb-4039b418e8f7#:~:text=2019%2Dudgaven%20af%20den%20fokuserede,og%20samtaler%20om%20samme%20emne.>

Østers- og Muslingepremien

Skaldyrsfestival

100 Miles Mors

Kulturmødet

STYRKEPOSITIONER

ØKONOMISK POTENTIALE

Det nye oplevelses- og søsportscenter står på skuldrene af tendenser inden for turismen og inden for de oplevelser vi som besøgende lægger vægt på - både lokalt, nationalt og internationalt.

EN GASTRO DESTINATION

Det helt særlige for Nykøbing Mors er, at Limfjordsøsters findes lige uden for døren. Det eksklusive produkt sætter området på verdenskortet. Med en turisme, der gerne vil opleve den lokale gastronomi, i vækst, og med gastroturister, der i stigende grad rejser efter særlige oplevelser med et højere dagsforbrug end andre turister, er den særlige tilgængelighed et stort aktiv for byen og for Oplevelses- og Søsportscentret.

DEN REKREATIVE LIMFJORD

Vandsport er populært som aldrig før. Og hele Limfjorden er ved at blive til et søsportsterritorium. Med oplevelses- og søsportscentret som porten til Limfjorden er det her besøgende tager hen for at få en introduktion til fjordens rekreative tilbud og attraktioner. Centret kan stå på skuldrene af allerede etablerede events og oplevelser og skabe en sammenhængende Limfjordsoplevelse med samarbejder på tværs.

FOR LOKALE OG BESØGENDE

De to programmer i kombination skaber et center med tilbud både for besøgende og for lokale - to programmer der tidsmæssigt hen over året supplerer hinanden og som kan skabe et aktivt sted hele året rundt. Udviklingen af faciliteter, der giver flere tilbud til byens borgere, kan styrke bosætning i området, da det har vist sig, at kommuner der investerer i fritid og kultur har større succes med øget bosætning.

SOCIAL PROGRAMMING

BRUGERE OG BESØGENDE

INDDRAGELSE OG UNDERSØGELSER

Epinions undersøgelse viser, at centret potentielt vil have en bred palette af brugergrupper. Dette kapitel rummer opsummeringer af de 3 grupper, der har været fokus på for at sikre centrets fremtidige succes.

1) DE LOKALE

For at centret skal blive en succes, skal det også være en succes blandt de lokale. Hvis de lokale bruger det, vil det kunne generere liv og aktivitet hele året rundt.

2) INTERESSEENTER

For søsportsdelen af centret er det især vigtigt, at lokale interessenter og klubber involveres. Centret skal både bindes op på eksisterende turismeaktiviteter, men også skoler og erhvervsliv er vigtige aktører i i det fremtidige center.

3) UDEFRAKOMMENDE

Epinions markedsundersøgelse tegner et billede af centrets udefrakommende besøgende og de oplevelsetrends, der vil kunne tiltrække disse.

Oplæg ved Norrøn

Idé-indsamling fra lokale

1. VIDEN OM DE LOKALE BORGERE VÆRKTØJ: Design Charette

Til udarbejdelse af forprojektet afholdt Nørøn og Morsø Kommune en designcharrette i Nykøbing Mors på selve sitet.

Forskning på området viser, at når den "tavse viden" gives en stemme, kan det bidrage aktivt til at fremkalde nye muligheder i både udvikling og den efterfølgende drift samtidig med, at den "oplevede procesretfærdighed" har stor indfyldelse på graden af åbenhed overfor et fremtidigt centers tilstedeværelse på havnen.

Charetten løb henover fredag og lørdag og bestod af en walk-in process, hvor lokale interesserede kunne komme med input og få inspiration, når det bedst passede. Nørøn forberedte oplæg med inspiration til, hvad et center kunne indeholde, plancher med inspirationsbilleder, spørgsmål der kunne lede til nye tanker og dialog, og ikke mindst mulighed for at komme med konkrete idéer. Lørdagen sluttede med et borgermøde med en opsummering af nogle af de indkomne idéer.

Ca. 200 interesserede besøgte teltet og kom med input, idéer og kommentarer til det fremtidige center. Det høje besøgstal fra lokale viser et stort engagement og interesse for at være en del af processen og en stor nysgerighed på hvad, der skal ske i lokalområdet.

2. VIDEN OM DE ORGANISEREDE BRUGERE VÆRKTØJ: Interessentinterviews

For at danne et overblik over destinationens nøgleaktører og deres ønsker er der blevet lavet en række indledende telefoninterviews.

Aktørerne er blevet udvalgt som et bredt udsnit af virksomheder inden for skaldyrsbranchen, skoler samt foreninger med fjorden som udgangspunkt. Herudover er Jesperhus valgt, da de er områdets største aktør inden for turisme.

Formålet med disse interviews har været at identificere, hvordan man på tværs af deres behov og drømme kan programmere det fremtidige center til at indfri og forløse flest mulige aktørers ønsker. Samtidig skal dialogen være med til at sikre en bæredygtig fremtidig driftsmodel, hvor interessenternes ønsker kan have synergier med hinanden og hvordan lokalmiljøet beriges af oplevelsesudbud, når dette afstemmes med den faktiske efterspørgsel.

3. VIDEN OM DE UDEFRAKOMNE BESØGENDE VÆRKTØJ: Markedsundersøgelse

Morsø Kommune fik i 2021 lavet en markedsundersøgelse af Epinion for at få et solidt vidensgrundlag i vurderingen af projektets markedspotentialer.

Rapporten indeholder velbegrundede indikationer for markedspotentialer samt et estimat over, hvilket gæstepotentiale den nye attraktion vil have, generelt såvel som appellen i forskellige målgrupper.

Undersøgelsen er baseret på en kvantitativ repræsentativ spørgeskemaundersøgelse med 1.000 webinterviews indsamlet i januar 2021. Herudover er der foretaget en eksplorativ og systematisk desk research og enkelte interviews med nøgleinteressenter for at afdække eksisterende oplevelsestrends og oplevelses-tilbud, samt for at sammenligne med øvrige oplevelsescentre på centrale karakteristika.

I dette materiale opsummeres markedsundersøgelsens fund om centrets fremtidige UDEFRAKOMMENDE gæster.

DESIGN CHARETTE

EMNE : GASTRONOMI OG KULTUR

Der blev stillet følgende spørgsmål om emnet til inspiration og som kickstart på dialog:

- Hvad er det særlige ved Limfjorden som Gastronomisk destination?
- Hvad er det stærkeste på Mors?
- Hvad er det kunstneriske potentiale i gastronomien på Mors?
- Hvor ligger Limfjordens største gastronomiske erhvervspotentiale?
- Hvad serverer du fra Limfjorden til dine gæster?

OPSUMMERING SPØRGSMÅL:

Svarene på spørgsmålene vidner om, at vandet er det helt særlige for Mors. Alt er inden for kort rækkevide, og der er stor mangfoldighed. Mors bliver set som et roligt sted med højt til himlen.

På følgende sider er der en grafisk oversigt over svar på forslag, ideer og ønsker til centret. Inputtet er delt i to dele: hvilke aktiviteter de lokale borgere drømmer om at lave og programønsker.

OPSUMMERING

Der er stort ønske fra lokale borgere om, at centret skaber mulighed for køb og salg af lokale råvarer og skaldyr, der alt sammen findes inden for kort afstand. Der er også stor interesse for friske smagsoplevelser og generel formidling af viden omkring, hvordan man benytter og tilbereder det, der findes i jorden og fjorden, for dermed at styrke en bæredygtig og lokalt forankret madkultur - Fra fjord og jord til bord. Centret ønskes også at blive et mødested, hvor man kan samles om kultur, aktiviteter, events og festivaller.

Aktiviteterne er vægtet efter efterspørgslen i en skala fra 1-3.

- ● ● Høj efterspørgsel
- ● Mellem efterspørgsel
- Lav efterspørgsel
- Inde
- Ude

AKTIVITETER

KØB/SALG AF LOKALE RÅVARER

KØB/SALG AF SKALDYR OG FISK

FORMIDLING OM FJORDENS RÅVARER

FESTIVAL & EVENTS (FX. SKALDYRSFESTIVAL)

MADLAVNING (FX. EVENTS OG UNDERVISNING)

SAMARBEJDE MED UDDANNELSER, RESTAURANTER OG FAGPERSONER

FRISKE SMAGS- OPLEVELSER

KUNST

AKTIVITETER FOR BØRN OG UNGE

MØDESTED

KULTUR EVENTS

SPISESTEDER

DYRKE LOKALE RÅVARER

STREETFOOD/ FOODTRUCKS

OVERNATNING

IVÆRKSÆTTERI

PROGRAM

MULTIFUNKTIONEL
PLATFORM / FRI-
LUFTSSCENE

BUTIK OG/ ELLER
MARKEDER

KØKKEN FACILITETER
(UDE OG INDE)

FÆLLESHUS / MED-
BORGER HUS

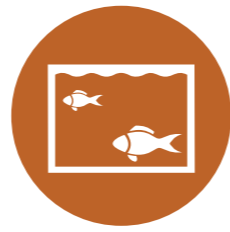
CAFE

RESTAURANT

KIOSK/ISHUS

AKVARIUM

SHELTERS

LOKALER TIL
UDLEJNING

UDSTILLINGS
FACILITETER

KURSUS-, KONFE-
RENCE-, ELLER AR-
BEJDSFACILITETER

LOKALER TIL BE-
HANDLING, HÅND-
TERING OG OPBEVA-
RING AF PRODUKTER

GREJBANK FOR
KULTUREN
(SPIL, KUNST, MUSIK,
SKÆRM/VR)

GALLERI

ATELIER /
KREATIVTVÆRKSTED

DESIGN CHARETTE

EMNE : NATUR OG REKREATION

Der blev stillet følgende spørgsmål om emnet til inspiration og som kickstart på dialog:

- Hvordan bruger du naturen på Mors idag?
- Hvad drømmer du om at bruge naturen til i morgen?
- Hvilke rekreative faciliteter gør det godt at bo på Mors?
- Hvilke naturoplevelser tror du, Mors kan tiltrække gæster med?
- Hvilke naturfaciliteter mangler på Mors?

OPSUMMERING SPØRGSMÅL:

De lokale bruger allerede naturen flittigt. Men med bedre way-finding og nye muligheder for overnatning kan de mange forskellige naturtilbud kunne opleves endnu bedre og måske tiltrække flere.

På følgende sider er der en grafisk oversigt over svar på forslag, ideer og ønsker til centret. Inputtet er delt i to dele: hvilke aktiviteter de lokale borgere drømmer om at lave og det program der kan hjælpe dem med at lave det.

OPSUMMERING

De lokale borgere benytter naturen meget på Mors, men ønsker noget mere formidling om Limfjorden og dens liv som et rekreativt element. Der ønskes også et større udbud af naturoplevelser, som overnatningsmuligheder og rekreative uderum, og at øge tilgængeligheden og brugen af de store naturrum, som findes i området.

Centeret ønskes også forbundet til de eksisterende naturrum og med rekreative forbindelser, der inviterer til ophold leg og læring.

Aktiviteterne er vægtet efter efterspørgslen i en skala fra 1-3.

- ● ● Høj efterspørgsel
- ● Mellem efterspørgsel
- Lav efterspørgsel
- Inde
- Ude

AKTIVITETER

VAND AKTIVITETER

OVERNATNING

PICNIC

NATURTERAPI

VANDRING / GÅTURE

INTERAKTION PÅ OG MED VANDET

LEG FOR UNGE OG BØRN

LYSTFISKERI

NATURFORMIDLING (EX. FJORDENS LIV)

NATURFITNESS

SKOLETJENESTE

CYKLING

UNDERVISNING UDE AF HUSET

REKREATIVE NATUROPLEVELSER

BUSTURE TIL SEVÆRDIGHEDER

PROGRAM

BYSTRAND /
FJORDBAD

GREJBANK
(WADERS, NET, MM.)

SOLNEDGANGS-
PLADS

VILDMARKSBAD

TAVLER, OVERSIGT,
WAYFINDING

SHELTERS
(PÅ LAND OG I VAND)

REKREATIVE
UDEAREALER
(EX. TERASSE)

UNDERVISNINGS
FACILITETER

PARKERING

PETANQUEBANE

GLAMPING/
TELT

SERVICE FACILITETER

OVERDÆKKET
OMRÅDE
(TIL 15+ PERS.)

HVILE PLADSER

REKREATIV- OG AK-
TIVITETSSTI

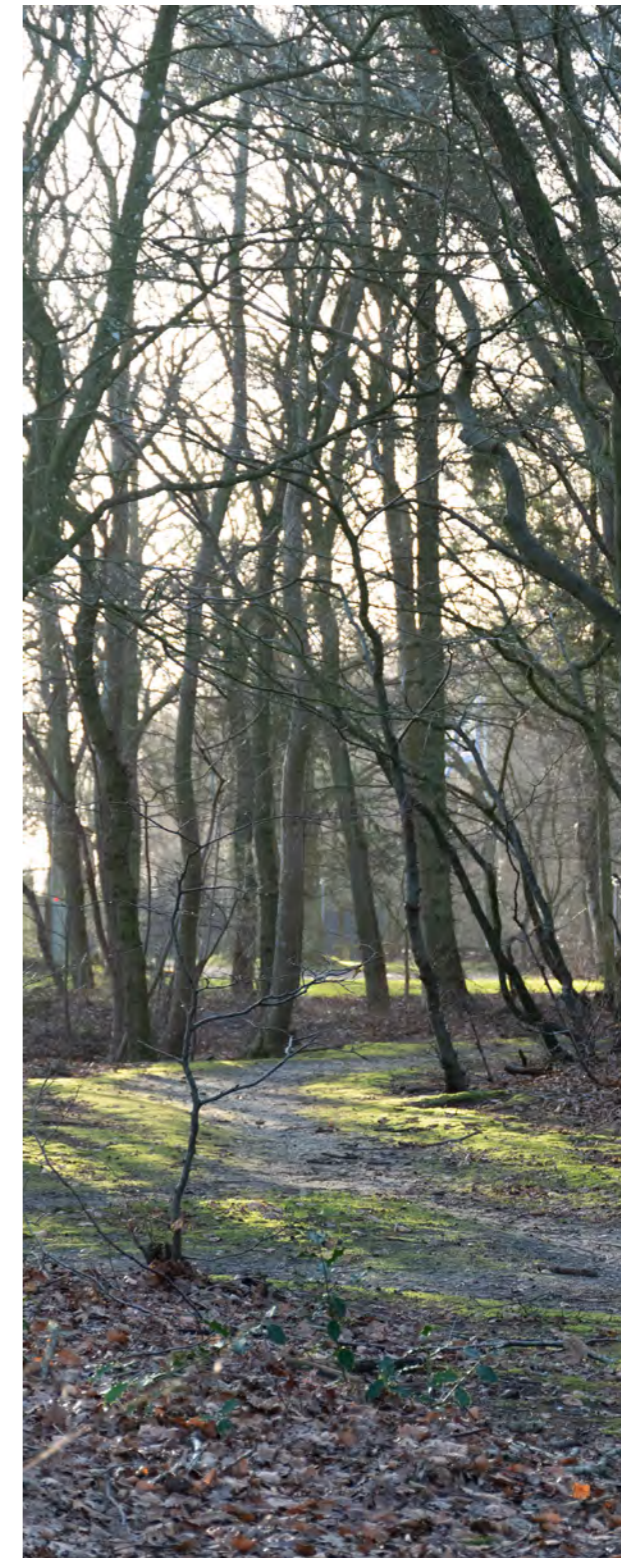
PICNIC OMRÅDER

TURISTKONTOR
(EX. VISITMORS,
NATURVEJLEDERE)

SKØJTEBANE

DESIGN CHARETTE

EMNE : KYST OG AKTIVITETER

Der blev stillet følgende spørgsmål om emnet til inspiration og som kickstart på dialog:

- Hvordan kan fjorden skabe værdi for Mors?
- Hvad drømmer du om at bruge det blå Mors til?
- Hvorfor bor du ved Limfjorden?
- Hvad fortæller du dine gæster om fjorden?
- Hvilke fysiske udfoldelsesmuligheder rummer fjorden
  - under vandet?
  - på vandet?
  - over vandet?

OPSUMMERING SPØRGSMÅL:

Alt under havet skal formidles mere spændende - der er masser af potentiale for at lære om Limfjordens rigdomme. Og så skal vandet bruges til meget mere - fra GT-cruise til berøringsbassiner med fisk - fra rolig sport til tarzanbaner.

På følgende sider er der en grafisk oversigt over svar på forslag, ideer og ønsker til centeret. Inputtet er delt i to dele: hvilke aktiviteter de lokale borgere drømmer om at lave og det program, der kan hjælpe dem med at lave det.

OPSUMMERING

Blå Mors er et aktiv benyttet af de lokale borgere, men de kunne godt ønske sig endnu mere interaktion med vandet og bedre tilgængelighed for ikke-erfarne brugere og besøgende. Et samlingssted, der kan facilitere viden omkring søsport og tilbyde oplevelsestilbud. Foreningerne ønsker sig bedre faciliteter og plads til at dyrke søsportsaktiviteter og udvide medlemsskabet.

Aktiviteterne er vægtet efter efterspørgslen i en skala fra 1-3.

- ● ● Høj efterspørgsel
- ● Mellem efterspørgsel
- Lav efterspørgsel
- Inde
- Ude

AKTIVITETER

FORMIDLING AF LIVET I FJORDEN

INTERAKTION PÅ OG MED VANDET

SUP OG PADDLE-BOARD

ROSPORT (EX. KAJAK, RIBBÅD)

WORKSHOP / KURSER FOR BEGYNDERE

AKTIVITETER FOR BØRN OG UNGE

BADNING (HELE ÅRET)

UNDERSØGE LIVET UNDER VANDET

WAKEBOARD

SVØMNING

DYKNING

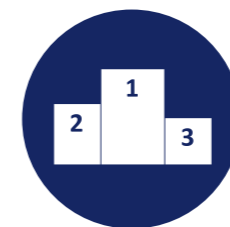
ARRANGEREDE BÅDTURE

OPLEVESTILBUD FOR LOKALE OG TURISTER

SEJLSPORT (SEJLBÅD, JOLLE)

VANDSPORTS KONKURRENCER

LYSTFISKERI

PROGRAM

BASSINER
(EX. RØRE, SKALDYR,
BADE)

LEGEPLADS/TARZAN
BANE I VANDET

BÅDUDLEJNING

GREJBANK
(HJELME, ÅRE, SUP,
MM.)

LÆMOLE / LÆBRO

SNORKELSTI

REKREATIV ADGANG
TIL VANDET

OPBEVARING OG
DEPOTER
(GREJ, Udstyr, M.M.)

VÆRKSTEDER

FORENINGSFACILI-
TETER
(OPHOLD, KØKKEN,
MØDELOKALER)

SLÆBESTEDER OG
ISÆTNINGSSTEDER

BYSTRAND / FJORD-
BAD

BADEBRO

UNDERVISNINGS-/
KURSUS FACILITETER

TRÆNINGSFACILI-
TETER

BÅDHAL / BÅDPLADS

SAUNA

TØRRERUM

SERVICE FACILITETER
(OMKLÆDNING, TOI-
LET, BAD)

HANDICAP ADGANG
TIL VANDET

Foto: Mette Johnsen

INTERESSENTINTERVIEWS

UDVALGTE INTERESSENER

UDVALGTE INTERESSENER :

- Destination Limfjorden
- Jesperhus Feriepark
- Dansk Skaldyrcenter
- Skaldyrfestivallen
- Glyngøre Shellfish
- Vilsund Blue
- Glyngøre Maritime Center
- Nordic Food College (EUC Nordvest)
- Ungdomsskolen
- Fjordhaverne
- Wakeboard Mors
- Nykøbing Mors Roklub
- Dykkerklubben Krabben

SAMMENFATNING AF INTERVIEWS

ARKITEKTONISK VARETEGN

Fælles for interessenterne er, at de er begejstrede for udsigten til et nyt arkitektonisk varetegn, der kan fremhæve de særlige kvaliteter og tilbud, der i forvejen findes på Mors. Det forventes desuden, at Oplevelsescentret kan skabe nye tilbud og optimere de eksisterende af slagsen.

SYNLIGHED OG BRANDING

Langt de fleste interessenter fremhæver, at centrets vigtigste opgave er at skabe mere synlighed og forøge branding af Mors – både overfor tilflyttere, studerende, turister og de lokale.

SAMMENSÆTNING

Interessenterne har mange konkrete ønsker til denne branding, der således opfordres til at rumme både det maritime, det gastronomiske, de naturmæssige og de uddannelsesmæssige kvaliteter på Mors.

Flere interessenter udtrykker bekymring for, om hvorvidt en samlet kommunikationsindsats kan rumme så mange perspektiver.

INKLUSION

Mere end halvdelen af interessenterne påpeger, at det er en vigtig opgave for centret at skabe et socialt samlingssted, der både kan rumme unge, studerende, pensionister og gamle og nye brugere af fjorden.

Imens nogle interessenter udtrykker bekymring for, om centret kan samle de forskellige grupper, anser andre af interessenterne det som en fordel for centret, at man mødes med andre kommende brugere af huset og skaber en fælles identitet.

Det er en generel bekymring blandt respondenterne om, hvorvidt centret vil formå at skabe en samlet profil, eller om ”det vil stikke i for mange retninger”.

Ungdomsskolen og Nordic Food College fremhæver særligt behovet for at skabe et samlingssted for unge, hvor man både mødes for at udøve foreningsaktiviteter – men også bare mødes naturligt til socialt samvær. Nordic Food College peger specifikt på, at centret har potentiale til at blive en del af uddannelsens studiemiljø.

Samtlige foreninger samt Ungdomsskolen og Nordic Food College har specifikke krav til lokaler og faciliteter. I de fleste tilfælde efterspørges opbevaringsrum og mødelokaler og fælles for interessenternes svar er, at de både vil have mulighed for at ”trække sig tilbage” til et lokale og bruge fællesarealerne sammen med husets andre brugere.

ÅBENT OG LEVENDE STED

Mere end halvdelen af respondenterne efterspørger en daglig leder af Oplevelsescentret, som kan sørge for, at der ”altid er lys i vinduerne”. Det påpeges, at man skal sigte efter at have et højt aktivitetsniveau hele året. Flere foreninger tilbyder at indgå i ”pedel- viceværtsordninger”.

Et stort flertal af respondenterne fortæller, at det er vigtigt at centret også er indbydende indenfor – at der er mulighed for at slå sig ned og købe mad, is eller kaffe.

Enkelte af respondenterne udtrykker en smule ”træthed” over for det, de betegner som projektets skiftende udformninger. Disse respondenter ønsker handlekraft fra kommunen og savner information om processen.

Mere end halvdelen af respondenterne fortæller, at de er tilfredse med informationsniveauet og føler sig inddraget i processen. De foreslår dog yderligere fysiske informationsmøder.

INTERESSENTINTERVIEWS

UDVALGTE POINTER OG ØNSKER TIL CENTRET

STYRKE VIDEN OM LIMFJORDEN
OG DENS RESSOURCER

BRANDING AF MORS OG TIL-
TRÆKNING AF TURISTER, DER
KAN STYRKE ØEN

ET EVENTSTED MED FÆLLES AR-
RANGEMENTER I SAMARBEJDE
MED INTERESSENER

ET LIVLIGT STED MED MANGE
FORSKELLIGE AKTIVITETER OG
ALTID LYS I VINDUERNE

ET ATTRAKTIVT SAMLINGSSTED
FOR ALLE BORGERE

ET FÆLLESHUS FOR
FORENINGER

MED BLA. :
UNDERVISNINGSLOKALER
MØDELOKALER
KLUBLOKALER
DEPOTER
VÆRKSTEDER

ATTRAKTIVE UDEAREALER

IVÆRKSÆTTERI OMKRING
FJORDENS RESSOURCER

MARKEDSUNDERSØGELSE

MÅLGRUPPER

Ud fra tal fra lignende centre har Epinion lavet antagelser, om hvordan fordelingen af besøgende er. 2/3 dele er udefrakommende gæster - især danske turister suppleret med udenlandske, især tyske og norske.

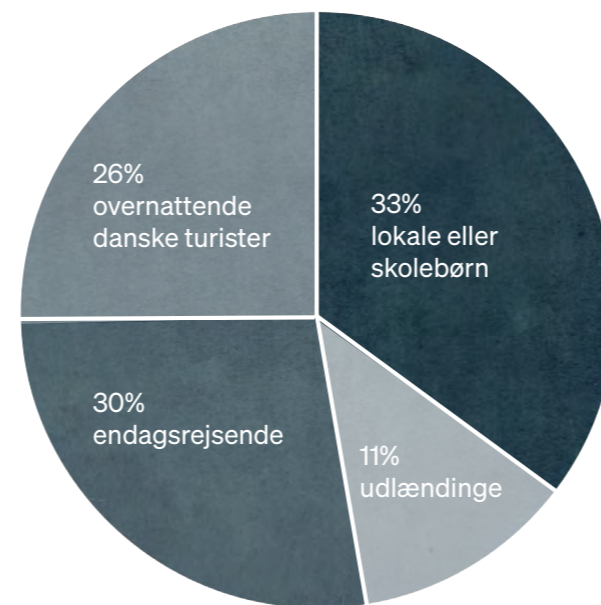
Derfor er der i denne opsummering fokus på udefrakommende besøgende.

Centret er i undersøgelsen blevet præsenteret med den bærende idé om at skabe formidling, vidensdeling, og læring om de mange forskellige perspektiver på Limfjorden til forskellige relevante målgrupper.

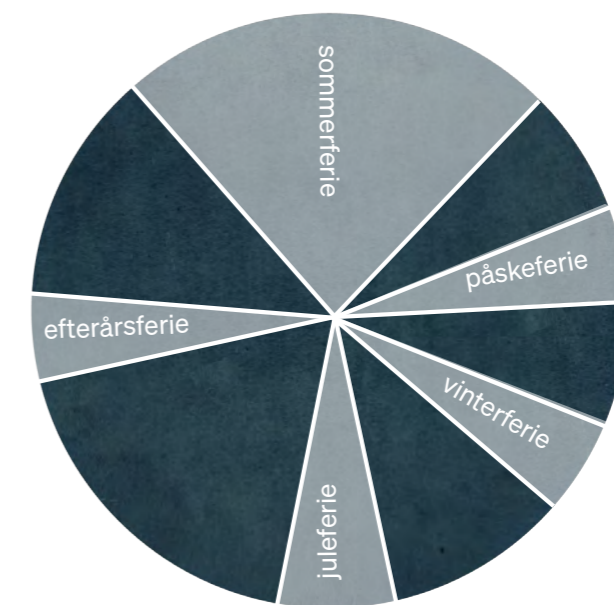
Undersøgelsen viser at 40% af danskere indikerer, at de gerne vil besøge centret efter at blive præsenteret for en konceptbeskrivelse af det fremtidige center.

I sommersæsonen er det særligt børnefamilier, der i forvejen besøger området, det vil være fordelagtigt at trække til centret.

I ydersæsonenerne er det et ældre segment og par uden børn, som vil besøge centret.

Antagelser om besøgende baseret på lignende centre.

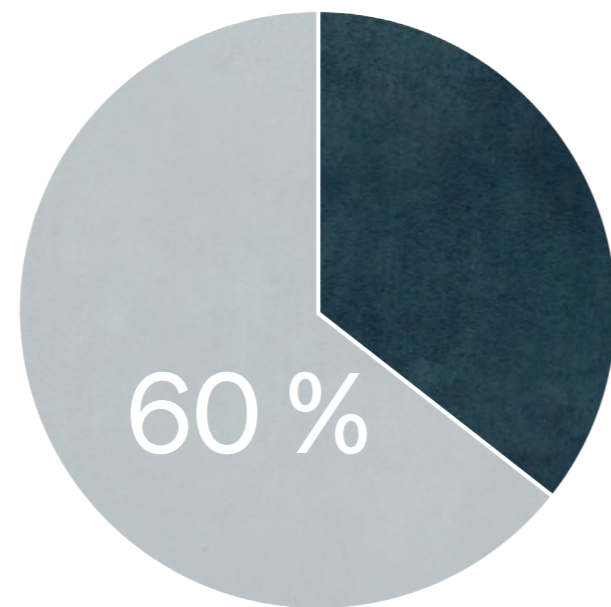
Årshjul for mest sandsynlige besøgende.

- 92% af børnefamilierne vil besøge centret i skolernes ferie
- 70% af par uden børn vil besøge centret uden for ferierne

MARKEDSUNDERSØGELSE

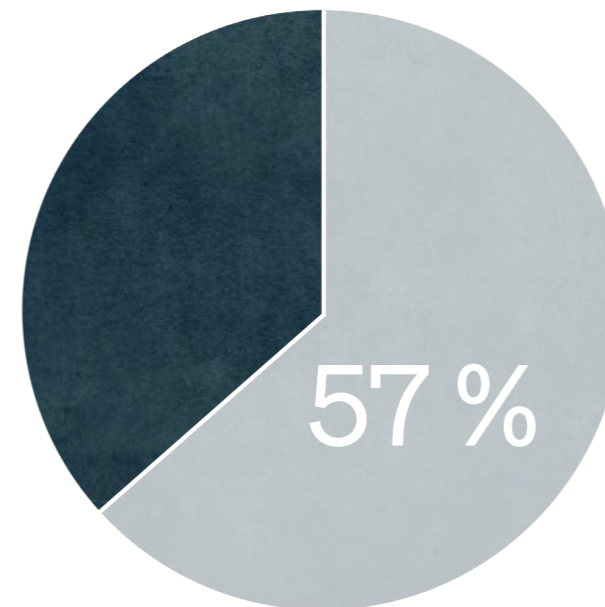
MÅLGRUPPER

Målgrupperne sommer og vinter fordeler sig på nedenstående grupper.

MÅLGRUPPER SOMMER

- En større andel af den yngre målgruppe (18-34 år) finder det attraktivt at besøge centret i denne periode
- Særligt børnefamilier finder det attraktivt at besøge i denne sæson – størstedelen af dem med børn i alderen 0-12 år
- En større andel af den gruppe, der ligger i en middel indkomstkategori (300.000 – 700.000 kr.), finder det attraktivt at besøge i sommer-sæsonen

MÅLGRUPPER VINTER

- En større andel af den ældre målgruppe (56+) finder det attraktivt at besøge i ydersæsonen
- Flere par finder det attraktivt at besøge i ydersæsonen
- En større andel i gruppen med høj indkomst (+700.000 kr.) finder det attraktivt at besøge i ydersæsonen

Uddrag fra: Mors Oplevelses- og Søsportscenter Markedsundersøgelse, Epinion, 2021

MARKEDSUNDERSØGELSE

ELEMENTER DER APPELLERER TIL POTENTIELLE BESØGENDE

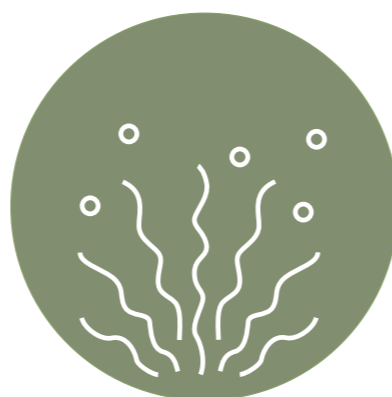
MÅLGRUPPEN: 21% AF DANSKERNE

FJORDENS KULINARISKE SKATKAMMER

Målgruppen for de mere gastronomiske tilbud er forholdsvis stor. De adskiller sig særligt fra de øvrige potentielle besøgende på de kulinariske oplevelser, som er definerende for målgruppen. Derudover finder de også de øvrige aktiviteter mere attraktive.

Her tegner der sig altså et billede af en kerne-målgruppe, som finder flere elementer af det samlede koncept appellerende.

De vil i høj grad blive tiltrukket af de kulinariske oplevelser men også sætte pris på at opleve, hvad centret i øvrigt har at tilbyde.

MÅLGRUPPEN: 27% AF DANSKERNE

FJORDENS LIV, ØKOSYSTEM OG KULTURARV

Målgruppen her er meget bred, og de naturorienterede aktiviteter omkring fjordens liv appellerer til størstedelen af dem, der gerne vil besøge centret.

Målgruppen er generelt tiltrukket af mange af de aktiviteter, som centret har at tilbyde - ikke alene af naturformidlingen, men også af de kulinariske oplevelser og forskellige interaktive formidlingsformer.

For størstedelen af dem, der kan forventes at besøge centret, er naturformidlingen altså central for deres lyst til at besøge centret. Sammenhængen med naturen i lokalområdet bør derfor indgå som et centralt element på tværs af alle centrets aktiviteter.

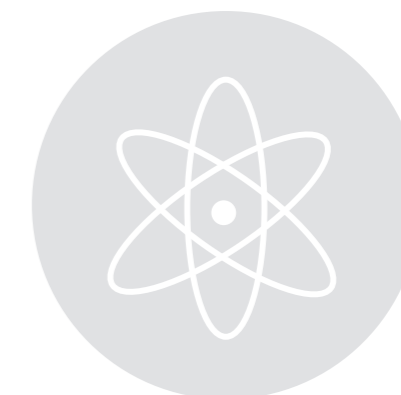
MÅLGRUPPEN: 9% AF DANSKERNE

FJORDENS SØSPORT OG AKTIVITETER

Målgruppen for søsportsaktiviteter er betydeligt smallere end de øvrige oplevelsestemaer.

Det er typisk unge og børnefamilier med en høj indkomst, der tiltrækkes af søsportsaktiviteterne, og ud over disse aktiviteter er mange af dem også interesserede i mange af centrets øvrige aktiviteter.

Det er dog langt fra alle, der vil blive tiltrukket af vandsportselementerne, og man bør, fra et markedspektiv, overveje, om man i første omgang skal arbejde med denne del som et lokalt målrettet projekt for at skærpe afsættet for attraktionens identitet og værditilbud.

MÅLGRUPPEN: 38% AF DANSKERNE

EKSPERIMENTERENDE OG INTERAKTIV LÆRING

Det er en bred gruppe af danskerne, der finder eksperimenterende og interaktive oplevelser appellerende – også blandt dem der ønsker at besøge centret.

Analysen viser yderligere, at det for dem, der finder konceptet attraktivt, også er vigtigt med lærerige oplevelser.

Der ses desuden lidt forskel på, hvilke oplevelsespræferencer der præger par uden børn og børnefamilier.

Hvor det for par uden børn er vigtigt med æstetiske oplevelser, er det for børnefamilier også vigtigt med sjove, sociale og fysisk aktiverende oplevelser.

MARKEDSUNDERSØGELSE

ELEMENTER DER APPELLERER TIL POTENTIELLE BESØGENDE

Gastronomiske oplevelser er generelt forholdsvis populære

Alle fire elementer af gastronomiske oplevelser virker relativt attraktive for dem, der gerne vil besøge centret. Det gælder især de brede oplevelser, der involverer skaldyr og 'fjord til bord'-konceptet, og i lidt lavere grad de oplevelser, der handler specifikt om østers. Samlet set finder 50% af dem, der gerne vil besøge centret, det meget attraktivt eller forholdsvis attraktivt at kunne smage på østers. Ved at fokusere på

både østers og skaldyr i en lidt bredere fortælling, vil man altså kunne ramme en noget bredere målgruppe end ved at indsnævre fokus til østers alene.

De potentielle gæster søger især formidling for alle sanser og om naturvidenskab

De potentielle gæster er i særlig høj grad tiltrukket af de interaktive elementer i form af formidling for alle sanser og interaktiv læring om naturvidenskab. Det er også mere end

halvdelen af gæsterne, der tiltrækkes af de nytænkende former for interaktiv formidling i form af virtual reality og escape rooms.

Guidede ture ved Limfjorden er populære. Guidede ture på en færge eller til fods vækker også bred interesse, mens SUP-boards, kano, kajak og wakeboard appellerer til et betydeligt mere snævert publikum.

OVERVEJENDE
ATTRAKTIVT

GASTRONOMISKE OPLEVELSER

INTERAKTIVT MUSEUM MED ELEMENTER AF...

OPLEVELSER VED LIMFJORDEN

Uddrag fra: Mors Oplevelses- og Søsportscenter Markedsundersøgelse, Epinion, 2021

Foto: Colin John Seymour Jr.

STYRKEPOSITIONER

SOCIAL PROGRAMMERING

De generelle tendenser til forventninger og ønsker til Oplevelses- og Søsportscentrets programmering og aktiviteter.

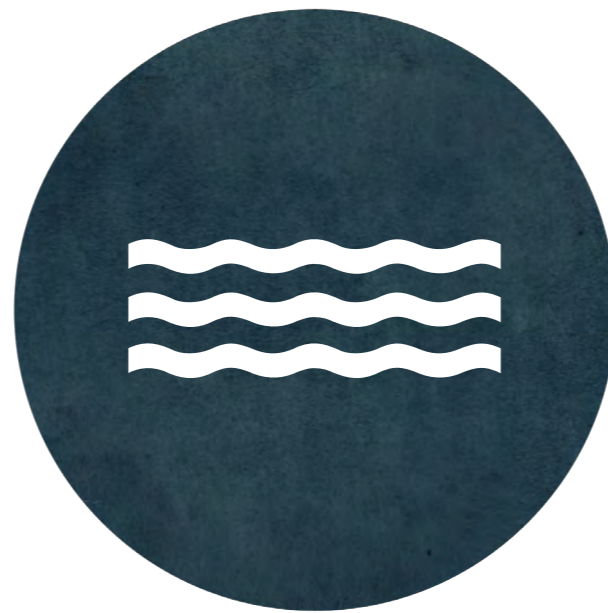

LIMFJORDEN ER KERNEN

Limfjorden er kernen i Oplevelses- og Søsportscentret, og formidlingen af denne samt alle dens ressourcer er det vigtigste parameter for centret. Det er formidling gennem alle sanser, der er vigtigt.

Det er især de særlige smagsoplevelser, der er i fokus for de udefrakommende. Men det er netop også her, at Oplevelses- og Søsportscentret kan noget særligt - skabe en gastronomisk helhedsoplevelse - fra fjord til bord.

Det gælder også om at skabe en øget tilknytning til fjorden for de lokale og genintroducere fjordens mange tilbud som en del af morsingboernes hverdag.

I PAGT MED VANDET

Det nye center skal være et udgangspunkt for at komme ud få oplevelser på Limfjorden og på Mors. Både i den natur/det vand lige uden for døren, men også resten af de mange naturoplevelser på tværs af fjorden.

Det skal være stedet, der introducerer besøgende til, hvordan man kan bruge Limfjorden rekreativt, og hvordan det kan være et trygt læringsrum for nybegyndere - børn og voksne.

PLADS TIL LIV

Oplevelses- og Søsportscentret skal være et aktivt sted, hvor man kan samles i fællesskaber.

Her kan man samles både om mad og om søsport. Det skal kunne rumme både store events med mange besøgende udefra og lokale hverdagsoplevelser.

KONTEKSTUEL ANALYSE

LIMFJORDEN - ET LANDSKAB SKABT AF VAND

GEOLOGISK TILBLIVELSE OG FYSISK UDFORMING

KALKENS LAND

Limfjorden hedder på norrønt Limafjorðr. Lim er oldnordisk for kalk og menes dermed at henviser til det underjordiske kalklag, der i dele af Limfjorden bryder jordens overflade og præger fjordens møde med landet langs vandkanten.

Sagaoversætteren N. M. Petersen argumenterer dog for at ordet kan komme fra det oldnordiske ord 'limr', som betyder gren eller forgrenet, hvilket kunne beskrive fjordens forgrenede natur.

FJORDENS DANNELSE

Denne sammenflettede relation mellem land og vand er et kendetegnende grundlag og præmis for landskabet omkring limfjorden og kulturens foranderlige tilknytning til vandet. Limfjorden er et morfologisk fjordområde, der består af en stor fysisk diversitet i form af snævre kanaler, bredninge, sunde, vige og småfjorde

Fjorden og dets omkringliggende landskab er formet og skabt op gennem den senglaciale istid.

Det antydes, at Limfjorden for 10.000 år siden ved istidens ophør, var et lavtliggende moseområde, inden det derefter blev oversvømmet og eroderet af havet.

Op gennem stenalderen har området været udpræget øhav med større andele af vand og flere tilgange til havet. Den er siden gennem-

gået store forvandlinger både ved naturlige landhævninger, nedbrydning og aflejring, men også via menneskeskabte foranstaltninger som landvinding og digebygning, der har haft udvidelse af landets dyrkbare områder for øje.

Limfjorden har igennem en længere periode været helt lukket af til Vesterhavet, efter at den sandede til i 1100 tallet. Denne forbindelse blev dog igen brudt under stormfloder i 1825 og 1865, hvor forbindelsen til havet således blev reetableret.

Limfjorden står som en opportunistisk ressource og forbindelse imellem lokalsamfundet og den omkringliggende verden. Et spisekammer for civilisationer bosat omkring fjorden og grundlag for sikker beboelse, som nemt kunne beskyttes og med direkte adgang til havet under vikingetiden.

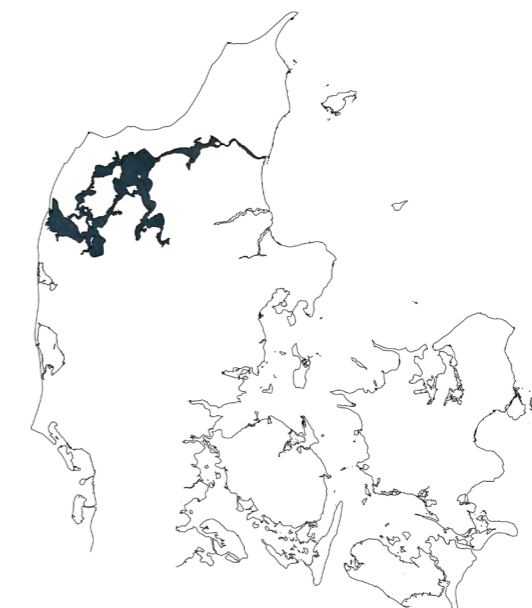
Limfjorden har en vandoverflade på 1500 km², hvor der i gennemsnit strømmer 2,7 km³ ferskvand pr. år ud i fjorden. Det er Danmarks længste fjord, med 1000 km kystlinje der strækker sig 180 km som tværgående forbindelse mellem Vesterhavet og Kattegat. Limfjorden er teknisk set ikke længere en fjord, men nærmere et sund da den går tværs igennem landet. Den definerer en overgang og tærskel fra det jyske fastland og den Nørrejyske Ø. Limfjorden er en grundliggende del af den nordjyske identitet og forankring.

FJORDENS VAND

Vandets bevægelse i Limfjorden er kompleks, men afhænger overordnet af vandforskelle mellem vandstanden i Kattegat og Nordsøen. På baggrund af disse forhold vil vandet naturligt strømme fra den højeste vandstand mod den laveste. Derudover skubber vinden mod vandets overflade og presser vandet i vindens retning. På grund af Limfjordens indviklede forløb har dette også indvirkning på strømmene i fjorden.

Denne kompleksitet af Limfjordens fysiske udformning blandet med strømningerne, der blander saltvand fra havet og ferskvand fra de mange tilstødende vandløb, danner rammerne for en unik flora og fauna.

Fjorden kendetegner sig ved at være præget af lavvandede områder med en gennemsnitsdybde på 4,8 meter. Fjorden har enkelte "huller" med en maksimal dybde på 24 meter i Hvalpsund.

LIMFJORDENS DANNELSE

LANDSKABETS GEOLOGI

Det er isens kraftfulde virke, der igennem årtusinder har skubbet til landskabet og givet den den sin karakter af bugtet kystlinje, bløde dalstrøg, bakkelandskaber og molerklinter.

Det sydlige Mors er et bundmorænelandskab, der hviler oven på smeltevandsaflejringer fra den næstesidste istid. Bundmorænen består af lerjord, de underliggende smeltevandsaflejringer af sand, grus og sten.

På en del af det nordlige Mors er randmorænelandskab. Her er materiale blevet skubbet op, foldet og presset fra dybereliggende formationer foran isranden, som rækker af bakker og dækket af materiale, der har været transporteret inde i isen.

Man kan se strukturen i de materialer, som isen under istiden har revet op, bl.a. ved Hanklit. Det er foldede strukturer, der består af moler og vulkansk aske.

ISTID

Mors' landskab og geologi er præget af spor fra den sidste istids gletschere.

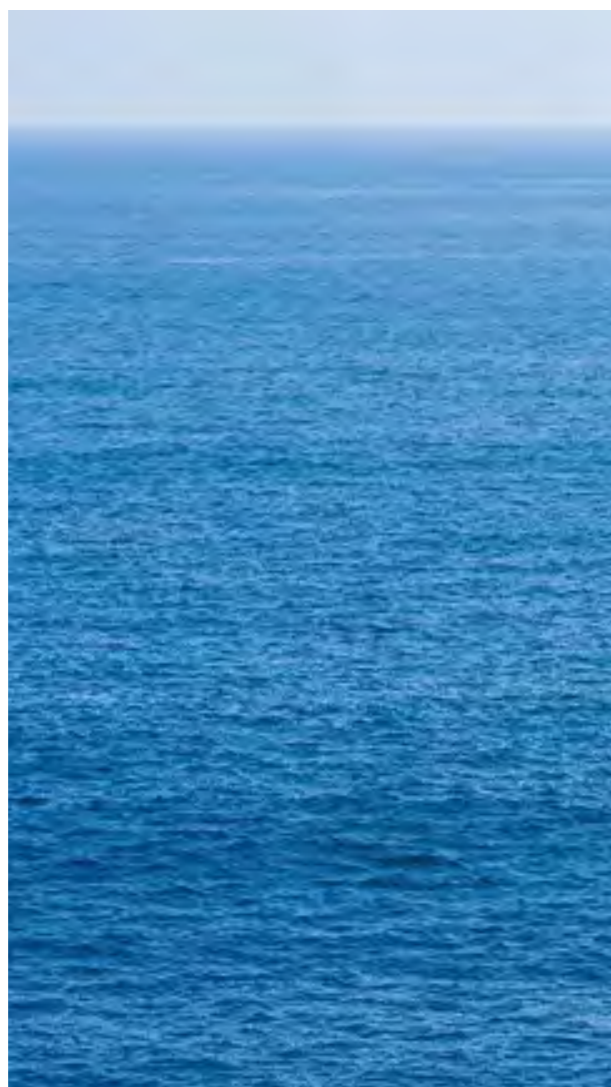
I den første del af sidste istid, for ca. 100.000 år siden, var hele Mors dækket af is. Isen bevægede sig frem og tilbage, når den smeltede, og processen jævnedede bakker og skar allerede eksisterende dale dybere og bredere.

TUNDRA

Afsmeltningen af isen efterlod store mængder af indlejret materiale som en såkaldt bundmoræne, og frem dukkede et småbakket landskab. Isen smeltede ikke bort i et jævnt tempo. I en periode standsede den langs en linje, der dækkede det nordlige Mors. Klimasvingninger skabte fornyede isfremstød der pressede underliggende materiale op foran, som dannede randmoræner. Da landskabet blev lettet for trykken af iskappen, begyndte landet at hæve sig. Det nye landskab henlå som tundra.

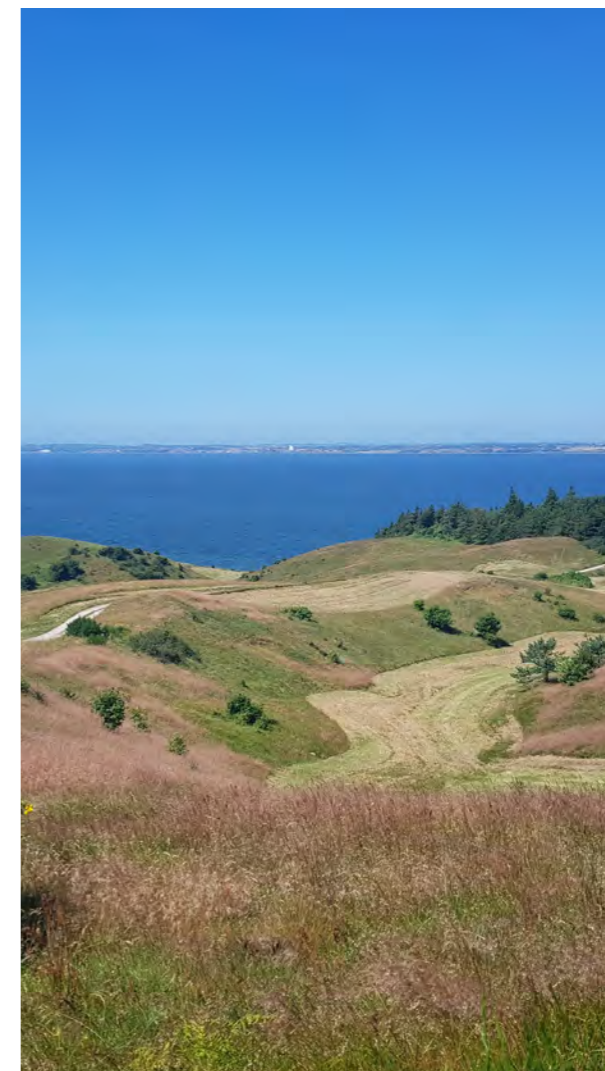
LITORINAHAVET / STENALDERHAVET

Som følge af at de nordligere-liggende iskapper efterhånden også smeltede, steg havspejlet. Den hurtige havniveauændring gjorde, at sammenhængende landområder blev oversvømmede. Havet kaldes Litorinahavet eller Stenalderhavet, fordi det er fra denne periode, der er fundet de første spor efter menneskelig bosætning.

LANDHÆVNINGEN

Da Litorinahavet nåede sin maksimale udbredelse for 7.000 år siden, var den østlige del af Limfjorden nærmest et ørige. Landhævningerne forsatte, og efterhånden kom Mors og Limfjorden til at se ud, som man kender den dag i dag.

KONTRASTFLULD MORÆNELANDSKAB

Mors' landskab er i dag smukt og varieret med et stærkt præg af istidens gletschere, som har givet den store kontrast mellem det bølgede landskab mod syd og det bakkede landskab med molerkliner, som rejser sig mod nord.

LIMFJORDENS LIV

FJORDENS BIOLOGI

Kendetegnende for Limfjordens fauna er mødet mellem ferskvand fra åerne og saltvand fra havet. Dette skaber unikke forhold for både dyre- og planteliv med en stor diversitet af økosystemer. Langs Limfjorden findes saltvandsprægede strandenge, som er fredede naturområder, samt Danmarks største rørskove ved Vejlerne, der danner grundlag for en stor koncentration af ynglende fugle. Vejlerne udgør Nordeuropas største fugle-reservat med store koncentrationer af bl.a. grågæs. Her findes i øvrigt rørhøg, rødbrum, den sjældne sortterne, trane, havørn og vandrefalke.

Dog er Limfjordens dyreliv ramt af miljømæssige forhold. Det har blandt andet betydet, at muslingeædende fugle er helt forsvundet, og fiske- og vandplanteædende fugle er gået tilbage.

Sikring og genopretning af den naturlige hydrologi er afgørende for at bestyrke de naturværdier, der knytter sig til Limfjordens dyreliv.

I Limfjorden ses også større pattedyr, som den spættede sæl der svømmer ind i fjorden for at finde føde. Som et af de få steder i Danmark har odderen stadig levested i og omkring de små vandløb.

LIVET VED LIMFJORDEN

STRANDASTERS

STRANDVEJBRED

STRANDARVE

KRYBHVENE

RØDBEN

KLYDE

VIBE

ANDEFUGLE

SPÆTTET SÆL

ODDER

LIVET I LIMFJORDEN

ÅLEGRÆS

SØL

SARAGOSSATANG

SUKKERTANG

KNIVMUSLING

BLÅMUSLING

KAMMUSLING

HJERTEMUSLING

EUROPÆISK ØSTERS

STILLEHAVSØSTERS

STRANDKRABBE

SORT HUMMER

HESTEREJE

ROSKILDEREJE

SØSTJERNE

LIVET UNDER FJORDENS OVERFLADE

FJORDENS BIOLOGI

Limfjorden består af en række forskellige økosystemer. I de lavvandede strandbugter er der under de rette betingelser vokset ålegræs, som giver særdels gode betingelse for dyrelivet. Når de står tæt, danner de undersøiske skove og fungerer som et velegnet habitat. Blandt ålegræs findes også andre makroalgebiotoper, der forekommer under Limfjordens overflade.

På de dybere dele af fjorden finder man stenrev, der agerer solide fæstnemuligheder for havsvampe, søanemoner og bosted for ikke mindst hummeren og andre dyr, der ikke kan leve på den rene sandbund.

Derudover er der udprægede dele af Limfjorden med muslingebanker, hvor blåmuslingerne dækker havbunden i områder med jævn vandgennemstrømning og tilførelse af ilt og næringsstoffer.

Mudderbunde ses i vige, fjorde og udløb fra åer. Disse skaber gode forhold for bl.a. havørred og andre rovfisk, der her nemt kan finde føde som børsteorme, kutlinger og rejer, som her nemt kan holde varmen hen over vinteren.

Invasive eksotiske arter udgør en trussel for den historiske bundfauna og fiskebestand. Brunalger, savtang og strengetang er blevet fortrængt af bl.a. saragossatangen fra Nordamerika.

UNDERVANDS DYK UD FRA ERTEBØLLE

Fjordbunden ved Ertebølle besidder en særdeles rig biodiversitet. Her findes mange svampearter, søpunge, kutlinger, krapper, nøgen snegle og hummere.

SØANEMONE

Pga. af saltindholdet i fjorden kan søanemoner findes på særdeles lavere dybder end normalt. Søanemonen er et koralt dyr, der fanger og spiser små dyr, der lammes af dens tentakler og føres til dens mund, som sidder i midten af Søanemonen.

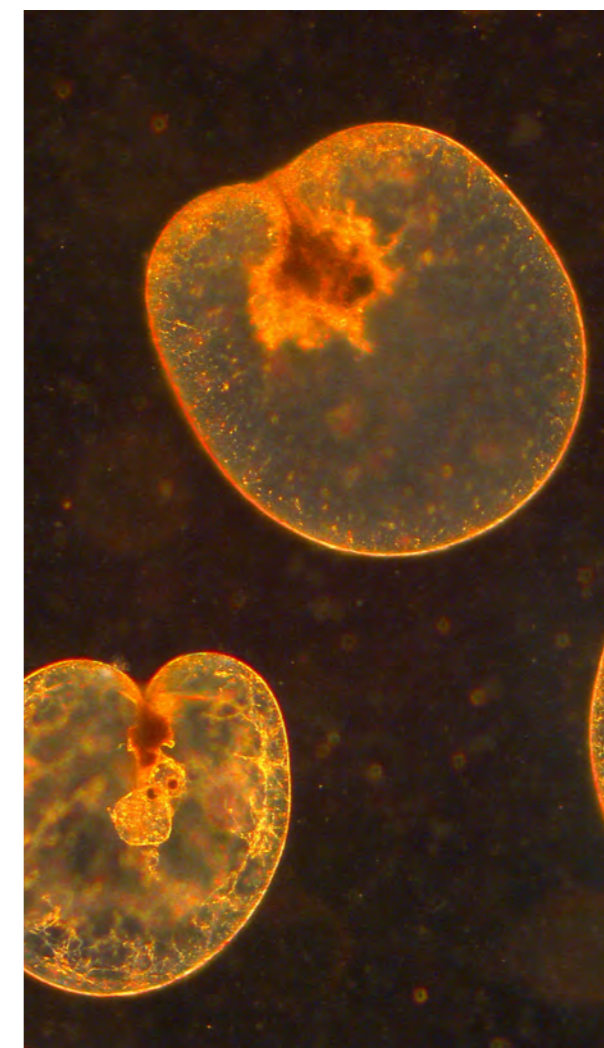
BLÅMUSLINGER

Blåmuslinger er den mest almindelige muslingeart i Danmark og Limfjorden ikke mindst. Den udgør en sund spise, der er rig på vitaminer, mineraler og fedtstoffer. Næst efter postevand er det den mest klimavenlige fødevarer. Den kan være en billig og effektiv metode til at fjerne kvælstof og fosfor fra miljøet i fjorden. De rengør samtidig vandet, så sigtbarheden under vand øges, og fremmer mulighederne for bl.a. at ålegræs kan gro.

HUMMEREN

Hummere er de seneste år blevet mere almindelige i Limfjorden. Dette har resulteret i et øget fiskeri, hvilket stigningen i officielle landinger viser (fra 2,6 tons i 1996 til ca. 25 tons i 2010 og 2016). Hummerfiskeriet udgør derved en vigtig ressource for erhvervs- og fritidsfiskere, ligesom hummeren er blevet et populært mål for undervandjægere. Hummere i Limfjorden er fredet i perioden 1. juli til og med 31. august. Hummer med rogn er fredet hele året rundt.

MORRILD

Morrild er et lysfænomen, der opstår i saltvand med særlige algetyper. I Norden er det algen Noctiluca, der laver det særlige lys i vandet. Algen udsender et blåligt lys, når den bliver udsat for en stresspåvirkning af bevægelse. Algerne er i stigende grad blevet spottet i Limfjorden.

MUSLINGESKALLER OG TANG

LIMFJORDENS MATERIALEBANK TIL VANDS

BLÅMUSLINGER

Skallen fra blåmuslingerne er et biprodukt af industrien omkring muslingefiskeri og opdræt. Muslingeskallerne er således et billigt og tilgængeligt biomateriale, som indeholder kalk og strukturelle og klimatiske evner i ren knust og brændt format.

HJERTEMUSLINGER

Hjertemuslinger er udbredt fangst i Limfjorden, hvoraf skallen, ligesom ved blåmuslingen, er et restprodukt, der ligeledes kan bruges i landskab og byggeri.

ÅLEGRÆS

Ålegræs er en havplante, der behøver store mængder lys. Det sætter således store krav til sigtbareheden og vandkvaliteten. Denne er en indikator for, hvor god økologien er i vandet.

BENYTTET I BYGGERI

BLÅMUSLINGER

Blåmuslinger kan ligesom hjertemuslinger bruges som del af udendørs belægning, samt isolering og tilslag i støbning. Som dræn i fundamentet kan det nedbringe brugen af cement.

HJERTEMUSLINGER

Knuste hjertemuslinger kan bruges som dræn og fuge i parkanlæg og belægning. Det har en mat hvid overflade og tilfører jorden kalk, som vaskes ud via regn.

ÅLEGRÆS

Ålegræs kan bruges som facadebeklædning, til tag og som indendørs akustiske plader. Det har gode lydabsorberende, fugtregulerende og naturligt brændsikre evner, da de er imprænerede via dens naturlige saltindhold.

MORS

LIMFJORDENS PERLE

Mors er den største ø i Limfjorden med et areal på 364 m² og en kystlinjen på ca. 195 km. Indbyggertallet er 21.474. Indbyggere på Mors hedder en morsingbo og dialekten er morsingbomål.

Det er specielt for øen, at Mors i store dele af historien har været Danmarks tættest-befolkede og -bebyggede område. Det bevidnes i koncentrationen af oldtidsfund, og bevæger man sig sig rundt i landskabet på Mors, finder man en høj koncentration af rundhøje, der fortæller en om fortidens storhed i denne del af Danmark.

Mors har til alle tider haft en frugtbar position igennem historien, ved at have dyrkbare landområder og næringsrigt dyreliv i Limfjorden, samt direkte adgang til havet under vikingetiden. Her kunne vikinger drage ud på togt og komme sikkert i land beskyttet af fjordens forgrenede forløb. Mors' unikke placering i Limfjorden gør, at landskabet bærer en stor foranderlighed, især langs kystlinjen. Her er den rig på vige, halvøer og odder, med stejle klinter og udstrakte strandenge og store bakker mod nord og flat landskab mod syd.

Mors er karakteriseret ved at være vådområder, skove, naturområder samt agerlandskab delt af diger og hegn, med gårde, husmandssteder og små landsbysamfund.

Landskabet bærer et stort drama i mødet mellem land og vand, med smukke klinter og skrænter af moler, der står ned ved kysten.

LANDSKABETS SKØNHED

Omkring 1890 udkom en bog i to bind med beskrivelser om det danske land. "Danmark i Skildringer og Billeder af Danske Forfattere og Kunstnere", udkom på P. G. Philipsens Forlag, København i 1887 (1. bind) og 1893 (2. bind).

Udgiveren var redaktør af "Illustreret Tidende", Martinus L. Galschiøt, hvis "Evne til at samle Mennesker om sig og give hver sit har sat Frugt i en betydelig Udgivervirksomhed, saaledes navnlig af det værdifulde illustrerede Værk «Danmark i Skildringer og Billeder»" (citater: Dansk Biografisk Lexikon).

Det var forfatteren Charles Gandrup, der fik til opgave at skrive om Mors - et område han var godt bekendt med, da han var skoleforstander i Nykøbing fra 1878.

Han skrev om Limfjorden :

"... og så ligger Fjorden der, blaa og straalende. Blink i Blink brydes Sollyset i dens Flade. Langt ude i Horisonten øjnes svagt de blaanende Kyster, og her tæt ved skyder bratte og nøgne Skrænter sig ud i Vandet. Kystdannelsen er rigt vekslende, undertiden storartet, og hvor smukke er ikke disse Farvesammenstillinger? Lyngens bløde, brunviolette Tæppe kastet hen over den ene bølgende Højde, den gulnede Rugmarks changerende Silkefolder over den anden, yderst ude bræmmet af en Kant frodig grønt Græs, under hvilket de rødgyldne, kraftig lysende Lerskrænter sænker sig ned mod Fjordens blaa Vand."

FEGGE KLIT

EJERSLEV

SEJERSLEV

VILSUNDBROEN

SUNDBY

LIMFJORDEN

DRAGSTRUP VIG

NYKØBING

VILS

JESPERHUS

SALLINGSUNDBROEN

AGERØ

SILLERSLEV

DIVERSITET OG FORANDERLIGHED

LANDSKABETS KARAKTER

BAKKELANDSKAB

Mors' landskab er i dag smukt og varieret med et stærkt præg af istidens gletschere, som har skabt store kontraster. Mod nord ligger det bakkede landskab med klitter og skrænter.

AGERLANDSKAB

På den sydlige del af Mors dominerer morænelandskabet med store åbne flader med dyrkede landskaber.

STRANDENGE

Kysten omkring mors er ca. 195km og bugter sig ind og ud. Det højeste punkt Salgerhøj på 88m ligger tæt på kysten. Strandenge er en unik del af Limfjordens landskab og grobund for et unikt dyreliv.

MOLER

Det mest særlige ved landskabet er moleret, med vulkanske askelag samt hærkede kalkrige koncretioner, såkaldt cementsten, som er rige på meget velbevarede fossiler.

FOSSIL

Der er fundet mange særlige fossiler på Mors, I 2020 blev der fundet en 55,5 mio år gammel sangfugl, som er det tætteste, vi kan komme på dinosaurernes uddøen.¹

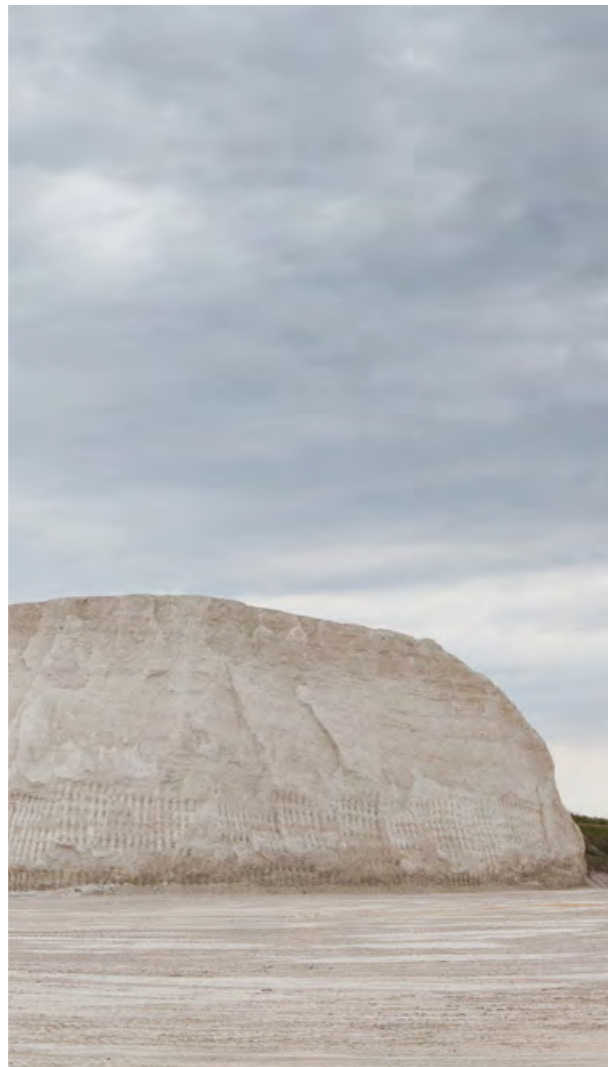
LIMFJORDEN

Limfjorden blev dannet som en smeltevandsdal under istiden. Senere har det vekslet mellem at være et sund fra Nordsøen til Kattegat og en forgrenet fjord.

¹) dr.dk/nyheder/regionale/midtvost/amerikansk-palaeontolog-er-begejstret-over-555-millioner-aar-gammelt

KALK, LER OG MOLER

MORSØS MATERIALEBANK TIL LANDS

KALK OG KRIDT

Kalken har været udvundet på Mors gennem hele 1900-tallet. Kalken ligger tæt på overfladen i hele området og udvindes stadig omkring Limfjorden.

Den største kridt- og kalkgrav ses ved Hvidagere, hvor Morsø Kalkselskab blev etableret i 1916.

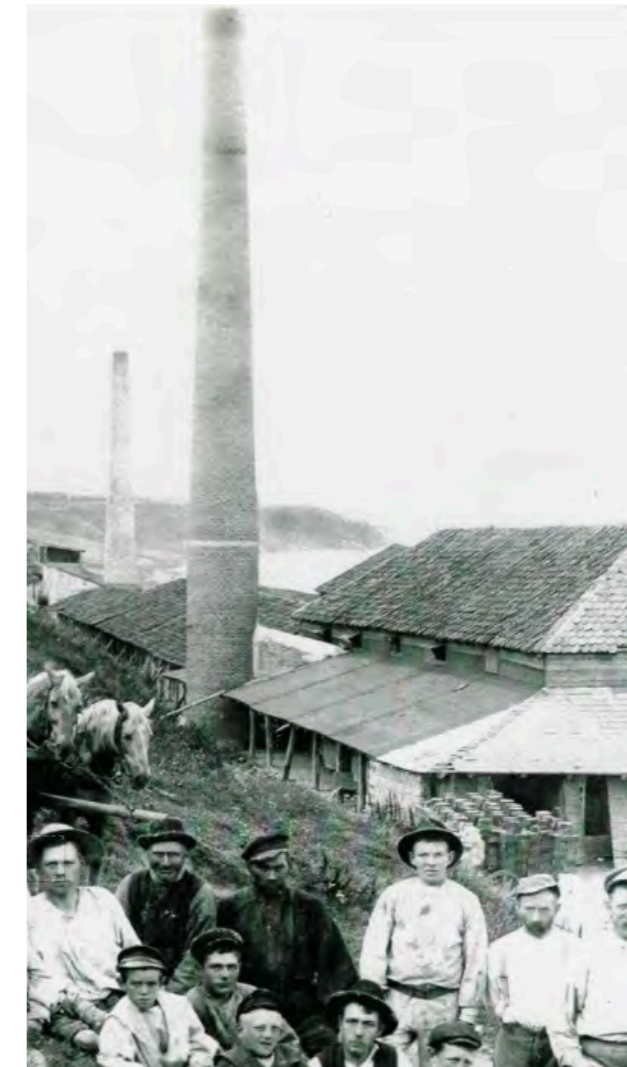
Kalk bruges i dag bla. til foderkridt til landbruget, samt til miljøvenlige fyldstoffer til fremstilling af asfalt, gummi, tagpap, tegl, mursten, spartelmasse, maling, plastik og beton til industrien.

MOLER SKARREHAGE

Moler er en sjælden bjergart, der kun er blottet i området omkring den vestlige del af Limfjorden. Moleret karakteriseres af en høj diversitet af diatoméer, og der er fundet ca. 130 forskellige arter af disse kiselalger i moleret.

Moleret begyndte for alvor at blive udvundet i slutningen af 1800-tallet bla. ved Skarrehage, som ses ovenfor. I skrænten ses det hvide og gullige moler med de tynde, sorte askelag. Der har været mange molergrave på Mors, og landskab er præget heraf.

JUELGAARD TEGLVÆRK

Mangel på træ betød at bygningerne på Mors blev opført med sparsom anvendelse af træ og med spinkelt tømmer. Bindingsværksbygningen er derfor kun bevaret i begrænset omfang, og fordi man, så snart det var muligt, begyndte at bygge i tegl. Byggeskikken er som følge deraf i det væsentligste præget af murerhåndværket. (kilde: Morsø Kulturatlas)

Ovenfor ses et billede fra Juelsgaard Teglværk (Morsø Teglværk)

KALKMALING OG MØRTEL

Læsket kalk er et af vore ældste og mest anvendte byggematerialer. En kalket overflade gør pudsede facader særligt smukke, fordi kalkkrystallerne reflekterer sollyset på en meget lysende og levende måde, der også understreger lys og skygge på facaden, så denne bliver ekstra varieret og karakterfuld.
(kilde: slks.dk)

MOLER Tegl

Molersten er mursten fremstillet ved keramisk brænding af rent moler. Moler sten vejer under halvdelen af almindelige teglsten, har en porøsitet på 67%, de tørrer let og kan derfor pudses hurtigt efter opmuring.

Molersten anvendes bl.a. som varmeisolerende indervæg i ydermure og til skillevægge. De har tidligere været brugt som isolerende lag i gulve. De yder sikkerhed mod brand og lydisoleringer pga. den lave vægt.

TEGL

Teglstenenes farve, den røde og den gule tegl, bestemmes af leret. Mors er et ungt morænelandskab bestående af overvejende lerbund og har derfor ideelle forhold for fremstilling af tegl. Istidsleret er ofte delt i to lag, et øvre bestående af jernholdigt rødler og et nedre bestående af kalkholdigt blåler eller mergeller.

EN KULTUR SKABT AF VAND

ØSTERS OG BLÅMUSLINGER

KØKKENMØDDINGER

Køkkenmøddinger omkring Limfjorden er et betydningsfuldt vidensbyrd for, hvor afgørende en ernæringskilde østers og muslinger har været for befolkninger på netop denne egn. Det siges, at kystbefolkningen har spist østers op mod 6 årtusinder f.kr. Østers har været en grundlæggende kilde til føde og igennem hele jægerstenalderen.

I køkkenmøddinger fra Ertebøllekulturen har man fundet skaller fra hjertemuslinger, blåmuslinger, østers og strandsnegle.

ØSTERSFISKERI

Da grænsen til Vesterhavet blev brudt under stormfloderne i 1800 tallet, og det salte vand fra havet strømmede ind i Limfjorden, ændrede faunaen sig drastisk og forholdene for østers og skaldyr blev igen fordelagtige i fjorden.

Østers var en fri og almennyttig ressource i Danmark frem til 1587, hvor Kong Frederik 2. indførte et monopol på østersfiskeriet med dødsstraf til følge. Dette blev en særdeles god indtægtskilde for kongen med en centraliseret royal distribution af den nu mere lukrative spise.

Monopolet afstedekom en omsiggribende form for østerstyveri, da forbudet i realiteten var svært at håndhæve.

Det kongelige monopol ophørte i 1849, hvor retten overgik fra konge til stat.

Som følge heraf blev Limfjordskompagniet etableret 5 år senere i 1853-54, hvor retten til Limfjordens lukrative østersfiskeri fortsat blev forpagtet ud

ET CENTRUM FOR ØSTERS

I 1910 flyttede Limfjordskompagniet ud på spidsen af Ørodde, sydøst for Nykøbing Mors havn og centrum. I 1990 kom Vildsund Muslingerenseri og Dansk Skaldyrcenter til på Ørodde.

Her har man haft produktion af blåmuslinger, kaviar (stenbidderovn) og muslinge konserves. Fra kajkanten kunne muslinge bådende lande deres fangst og opbevare samt behandle disse i faciliteter på stedet.

I bygningsanlæggene fra 1944 var der ud over drift og administration etableret en østersbar, hvorfra man kunne nyde de lokale delikatesser på stedet.

Limfjordskompagniet fusionerede i 2010 med Vilsund Musingeindustri og er i dag Nordeuropas største producent af muslingekonserves med en årlig produktion på ca. 35.000 tons. I 1980'erne steg fangsten af blåmuslinger kraftigt og nåede op over 100.000 tons om året.

ØSTERS I LIMFJORDEN I DAG

Limfjorden er et unikt habitat for den hjemmehørende europæiske østers: *Ostrea edulis*. I dag er det kun i Limfjorden, at denne østers findes i større mængder på de nordlige breddegrader, deraf navnet Limfjordsøsters.

Forholdene for den flade europæiske østers er særdeles skrøbelige, da den kræver varme temperaturer ved havbunden for at kunne formere sig.

Grundet de noget lavere temperaturer omkring Limfjorden vokser denne europæiske østers langsommere end sine sydlige artsfælder, og opnår således en mere fyldig smag kendetegnende for dette områdes merrior.

Grundet de gode forhold for østers har Stillehavsøstersen også gode vilkår i fjorden, hvilket

ligeledes gør denne til en attraktiv spise.

BLÅMUSLINGER

Muslinger og øvrige skaldyr blev modsat østers ikke anset som menneskeføde. Tidligere blev det primært brugt som foder. Det var først i sammenhæng med en fødevareknaphed, at den næringsrige blåmusling blev en anerkendt spise. Anden verdenskrig satte for alvor gang i blåmuslinge-fiskeriet, som dog faldt igen, da krigen sluttede. I 1970'erne skød blåmuslingens popularitet i vejret igen i forbindelse med, at konsumfiskeriet kollapsede grundet næringsalte i vandet og overfiskeri. Fiskerne overgik her til muslingefiskeri, da blåmuslingen trivedes godt med det høje nærringsindhold i vandet.

FISKERI OG OPDRÆT

I dag er muslinge- og østersfiskeriet det vigtigste erhvervsfiskeri i Limfjorden. Fiskeriet er i de seneste 10 år blevet suppleret med opdræt. Størstedelen af fangsten eksporteres stadig til udlandet - op til 95%!

OPDRÆT AF BLÅMUSLINGER

I Limfjorden ligger størstedelen af Danmarks opdrætsanlæg. Et anlæg til opdræt af blåmuslinger består af en serie vandrette hovedlinier. Hovedlinerne er fæstnet til bunden og bliver holdt oppe af bøjer. Fra hovedlinerne hænger der bændler. Bændlerne hænger som guirlander fra overfladen.

OPDRÆT AF ØSTERS

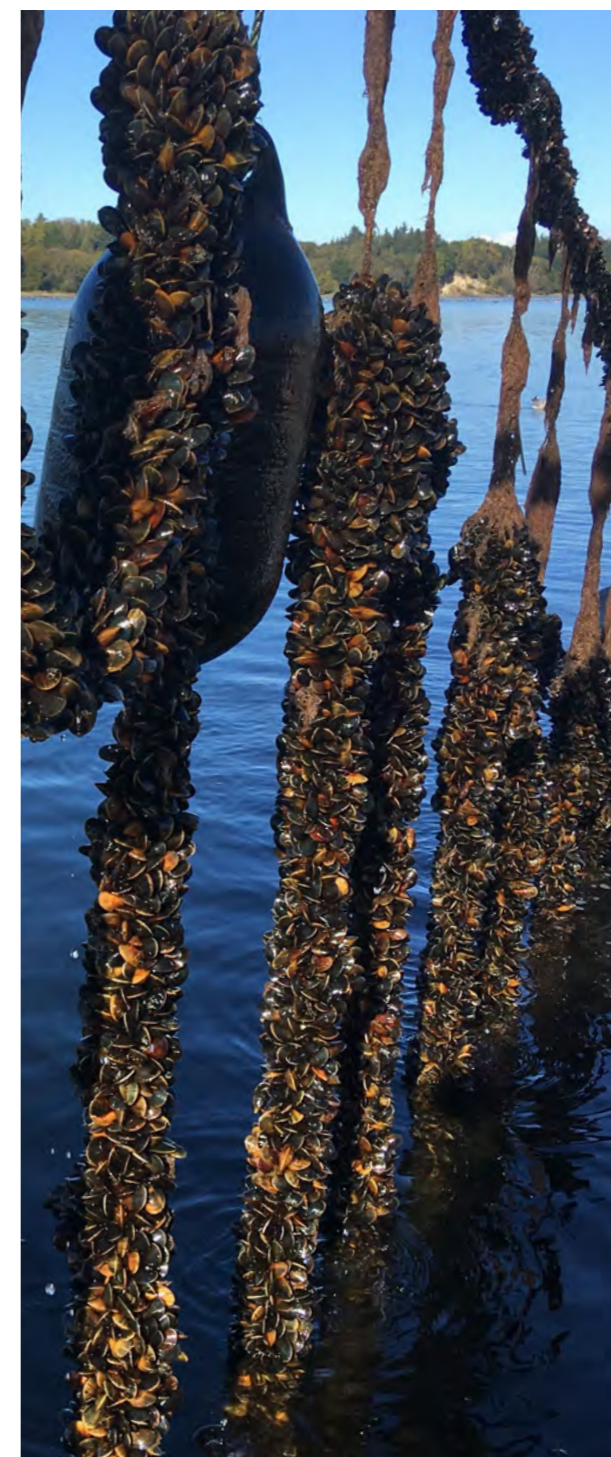
Østersopdræt foregår i klækkerier på land og til vands. Hvor ynglen opdrættes fra larve, og vækstes til de er klar til høst. Både muslinger og østers har evner til at filtrere vandet.

KØKKENMØDDING

GLIBFISKERE

OPDRÆT

MARITIM KULTURHISTORIE

LIMFJORDEN STRATEGISK POSITION I VIKINGETIDEN

I slutningen af Oldtiden blev Limfjorden et vigtigt farvand for skibsfart, som forbandt Limfjorden med det øvrige Danmark og med Vesteuropa og Norge.

På det tidspunkt indikerer flere skrifter at specielt den vestlige del af Limfjorden var et ørige med flere åbninger ud til Nordsøen i vest og Kattegat mod øst.

Den tyske kronikør Adam af Bremen beskriver i middelalderen området som øer. Her nævnes Vendsyssel, Mors og Thy i nær afstand af hinanden som øer i fjorden og opdelte landskaber.

Pga. af denne placering med disse forbindelser til havet har der af strategiske grunde været gunstige vilkår for bosættelse samt borganlæg. Vikingeskibene har her kunnet sejle ud og komme sikkert i land. Fund af arabiske sølvmonter og brudsølv vidner om plyndringer, og denne forbindelse til fjerne egne som Limfjorden har været hjemsted for. Som del af begravelsen i vikingetiden kunne man blive lagt i en stammebåd. Arkæologiske fund af denne type gravsteder er fundet i mødet mellem Nibe og Halkær bredning, hvor der i vikingetiden lå en naturhavn samt handels- og håndværksplads. Dette vidner om betydningen af vandet, og om hvor vigtig søfarten var for disse folkefærd.

Ud fra fund af vægtlodder og vægte har man kunne spore livlig handelsaktivitet på disse egne.

I sagaer bliver det nævnt, hvordan Limfjorden ofte var under angreb af de norske og svenske konger, hvilket viser områdets store politiske betydning.

Saxo beretter i 1200-tallet: "fjorden er så rig på fisk, at den sikkert yder indbyggerne lige så meget føde, som hele agerlandet tilsammen"

Det var derfor en egn, som var særdeles værd at hærge.

Danskerne havde i området samlinger af folk overalt, og Limfjorden var sted for mange kongehold og flådesamlinger specielt for perioden fra Knud den Store til Knud den Hellige. Limfjorden beskrives som særdels lavvandet med mange vige og sunde.

HANDEL

Grundet sin lavvandede udformning har Limfjorden været besværlig at besejle. Sejladsen har således måtte udvikle sig på området med specielle typologier af lavbundede sejlåde og decideret småbåde. Derfor måtte man til

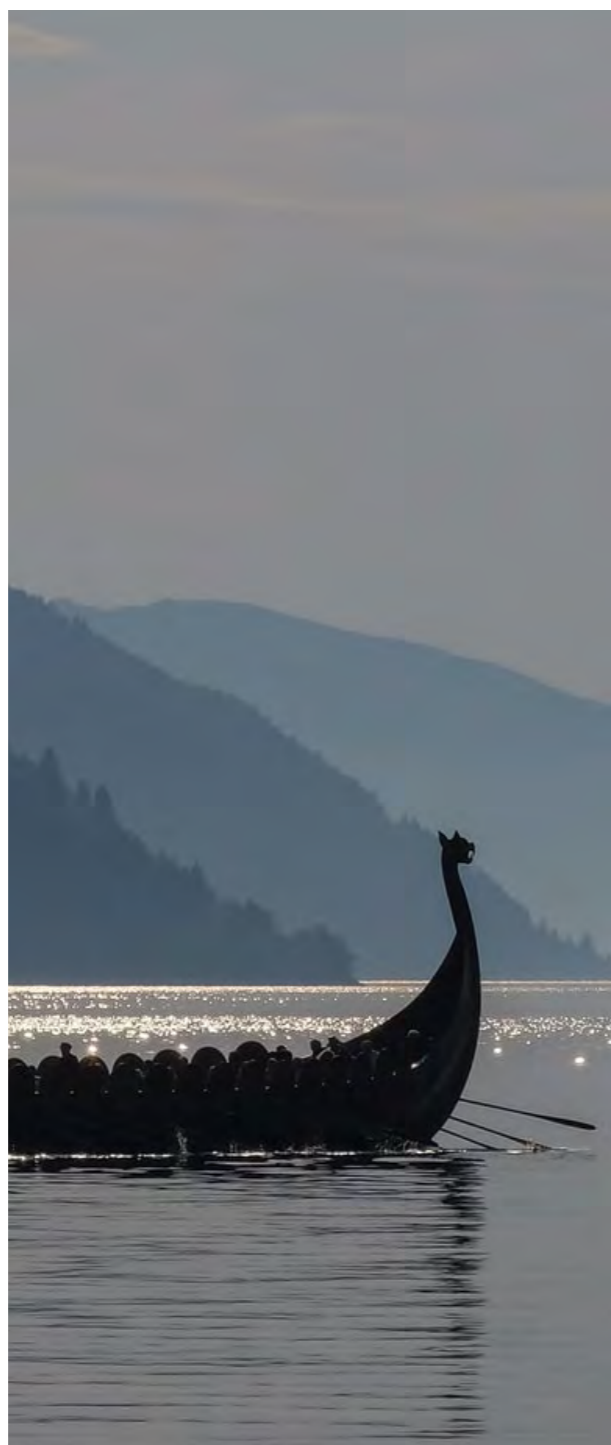
tider undervejs aflade større oppakkede både og udlosse dem på mindre pramme for så at slæbe det tomme skib hen over lavninger, til man igen var på dybt nok vand og kunne pakke båden påny. Stedets fysiske morfologi banede også vejen for et handlende folkefærd kaldt krejlere. De havde deres helt specielt udviklede krejlerkåge, som var et lavbundet fartøj, der kunne forcere det lave vand og bringe lasten sikkert i havn. På deres vej til Aalborg opkøbte og byttede krejlerne sig til landbrugsprodukter og fisk. Disse blev solgt i Aalborg og fyldt med købmandsvare, som krejlerne tog med tilbage ind i Limfjorden.

LYSTSEJLADS

Idag bliver fjorden i høj grad brugt til lystsejlad og anden rekreativ aktivitet. I mange lystbådehavne er der lokal aktivitet med store events, som Limfjorden Rundt, som også trækker også udefrakommende gæster til.

VIKINGERNE SEJLEDE UD

KREJLERKÅG - HANDEL PÅ FJORDEN

LIMFJORDEN RUNDT - LYSTSEJLADS

NYKØBING MORS 1983

NYKØBING MORS

HISTORIE

Nykøbing blev grundlagt i 1200-tallet og er en gammel købstad. Byens levede af handel og fiskeri og øen Mors, som var meget frugtbar.

Indtil 1500-tallet havde byen god handel, men fra omkring 1600-tallet oplevede byen tilbagegang. Silden forsvandt fra Limfjorden, og Nykøbing hærgedes af brandkatastrofer og Svenskerkrigene. Indtil start 1700-tallet var Nykøbing en lille købstad med en beskedent handel. I 1800-tallet kom Nykøbing ind i en vækstperiode, som især skyldtes, at Limfjorden brød igennem til Vesterhavet ved Agger Tange i 1825. Det resulterede i ændrede livsbetingelser i fjorden og fremkomsten af rigelige mængder af østers.

Oplandshandelen tog til, og fra midten af 1800-tallet etableredes de første industrivirksomheder, deriblandt et jernstøberi, som udviklede sig hurtigt og kom til at præge byen gennem det meste af 1900-tallet. Foruden byens handel, håndværk og fabriksdrift, var også fiskeri et væsentlig erhverv, og især det betydelige østersfiskeri i Limfjorden, hvortil Nykøbing var centrum.

NYKØBING IDAG

Nykøbing er den største by på Mors og øens kulturelle centrum. Nykøbing ligger i Morsø Kommune, og med 9.062 indbyggere er ca. halvdelen af øen beboere bosat i byen.

Byen ligger ned til vandet med både lystbåds- og erhvervshavn og er omkranset af grønne områder. Dette skaber gode muligheder for aktiviteter og rekreation i naturen og på, ved og i fjorden.

Fjorden er en stor del af byens identitet, og historisk har byen været præget af industri, herunder jernstøberi og fiskeri, især muslinge- og skaldyr-fiskeri.

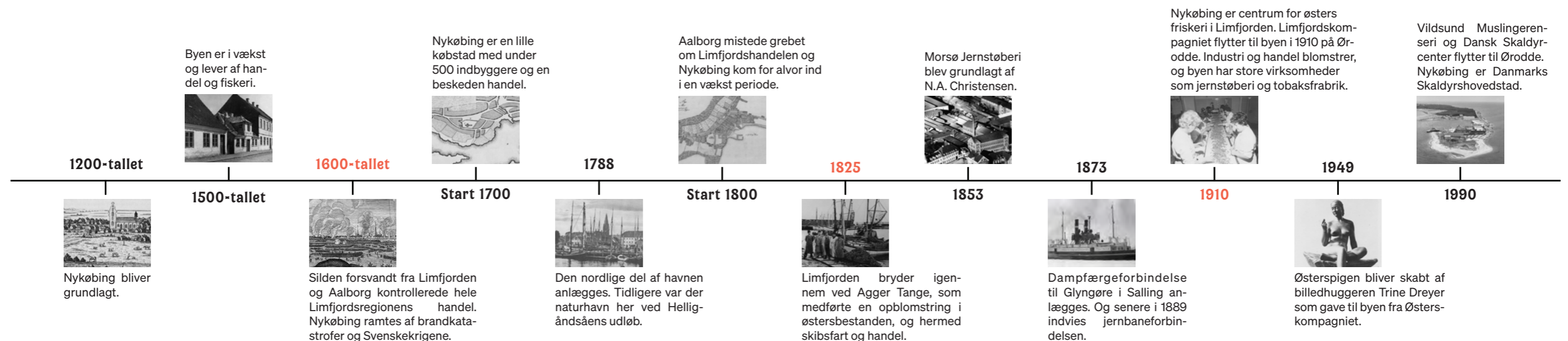
Nykøbing brander sig som Danmarks Skaldyrshovedstad. Skaldyr-fiskeri- og forarbejdning er stadig et vigtigt erhverv for byen. Skaldyrscenteret under DTU Aqua er beliggende i Nykøbing og i gang med at etablere et nyt østersklækkeri, der skal producere yngel til gavn for østerserhvervet. Nykøbing afholder flere store events hvert år knyttet til brandet, herunder Skaldyrfestivalen og Østers- og Muslingepremien.

Limfjorden og havnen er en stor del af oplevelsen i Nykøbing. Havnen huser både Morsø Marina og Sejlklub, Wakeboard Mors, turistkontor, spisesteder, legeplads og Morsø kunstforening.

Området vidner om industrien og fiskeriets betydning gennem tiden, hvis fortælling forstærkes af historiske bygninger såsom det hvide pakhuis fra 1850 og toldkammerbygningen. Andre bemærkelsesværdige bygninger, der kan opleves i området, er det gamle rådhus, Dansk Støberimuseum, Dueholm Kloster, Nykøbing Kirke og Aksel Sandmose's hus - dansk-norsk forfatter og ophavsmand til Janteloven.

I gåafstand af havnen ligger gågaden, hvor der findes et væld af butikker og for enden af Ørødder Dansk Skaldyrcenter.

Byen og især Limfjorden rummer adskillige muligheder for aktivitet og sport. Et aktivt havnemiljø vil bidrage til at tiltrække besøgende, som yderligere vil bidrage til oplevelsesøkonomien, detailhandlen og erhvervslivet i Nykøbing.

BEMÆRKESESVÆRDIGE BYGNINGER

NYKØBING OG MORS

PAKHUSET

Havnepakhuset er opført i år 1850, samtidig med Dampskibskajen, som er den nordlige side af østkajen på havnen. Pakhuset blev i 1980'erne ombygget og tilbygget, og det rummer idag hotellet Steenberg.

Pakhuset er en grundmuret og hvidkalket med en sort sokkel og med et afvalmet teglhængt saddeltag af røde vingetegl. Bygningen fremtræder markant og minder om havnens funktion.

DUEHOLM KLOSTER

I 1369 fik Johanniter-ordenen overdraget området omkring Dueholm, der efterfølgende fungerede som kloster fra omkring år 1370 frem til 1550'erne. Efter en omtumlet tilværelse med mange ejere, blev en del af bygningerne omkring år 1900 nedbrudt og den tidligere klosterjord udstykket til boligområde. Hovedbygningen blev sidenhen købt og taget i brug af Morslands Historiske Museum.

Nordfløjen, som også kaldes Klosterbygningen, er en grundmuret og hvidkalket bygning, som står på delvist synlige syldsten.

ERSLEV KALKOVN

Erslev Kalkovnen er opført omkring 1930. På stedet var allerede i 1800-tallet åbnet en kridtgrav, der især blev brugt af arbejdsfolk. De kunne mod en afgift til Fælled-kassen grave kridt der, og ved at sælge det til landbruget skaffe sig et tilskud til familiens underhold.

I dag står kalkovnen som et minde om et erhverv, der er blevet historie. I bygningen er indrettet en udstilling, der fortæller om kridt og kalk, om brydning og brænding og anden brug lokalt. (kilde: VisitMors)

MORSØ JERNSTØBERI

Morsø Jernstøberi blev grundlagt i 1853 i Nykøbing Mors. I henholdsvis 1913 og 1944 byggede jernstøberiet de markante bygninger, som i dag danner ramme om Støberigården. I 1993 flyttede man efter 140 år i centrum af Nykøbing virksomheden udenfor byen.

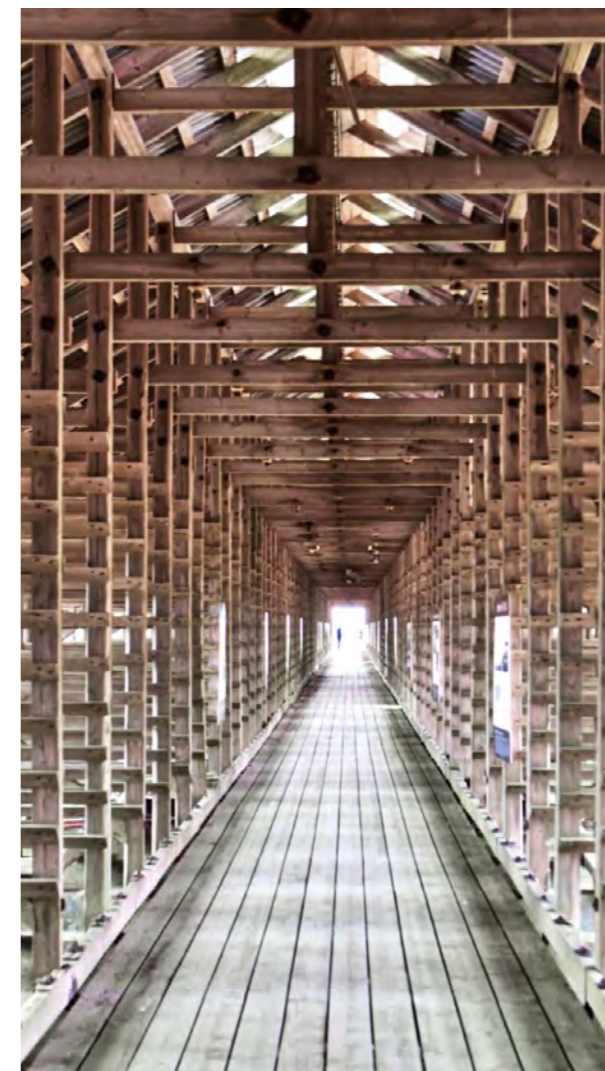
Tilbage står nogle af de smukke jernstøberibygninger i tegl, som klart signalerer den tyngde Morsø Jernstøberi, havde som virksomhed både lokalt og nationalt. (kilde: Museum Mors)

TOLDKAMMER

I årene 1877-78 blev et nyt toldkammer opført på havnen af kongelig bygningsinspektør V.Th. Walther. Bygningen er opført i rød blankmur, påvirket af italiensk renæssancearkitektur.

Samme arkitekt tegnede Posthuset og Telegrafstationen - også i røde mursten.

TØRRELADEN

Tørreladen er 190 meter lang og 9 meter bred. Fra slutningen af 1940'erne og frem til 1977 blev den brugt til at vindtørre molermursten fra Skarrehage Molerværk på Nordmors. Tørreladen er den største af sin art i Danmark og blot en af ud af mange i området. Men er den sidste, der endnu står tilbage.

Tørreladen blev sat i stand i 2013 med støtte fra A.P. Møller Fonden. (kilde: Museum Mors)

NANNA

PLACERING AF DET KOMMENDE OPLEVELSES- OG SØSPORTSCENTER

YDRE NORDHAVN

Valget af grunden, som det nye oplevelses- og søsportscenter skal etableres på, er faldet på den nordvestlige side af havnen ud til Nykøbing bugt, i fin nærhed til byen og resten af havnen.

Placeringen har en flot åben udsigt til bugten samt resten af havnen og er omgivet af charmerende villaer og etageboliger.

Sitet har et areal på ca. 15.000 m². Det anvendes på nuværende tidspunkt til parkering og som rekreativt grønt areal. Der findes ingen eksisterende bebyggelse på grunden.

Molen skaber god tilgang til vandet.

Syd for grunden forbindes området til resten af havnen via en rekreativ sti langs vandfronten - havnepromenaden, som også skaber god forbindelse til gågade og bymidte. På nordsiden ligger en større vej, der forbinder området med omfartsvejen omkring byen og skaldyrserhvervsområdet.

Nærheden til vandet og områdets placering giver rig mulighed for at skabe faciliteter både til gastronomi, rekreation og søsportsoplevelser. Bygningen kan blive et vartegn fra bysiden og vandsiden og bidrage til byens identitet - Porten til Limfjorden.

POTENTIALER

- Sitet er synlig fra store dele af havnen og ved indsejling til Nykøbing.
- Sitet har god forbindelse til resten af byen.
- Sitet ligger ud til vandkanten og er en naturlig del af havneoplevelsen, og giver god tilgang til vandet.
- Skabe synergi og sammenhængskraft med livet i Nykøbing Mors
- Et hængsel mellem skaldyrserhvervet og byen.
- Plads til at etablere attraktive byrum og skalerbart byggeri.

UDFORDRINGER

- Bygningen kan tage udsigten fra de bagvedliggende villaer.
- Der skal tages højde for trafik og parkering til centret.

Havnen i Nykøbing er blevet udbygget i flere omgange.

Grunden er en del af den seneste opfyldning sammen med etableringen af molen.

Kort: Historisk Atlas

SKOLE

BIBLIOTEK

FISKERBY

NATURPLADS

ØSTRE STRANDPARK

FORENINGER

ØRODDE-KILEN

ROKLUBBEN

BYMIDTE

HAVN

HAVNEPROMENADEN

VANDREHJEM

KULTURFJORDEN

MORSØ
KOMMUNE

MARINA

WAKEBOARD

KLÆKKERI

SKALDYRSHAVNEN

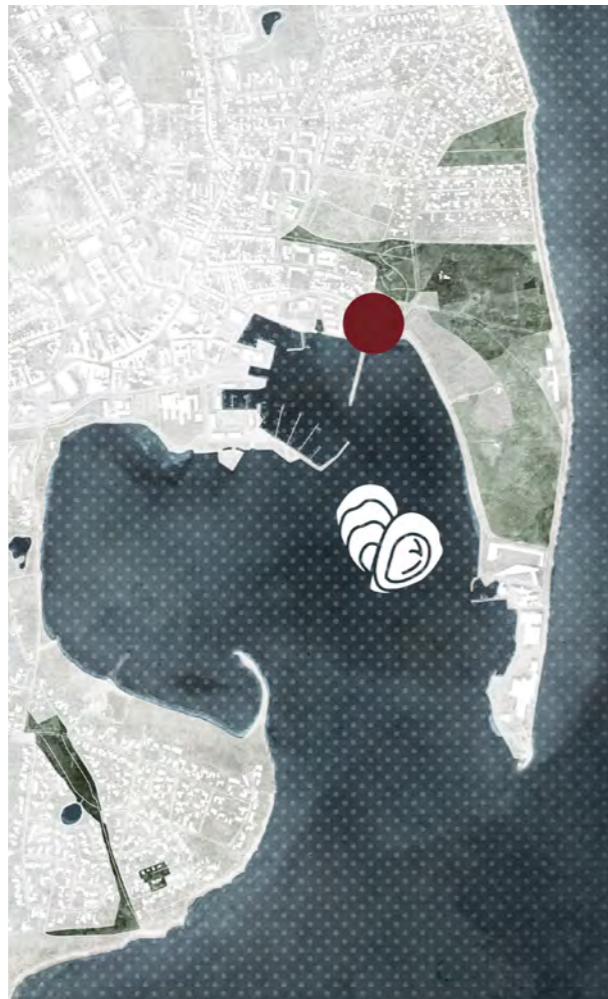
DANSK SKALDYRS
CENTER, DTU
AQUA

VILDSUND BLUE

SITE

VALG AF PLACERING

GRUNDLÆGGENDE OVERVEJELSER

NÆRHED TIL BUGTEN/VANDET

Den primære grund til valg af site er den umiddelbare kontakt til vandet. Herfra kan man gå lige ud i bugten og samle østers samt dyrke søsport.

SYNLIGHED / FYRTÅRN

Sitet er med sin placering synlig fra både land og vand, hvor det kommende center vil optræde som et "fyrtårn" at pejle mod ved indsejling. Grunden er desuden synlig fra Sallingssundbroen.

GODE ADGANGSFORHOLD

Vejforløbet Jernbanevej - Havnen - Strandvejen er hovedvejen langs havnen, forbindelsen mellem erhvervshavnen og Ørodde skaldyrshavn, men også ankomstvej til havnens delområder. Vejen er en vigtig livsnerve, men der skal også tages højde for øget trafik, samt lastbiltrafik til spidsen af Ørodde.

REKREATIVE AREALER

Grunden er placeret som et link mellem de grønne arealer på Ørodde og havnens nuværende og fremtidige rekreative arealer. De grønne rekreative arealer på Ørodde kan indtænkes som en del af naturoplevelsen omkring centret. Samtidig skal centret bindes op på havnepromenade.

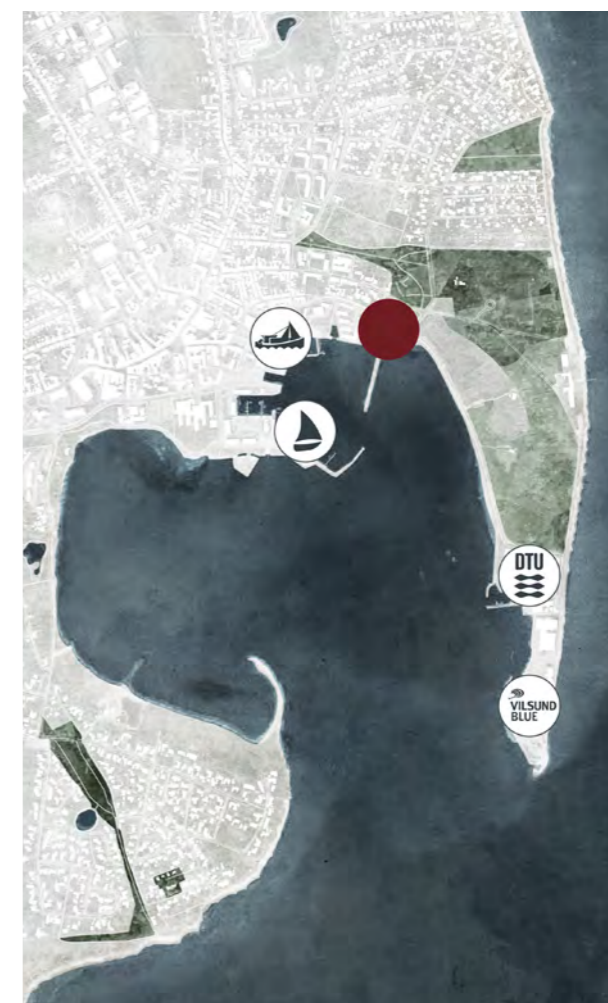

DEL AF REKREATIVE RUTER

— Solruten - en markeret cykelrute langs kysten øen rundt på ca. 170 km. Kendetegnet med et blåt skilt med en cykel og solen i øverste hjørne.

— Kystruten rundt om Mors er 150 km naturoplevelse med udfordringer, nydelse og uforglemmelige oplevelser.

— Havnepromenaden forbinder havnen med Kulturfjorden og strandpromenaden langs Klosterbugten på Ørodde.

HAVNEAKTIVITETER

Grunden binder de forskellige havneaktiviteter sammen på en perlerække - fra marinaen over erhvershavnen og til Skaldyrscentret og Vilsund Blue, der bliver hægtet bedre på byen.

KLIMA OG MILJØMÆSSIGE FORHOLD

HAVNEN I NYKØBING

VIND

Når vinden kommer fra nordvest, påvirkes nedbøren af de norske fjelde, mens det er højdedragene i den sydlige del af Thy omkring Hurup, som påvirker nedbøren, når vinden kommer fra vest. I begge tilfælde medfører det, at den meste nedbør når at falde over højdedragene, inden luften når frem til Mors. På trods af disse påvirkninger hører kommunen som helhed alligevel til blandt den vådeste tredjedel i landet.

SOL

Morsø Kommune har i gennemsnit 1.804 solskinstimer om året, hvilket lige rækker til en placering i top ti blandt Danmarks solrigeste kommuner. Især vinterhalvåret er solrigt, hvor lævirkningen fra de norske fjelde også spiller en rolle.

VAND

Oversvømmelser fra Limfjorden er den største klimatrussel i Morsø Kommune, men kystlandskabet og det åbne land på Mors er generelt rimelig robust over for oversvømmelser fra kysten og fra nedbør. Nykøbing er imidlertid udfordret på grund af den nære beliggenhed til Limfjorden samt afvandingen af store arealer fra det bagvedliggende åbne land.

Kommunens klimatilpasningsplan vurderer særlig havneområdet og den nordlige del af byen som risikoområder for oversvømmelse. Ud over klimasikring af konkrete risikoområder indeholder klimatilpasningsplanen også projekter om etablering af kontrollerede oversvømmelsesarealer, der skal fungere som bufferzone.

VINDRETNINGER

Vindrosen viser, at vinden primært kommer fra vest, nordvest og vestsydvest. I etableringen af centret skal der især tages højde for vinden fra syd-sydvest, da den vil stå lige ind på sitet hen over vandet.

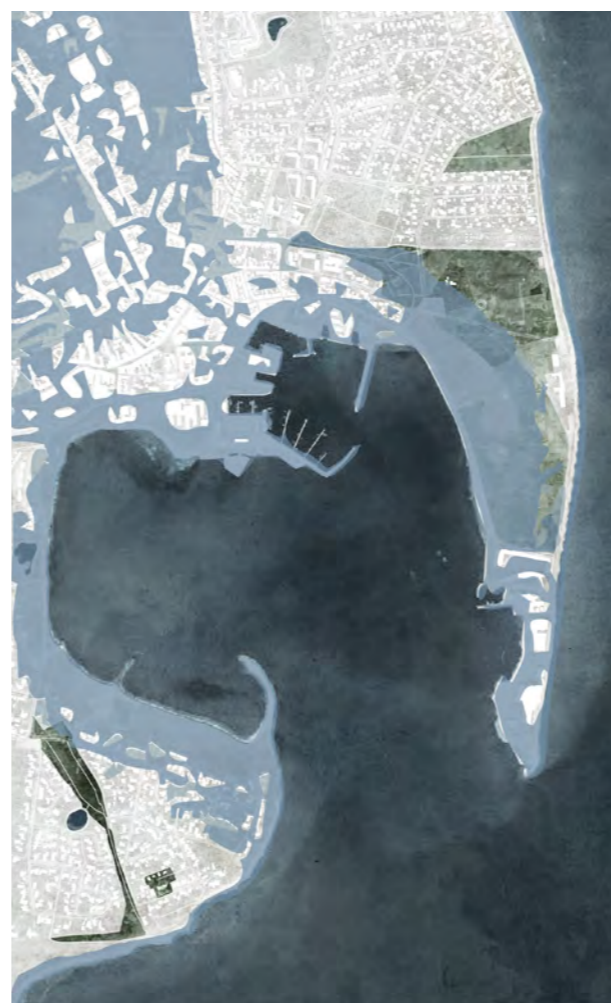
VANDFORHOLD

Sejlrenden ind til Nykøbing Havn løber fra syd forbi Ørodde med en afstikker ind til skaldyrs-virksomhederne.

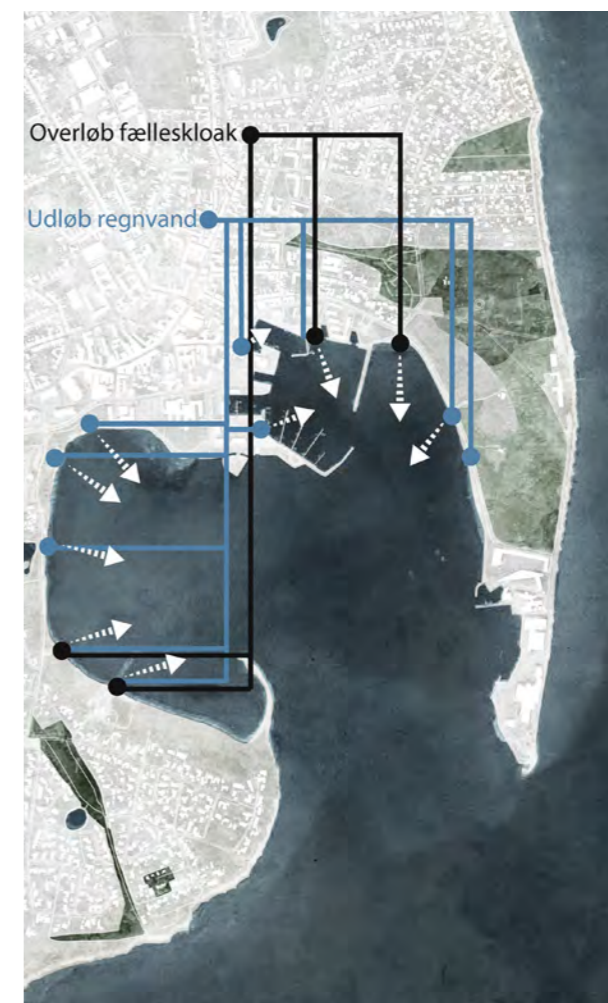
SOLDIAGRAM

Placeringen af centret ligger optimalt for at få sol hele døgnet - lige fra solopgang til solnedgang. Der vil være optimale forhold til at lave udendørs opholdsarealer.

20 - 100 ÅRSHÆNDELSE STORMFLOD

Ved Limfjorden 'ved_Thisted' svarer en 20 års hændelse til 2,28 m, en 50 års hændelse til 2,36 m og en 100 års hændelse til 2,42 m i perioden 2070-2100 RCP 8.5 ifølge Klimatlas. Højvandssikring skal derfor indtænkes i etableringen af centret.

UDLØB REGNVAND OG OVERLØB KLOAK

På nuværende tidspunkt er der overløb fra fælleskloak lige ved sitet. Foreløbigt er der planer om separatkloakering i 2036.

EKSISTERENDE PLANFORHOLD

HAVNEN I NYKØBING

KOMMUNEPLANRAMME

Området er omfattet af kommuneplanramme 17.B15, og molen er omfattet af 17.H.01

Anvendelse: Bolig område, kontor- og serviceerhverv, butikker, område til offentlige formål.

Zonestatus: Byzone

Bebyggelse: Maksimal bebyggelsesprocent på 60 %

Maksimal antal etager er 2

Maksimal højde er 10 m

Bebyggelsen ligger indenfor bevaringsværdigt kulturmiljø

VÆRDIFULDE KULTURMILJØER

Områderne ligger indenfor samme bevaringsværdige kulturmiljø:

27. Havnen og "Fiskerbyen".

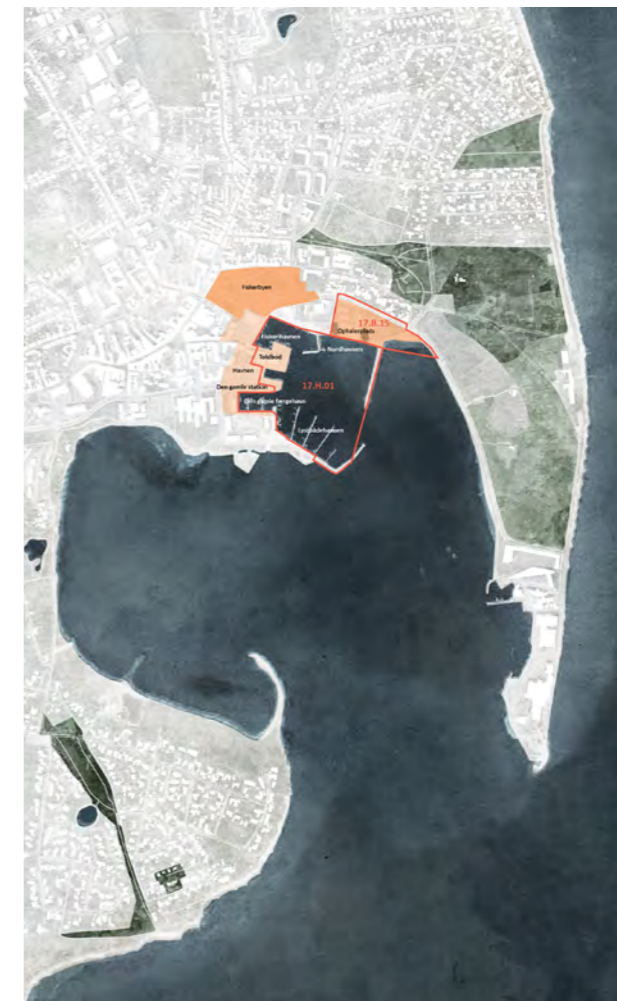
"Havneområdets værdier er relateret til fiskeri, søfart og færgefart.

Havnen, de tre havnebassiner, som ligger på stribe, bolværksdetaljerne og ikke mindst bygningerne "Restaurant Limfjorden", det gamle pakhus og toldkammerbygningen rummer mange kvaliteter.

Færgefarten synliggøres bl.a. ved det sydlige bassin og DSBs bygning til ventesal og billet salg i forbindelse med færgelejet til jernbanefærgen Nykøbing - Glyngøre.

Fiskerbyen på fladen af hævet havbund fra stenalderen og havnen, der ligger i læ af Ørodde, har som et karaktertræk det skarpe lys og de oplevelsesrige kik til fjordens reflekterende vandspejl. Fiskerbyens meget værdifulde bebyggelsesmønster er et vellykket eksempel på en bevarende byfornyelse."

Kilde: Morsø Kulturmiljøatlas

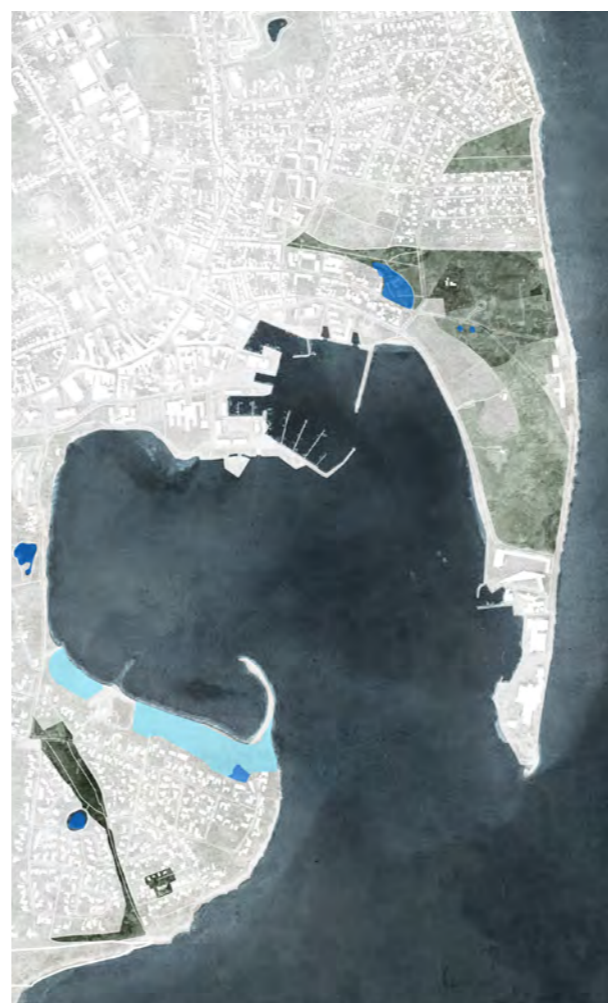
Afgrænsningen af kommuneplanrammen samt det bevaringsværdige kulturmiljø.

BEVARINGER OG UDPEGNINGER

KULTURARV

- Kriegergrav (1864)
- ▭ Kulturarv-areal (SLKS)
- kulturhistorisk interesseområde med skjulte fortidsminder

S3 BESKYTTEDE NATURTYPER

- Sø
- Strandeng

STRANDBESKYTTELSE OG FREDSKOV

- ▭ Strandbeskyttelseslinie
- ▭ Fredskov

HAVNENS UDVIKLING

HAVNEN I NYKØBING MORS

Nykøbing Mors er en by i udvikling. Turismen vokser, og der er mange projekter og initiativer i gang. Store events som Kulturmødet, Østers- og Muslinge Premierer og Skaldyrsfestivalen har sat byen på landkortet og skabt øget interesse for området. Byen har en stærk identitet som autentisk havneby med en aktiv erhvervs-havn og en velbesøgt lystbådehavn. Men flere områder på havnen står i dag tomme, og der er behov for at skabe en bedre sammenhæng til den resterende by.

Som et forsøg på at give byen og i særdeleshed havnen en ny identitet, med udgangspunkt i det eksisterende, har man udarbejdet seks strategiske udviklingsprincipper for havnen. Udviklingsprincipperne skal sikre, at nye be-

byggelser og tiltag understøtter udviklingen af havneområdet som helhed, og at havnen fysisk og mentalt skaber en forbindelse til de omkringliggende arealer på tværs af sine områder.

1. Bind havnen sammen og marker de primære overgange.
2. Fokuser udviklingen omkring centrale knudepunkter.
3. Styrk delområdernes særkender.
4. Dyrk og bevar den autentiske levende havn.
5. Tilgængeliggør havnen, fjorden og vandet for både lokale og besøgende.
6. Skab fleksible og multifunktionelle rum, som kan bruges til hverdag og fest.

De vigtigste tre fokusområder for udviklingen af Ydre Nordhavn (sitet):

- Oplevelses- og søsportscenteret placeres på grunden, så det er synligt fra byen (Det skal have en forbindelse til byen).
- Ankomstpladsen skaber en forbindelse til landskabet, fjorden og centret.
- Gode rammer for foreningsliv og udlejning af grej.

OPLEVELSES- OG SØSPORTSCENTER
- Placering af center

FERIEBOLIGER
- Der skal etableres nye ferieboliger på vandet

NYT FRILUFTSSTØTTEPUNKT
- Der skal langs østkysten etableres et nyt friluftsstøttepunkt.

NY STRANDPROMENADE
- Strandpromenaden langs østkysten skal udvikles

SKALDYRSERHVERV
- Mulighed for nye projekter indenfor skaldyrserhvervet

TURISME
- Etablering af zone med henblik på turisme og nye rekreative tiltag

REKREATIV ZONE
- Etablering af zone til offentlige rekreative og idrætsmæssige formål

NY OVERNATNINGSFACILITET
- Der skal ved østkysten etableres nye overnatningsfaciliteter.

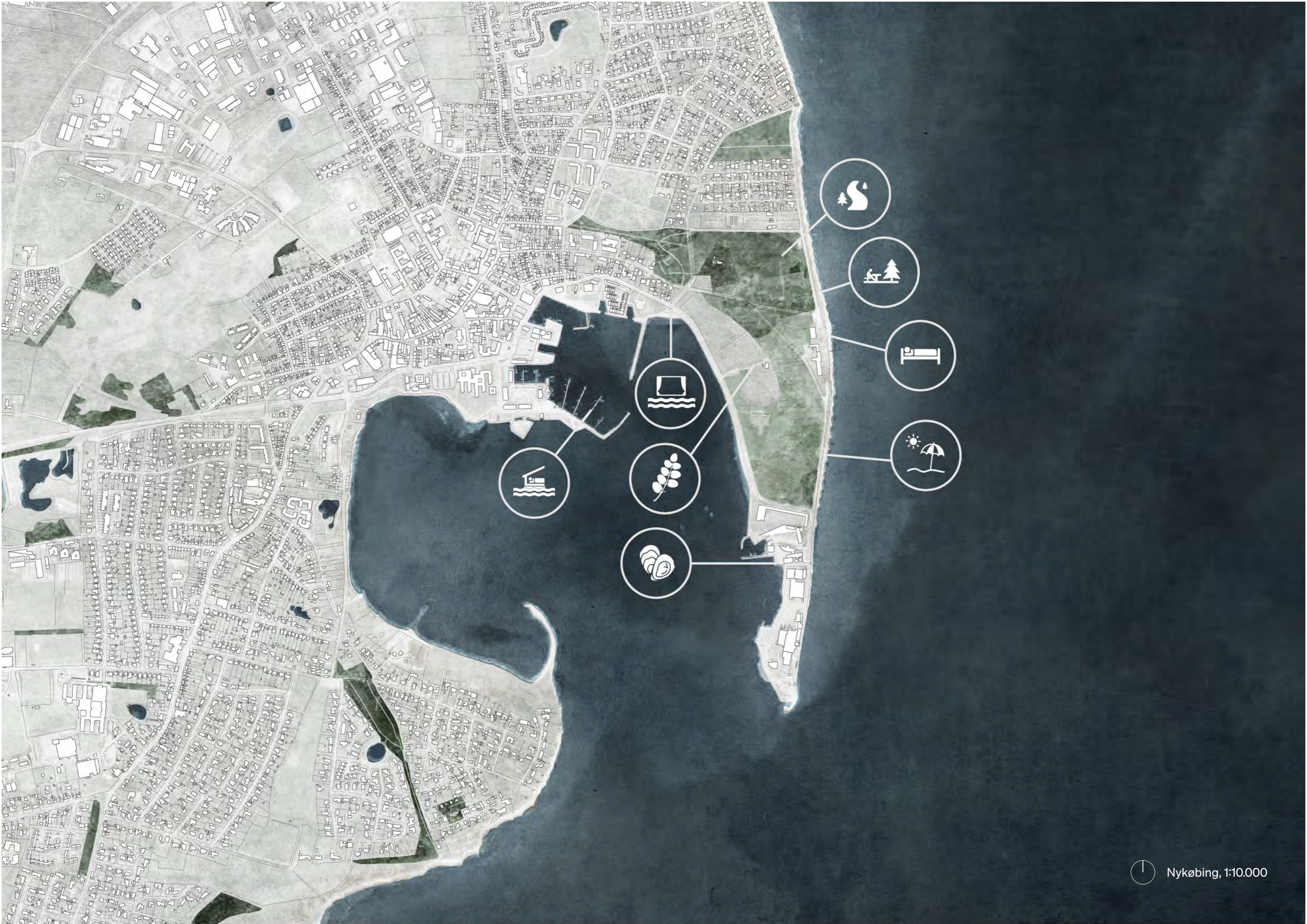

Foto: Colin John Seymour Jr.

STYRKEPOSITIONER

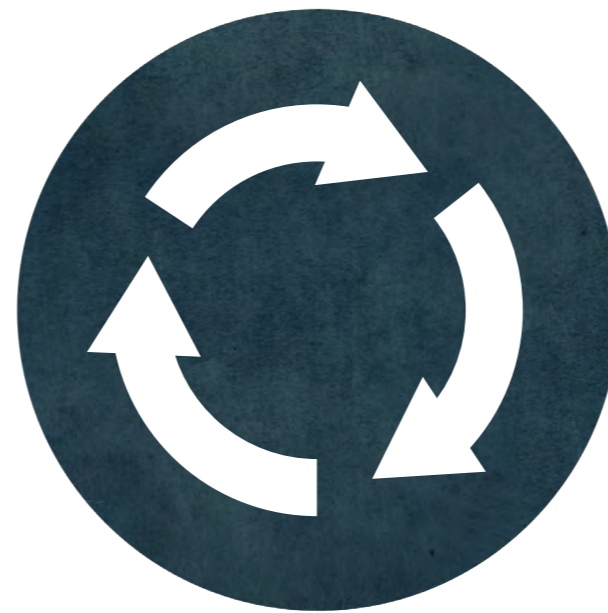
KONTEKSTUEL ANALYSE

Udvalgte styrkepositioner i historisk og nutidig kontekst.

HISTORISK FORANKRING

Oplevelses- og søsportscentret står på skuldrene af en lang historie. Hvor man før i tiden krydsede Limfjorden pga. handel, bruges den i højere grad rekreativt i dag - med lystsejls og alle de mere kystnære aktiviteter. Før i tiden brugte man Limfordens ressourcer pga. behov. Østers og skaldyr har en høj næringsværdi og det var en del af hverdagskosten. Nu er det en eksklusiv vare, der tilmed eksporteres i stor stil.

LOKAL BÆREDYGTIGHED

Både Mors og Limfjorden byder på flere ressourcer end gastronomiske - lokale byggematerialer som moler, skaldyrsskaller og ålegræs fortæller en historie om stedets karakter. At bruge udvalgte lokale materialer kan sætte bæredygtighed i højsædet på en helt ny måde.

Derudover er lokalt producerede materialer ofte mere bæredygtige, da transporten undgås og de således samlet set udleder mindre CO₂¹

1) Vælg Bæredygtigt, Byggeri og Energi, 2019

LIV PÅ KANTEN

Det nye Oplevelses- og søsportscenter vil lægge sig ind i en rekreativ udvikling af havnen i Nykøbing Mors. Men hvor udviklingen på havne af og til skaber et fremmed miljø på de historiske arealer, vil centret lægge sig ind i den historiske kontekst og være med til at bevare fortællingen om tilknytningen til Limfjorden. Det vil være med til at skabe en aktiv by med et helt særligt miljø.

PROGRAM

PROGRAMKONCEPT

PÅ KANTEN AF LIMFJORDEN

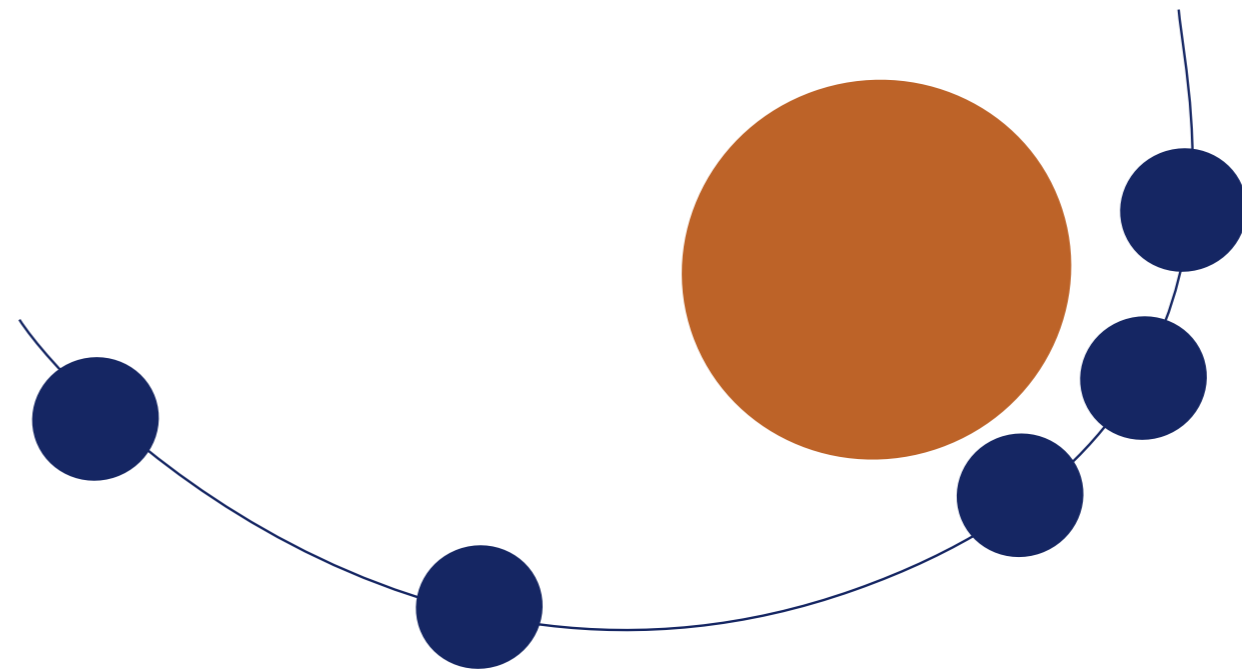
Gennem den inddragelsesproces der er lavet, samt research omkring stedet og ikke mindst andre centre er det klart, at meget af centrets aktivitet sker udendørs, og at det, der binder søsport og oplevelsescenter sammen, er oplevelser omkring vandet. Og det er netop her, der kan skabes uformelle synergier og forbindelser.

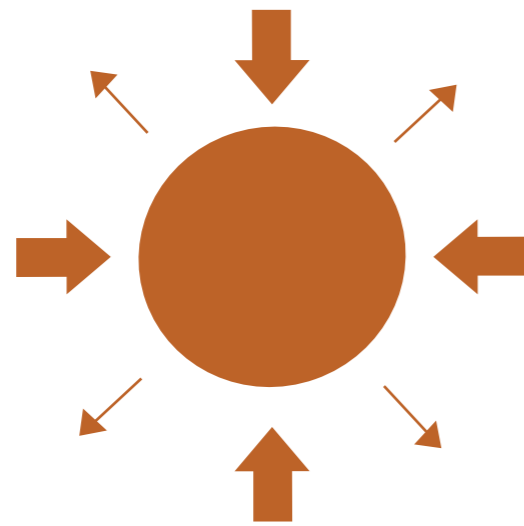
Samtidig er mange af søsportsfaciliteterne af grovere karakter og kræver en mere direkte adgang til vandet. Der er desuden ønsket en vis selvstændighed/uafhængighed for foreningerne - og en naturlig mulighed for at kunne skalere denne del op eller ned i fremtiden.

Det er især derfor, at programmerne skilles ad bygningsmæssigt, og i stedet samles over vandet og de udendørs aktiviteter.

Der skabes et oplevelseslandskab, hvor de forskellige programmer placeres efter deres særlige karakter.

Det foreløbige program til centret er en kombination af input og ønsker fra charetten, bidrag fra interessenter samt tidligere dialoger med forskellige aktører. Herudover er der skelet til referencer på både søsportsecentre samt oplevelsescentre.

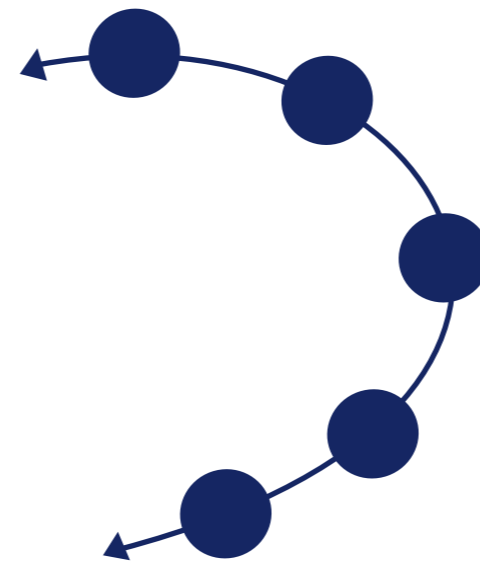

OPLEVELSESDDEL

Oplevelsesdelen er en ny attraktion, der kan nå et internationalt publikum. Det er her fjordens ressourcer bliver sat i scene, og hvor stedet sender besøgende ud i naturen såvel som på vandet.

Oplevelsesdelen ligger på kanten af vandet i krogen mod Ørodde. Med et ben i vandet står den frem som en helt særlig bygning, der vokser op af vandet.

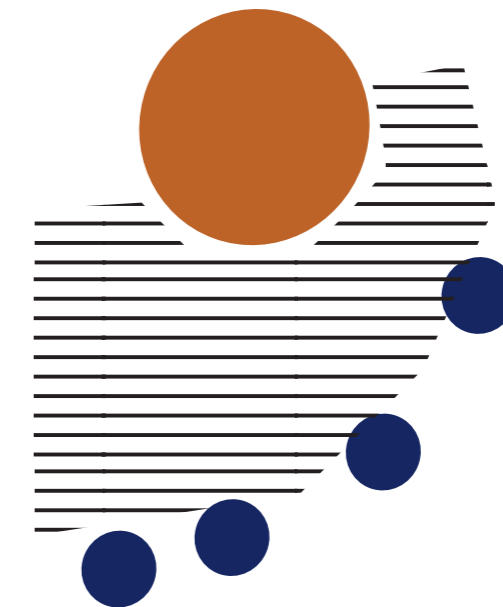

SØSPORTSDEL

Søsportsdelen lægger som en del af havnens forløb - og kan spredes ud som typologi både omkring havnen og ud i de rekreative områder.

En del af programmet lægges ud på molen på et rekreativt dæk, der samler de forskellige programmer, der har en særlig tæt tilknytning til vandet.

Der kan både laves nedgange til vandet, opholdsarealer og båd-faciliteter langs dækket.

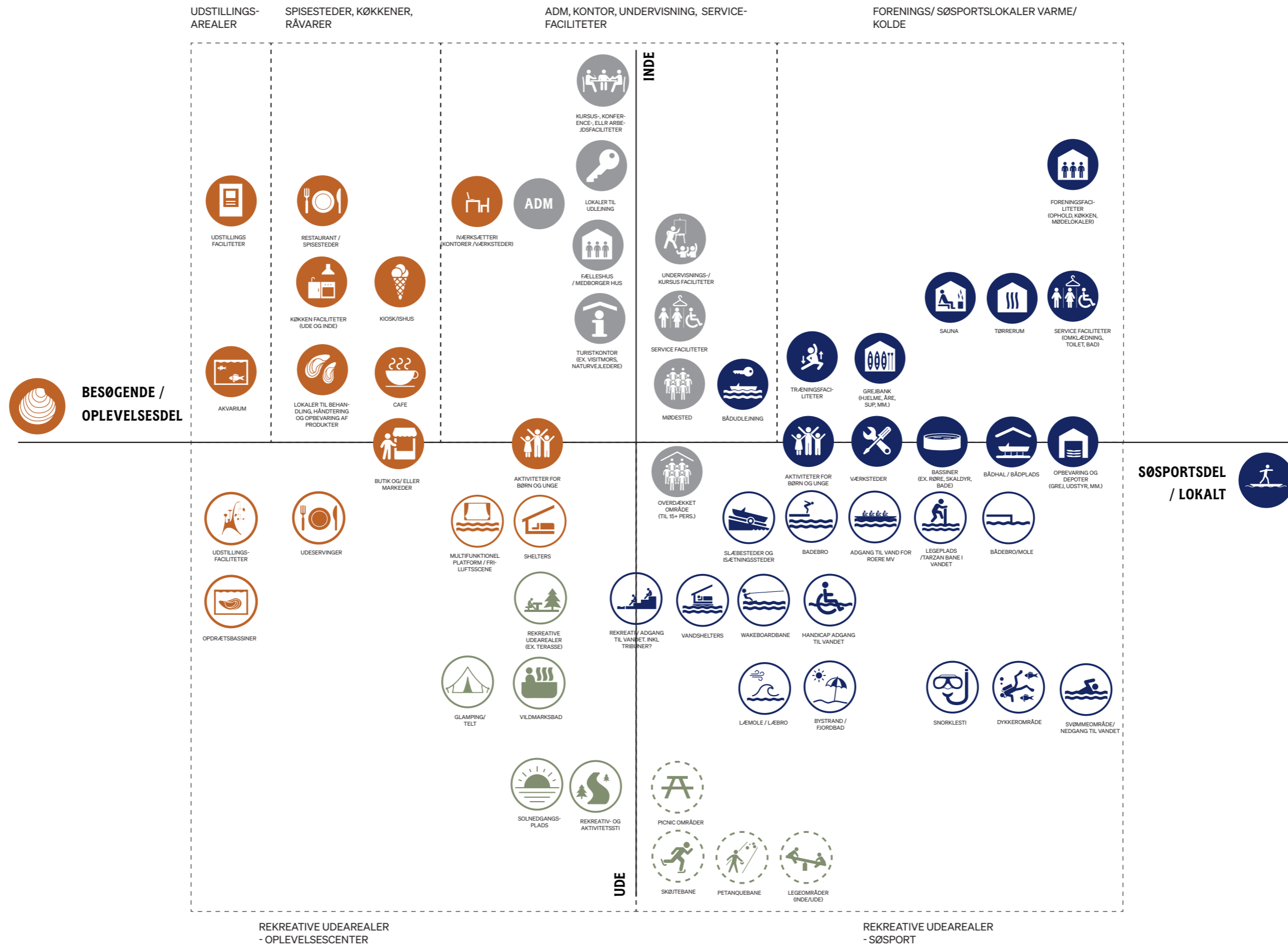
PLADSEN

Livet omkring vandet danner en ny samlende plads, der binder by, rekreation og fjord sammen.

Den store nye plads dedikeres fjorden, dens ressourcer og aktiviteter, der tilknyttes til den.

Uderummet samler søsports- og oplevelsesdelene, der tilsammen bliver den helstøbte oplevelse OPHAV.

PROGRAM ØNSKER

AREALFORDELING

INDE

OPLEVELSESFACILITETER

Udstillingsarealer	700 m2
• Udstilling	
Restaurant og cafe	230 m2
• Køkken og depoter	
• Bar og spiseområde	
Fiskehal	100 m2
Undervisning	200 m2
• Undervisningslokale	
• Undervisningskøkken	
• Depoter	
Billetkontor og butik	140 m2
Adm, kontor, servicefaciliteter	150 m2
• Kontor	
• Mødelokaler	
• Toiletter	
TOTAL	1520 m2

FÆLLES

Eventplads

7400 m2

SØSPORTFACILITETER

Bådopbevaring	64 m2
Grejbank	92 m2
• Fælles grejbank	
• Kompressorrum og grej, Dykkerklub	
• Grej Fjordhaverne	
Omklædning H/D	64 m2
Fitness	64 m2
Fælles klublokale	64 m2
Formidling og undervisning	32 m2
Wakeboard Paddle	64 m2
• Grejbank	
• Klublokale	
Roklubben satellit	64 m2
• Kajakrum	
Sauna	64 m2
TOTAL	576 m2

UDE

OPLEVELSESCENTER

Promenade og siddekanter

- Urtehave
- Siddekanter
- Trapper til vandet

2700 m2

SØSPORT

Trædæk

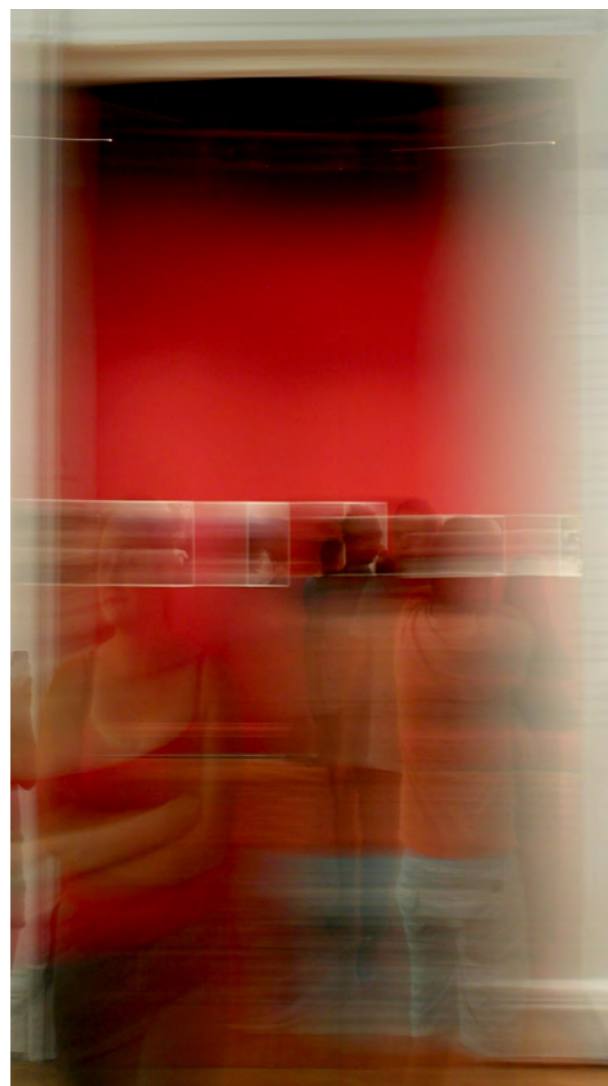
- Slæbested
- Skulleplads
- Opbevaring af fangst
- Isætning af robåd
- Havnebad
- Kabelbane

3800 m2

PROGRAM INSPIRATION

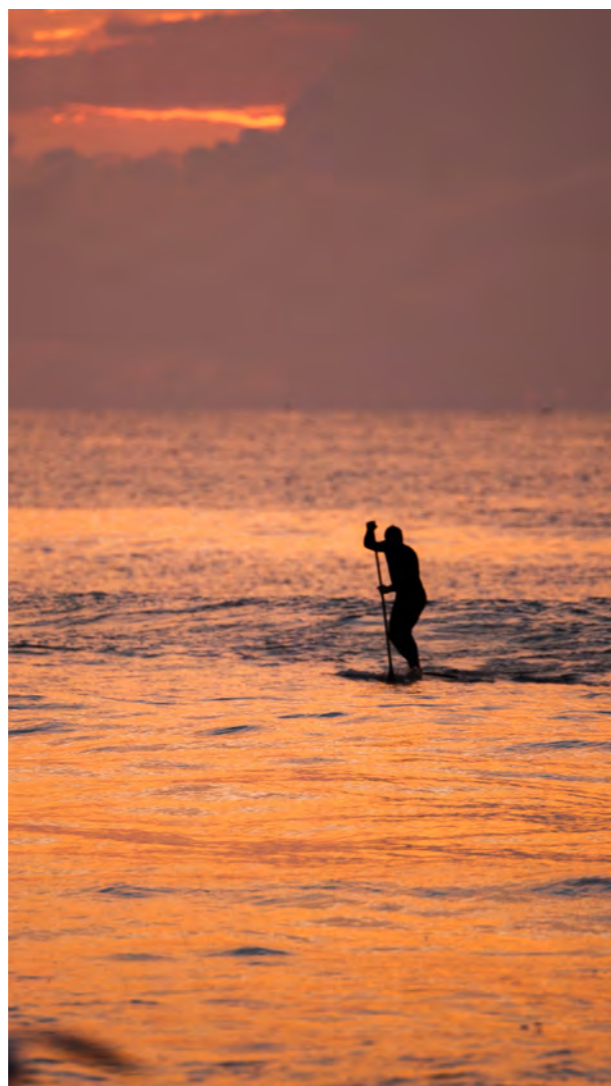
Gastroformidling

Interaktiv udstilling

Action søsport

Rolig søsport

Plads til liv

Plads til nye aktiviteter

FORTÆLLING

Foto: Daniel Brandt Andersen
Destination Limfjorden

OPRINDELSE

Centret skal vokse ud af en historisk fortælling.

Området har altid været tæt knyttet til vandet. Gastronomisk har folk været afhængige af Limfjordens mange ressourcer - og især de næringsrige østers har været en vigtig fødekilde. Maritimt har fjorden været måden at komme rundt på, og især stenalderhavet, der har knyttet fjorden og nordsøen sammen, har sendt den tidlige befolkning ud i verden.

Inspirationen hentes i landskabets oprindelse og i Mors' geologi, der vokser op af Limfjorden. Kalken, laginddelingen og de mange historiske lag, man kan se i Mors' skrænter.

OPLEVE

Centret har fokus på oplevelser omkring og i Limfjorden. Det sætter oplevelser omkring vandet i fokus og genintroducerer fjordens rekreative kvaliteter for de mange.

Det samler lokale, men også besøgende, omkring vandet, og det er porten til at opleve landskabet - vand og land.

Oplevelserne gælder både sportsaktiviteter, de mere rolige oplevelser og gastronomiske oplevelser som østerssafari.

OPSTÅ

Centret skal facilitere nye muligheder. Det skal pege ud i fremtiden.

Med potentialet for de mange udefrakommende sammen med lokale brugere er der stor mulighed for, at nye møder kan opstå på tværs, og at nye idéer kan udvikles.

Centret er et sted for innovation og inspiration. Det skal fejre Limfjordens ressourcer, der både har givet næring og liv og har skabt grobund for industri og udvikling.

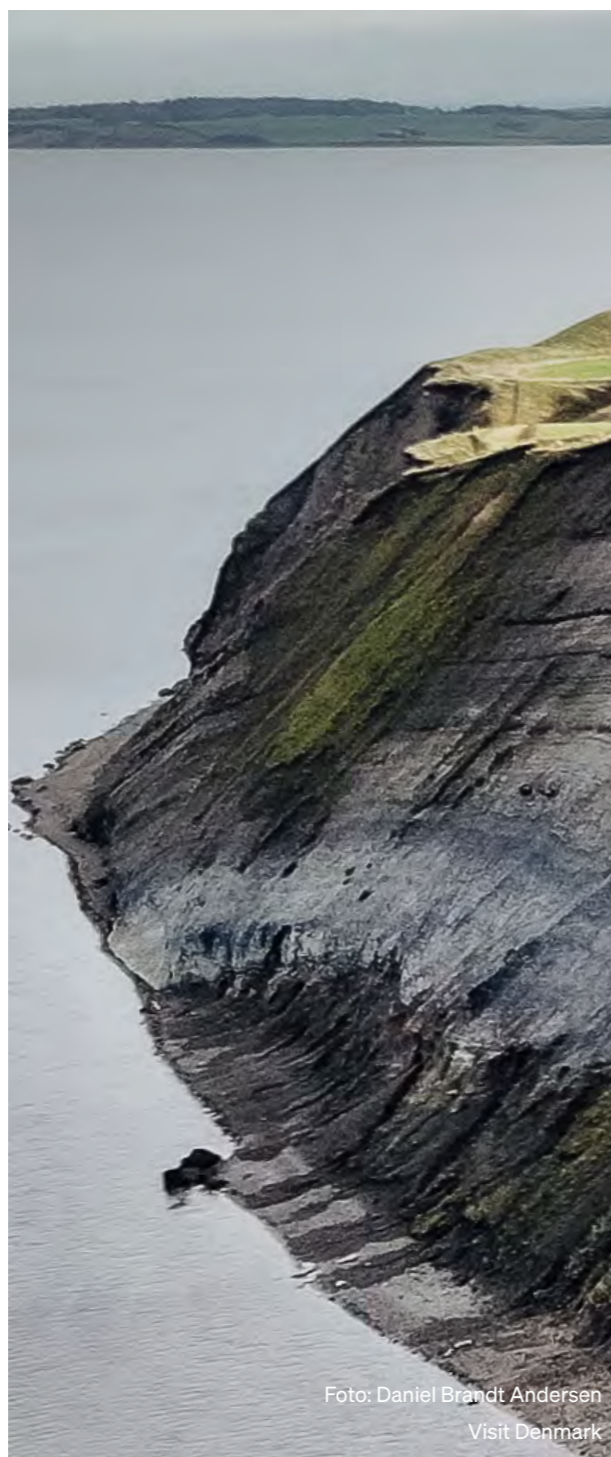

Foto: Daniel Brandt Andersen
Visit Denmark

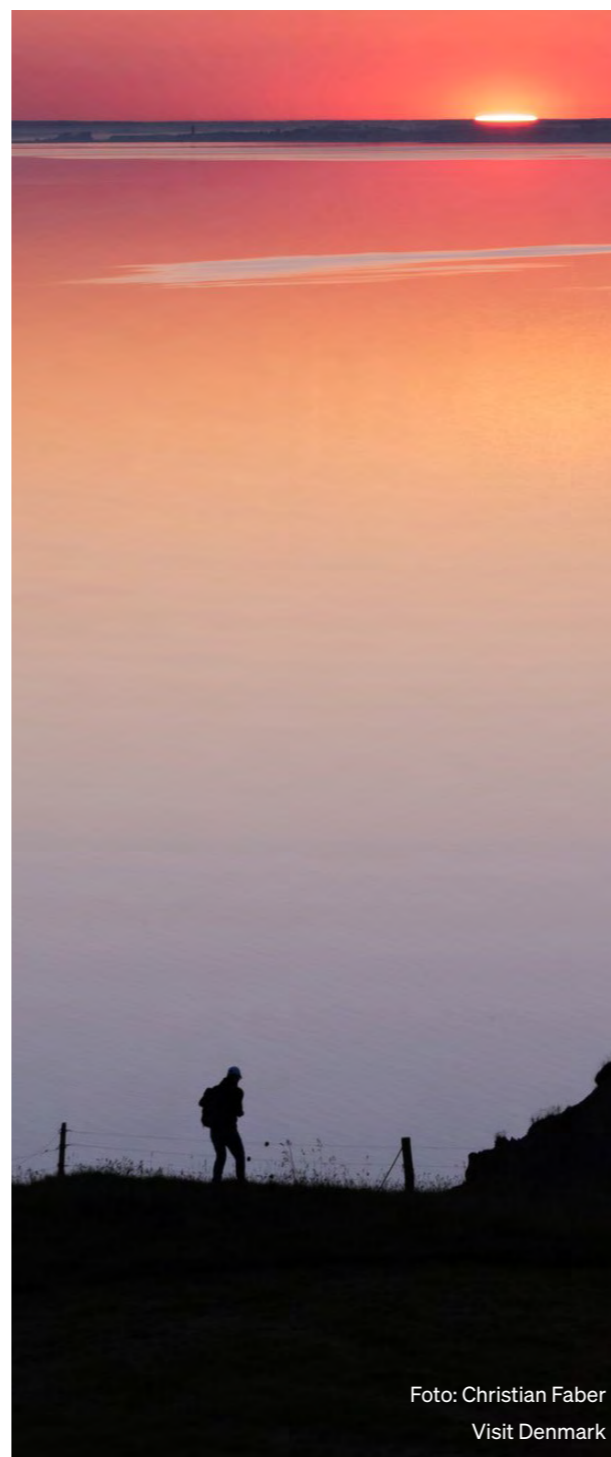

Foto: Christian Faber
Visit Denmark

Foto: kras mussen

LIMFJORDEN

GEOLOGIENS SÆREGENHED

Det er isens kraftfulde virke, der igennem årtusinder har skubbet til landskabet og skabt karakteren af bugtet kystlinje, bløde dalstrøg, bakkelandskaber og molerklinter.

Det sydlige Mors er et bundmorænelandskab, der hviler oven på smeltevandsaflejringer fra den næstsidste istid. Bundmorænen består af lerjord, de underliggende smeltevandsaflejringer af sand, grus og sten.

På en del af det nordlige Mors er randmorænelandskab. Her er materiale blevet skubbet op, foldet og presset fra dybereliggende formationer foran isranden som rækker af bakker og dækket af materiale, der har været transporteret inde i isen.

Man kan se strukturen i de materialer, som isen under istiden har revet op bl.a. ved Hanklit. Det er foldede strukturer, der består af moler og vulkansk aske. Igennem tiden er der bygget mange lag og aflejringer op - de blottede lag fortæller den lange historie om Mors' og Limfjordens tilblivelse.

Foto: Mette Johnsen, Destination Limfjorden

Det laginddelte landskab

Foto: Colin John Seymour Jr.

Landskabet der vokser op ad fjorden

SKALLEN

LIMFJORDENS RESSOURCER

Muslinge- og østerskallens struktur, forekommer i krystalinske lagringer af kalkholdige strukturer. I lagene opstår et forbandt af byggesten, et format, et modul, der til sammen skaber form, arkitektur og et hjem. Muslingerne og østersens måde at bosætte sig bliver i sig selv til et uendeligt landskab, som igen bliver et habitat for andre organismer, dyr og planter i form af muslingebanker og østersrev.

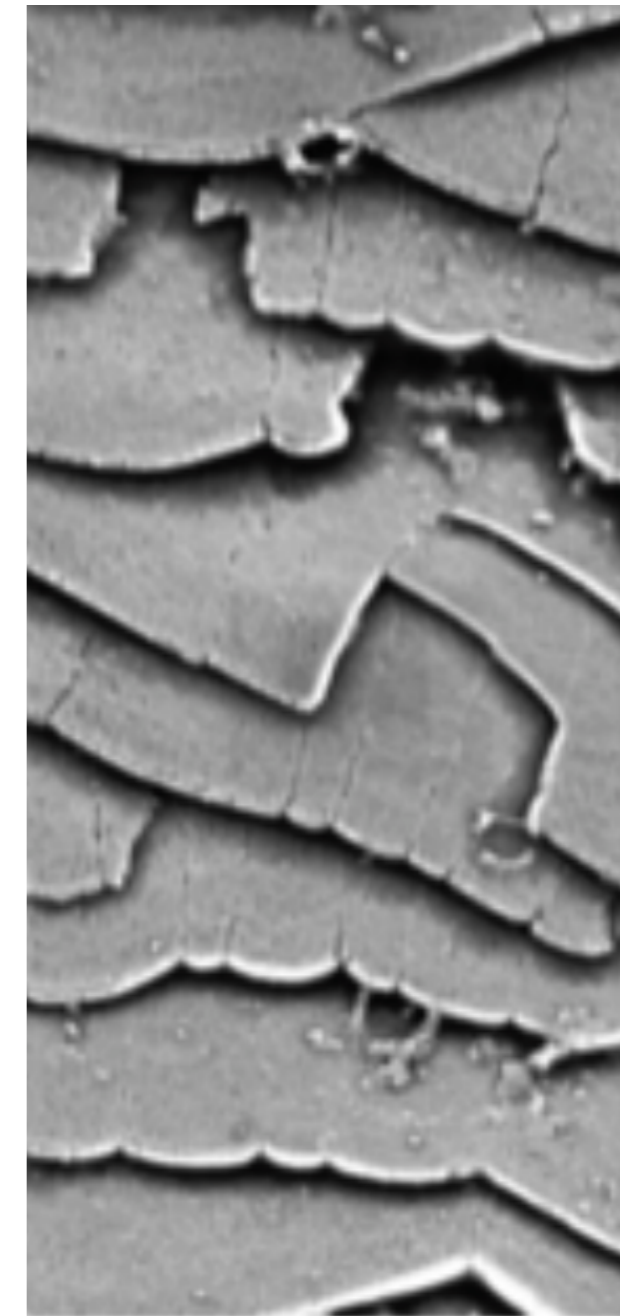
Kalkens lag og krystallinsk form bliver grundlag for en logik, som projektet trækker med sig op af Limfjorden.

Der er en oplevelse, som finder sted på begge sider af skallen, om den ses ovenfra som et landskab eller underneden som et hvælvet rum. En buet flade der folder sig om selv og delvist lukker af, imens omgivelserne bliver ledt omkring.

Skallen beskytter et værdifuldt indre. Det indre som tilbyder noget helt specielt, som den besøgende kan blive beriget af.

Muslingens skal

Muslingens skallens struktur

OPHAV

PORTEN TIL LIMFJORDEN

LIMFJORDEN

Limfjordens landskab er grobund for oplevelsen.

Limfjordens laginddelte landskab vokser op på grunden og danner bund for oplevelsen af stedet og oplevelsen af bygningen. Landskabet er inviterende og skaber en velkomst og adgang til vandet, der er kernen i oplevelsen.

SKALLEN

Skallen danner hjemsted for oplevelsen.

Som en beskyttende figur danner skallen en samlende form, der står rent og klart og skaber både ude- og inderum. Skallen er flerdimensionel, og aktiviteter kan foregå både under og over den.

OPHAV - KILDEN TIL NOGET OPSTÅR

OPHAV

OPHAV bliver et nyt oplevelsescenter, der formidler livet i fjorden (østers) og livet på fjorden (søsport), som kendetegner øen i Limfjorden, Mors.

OPHAV vil præsentere gastronomi på internationalt niveau og søsport på lokalt niveau.

Mors er Danmarks Skaldyrshovedstad med en 150 år lang historie med skaldyr symboliseret ved skulpturen af Østerspigen. Kong Frederik den 9. spiste i en årrække årets første østers på Mors, der både er hjemsted for det internationale forskningsmiljø, DTU Aqua, samt Vilsund Blue, der er Danmarks største producent og eksportør af skaldyr.

Derudover huser Mors en lang række frivillige foreninger bl.a. Skalddyrfestivalen, der hvert år fejrer Limfjordsøsteren, der er en af de få nationale råvarer, som Danmark er kendt for i udlandet. Nabokommunerne bakker desuden op om en helt ny skoletjeneste, der bliver en del af OPHAV, og som vil lave formidling for skolebørn langs hele Limfjorden.

OPHAV bliver indgangen til oplevelser i Limfjorden, der er ved at udvikle sig til et nyt centrum for søsport. I løbet af de kommende år vil projekter som Cold Hawaii Inland og Glyngøre Maritime Center således også stå færdige. OPHAV vil blive den maritime kravlegård, der binder Limfjorden sammen med et stærkt tilbud af søsportsoplevelser. OPHAV har opbakning fra en række lokale aktører som roklubben, Fjordhaverne, dykkerklubben og Wakeboard Mors, som kommer til at samarbejde med OPHAV.

OPHAV

STRATEGISK SAMMENHÆNG

INDPASNING I DET FJERNE

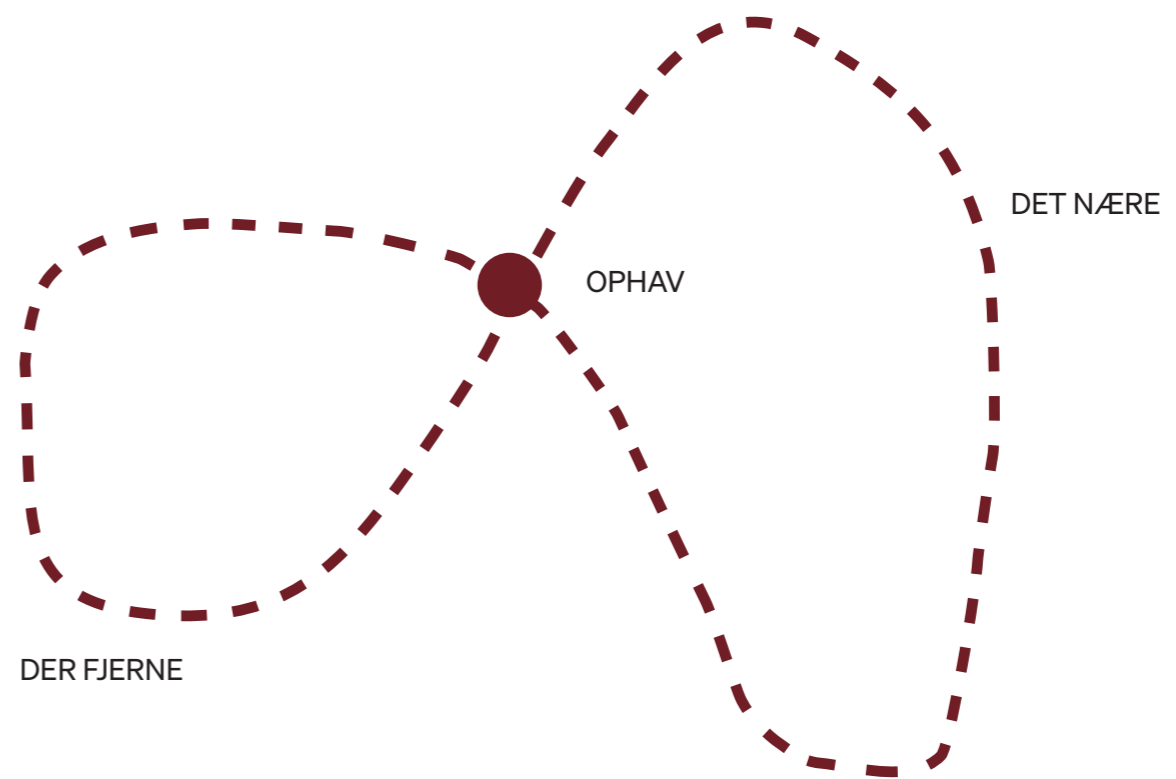
OPHAV lægger sig ind i en række af søsports-satsninger, der er med til at gavne hele den Vestlige Limfjord. Søsporten henvender sig primært til de lokale, men med den samlede mængde af nye faciliteter i regionen er der mulighed for større arrangementer på tværs af de forskellige faciliteter i både Thy, Skive og de øvrige nord-vestjyske kommuner.

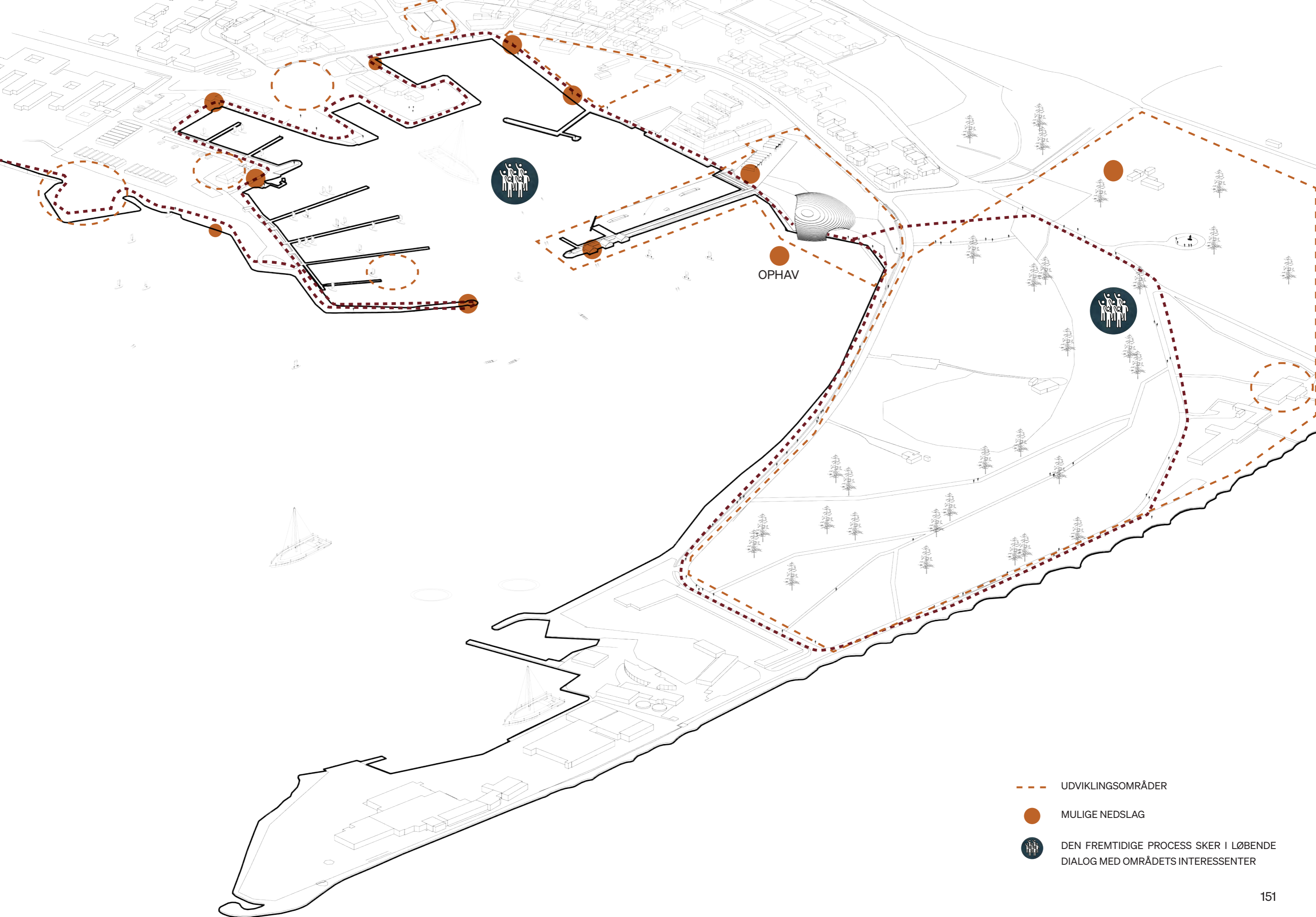
Det samme gælder for OPHAV's formidling af fjorden. Den særlige formidling omkring gastronomi og ressourcer er med til at fortælle en ny historie, der kan supplere den øvrige formidling af Limfjorden.

INDPASNING I DET NÆRE

Med planer for både havnens arealer og for Ørødde ligger OPHAV på tærsklen mellem begge disse udviklingsområder. Det er således ikke en singulær investering i et nyt center, der er på vej, men en investering i både byens kultur og natur, der kommer til at hænge sammen gennem nye rekreative muligheder og nye kulturelle oplevelser.

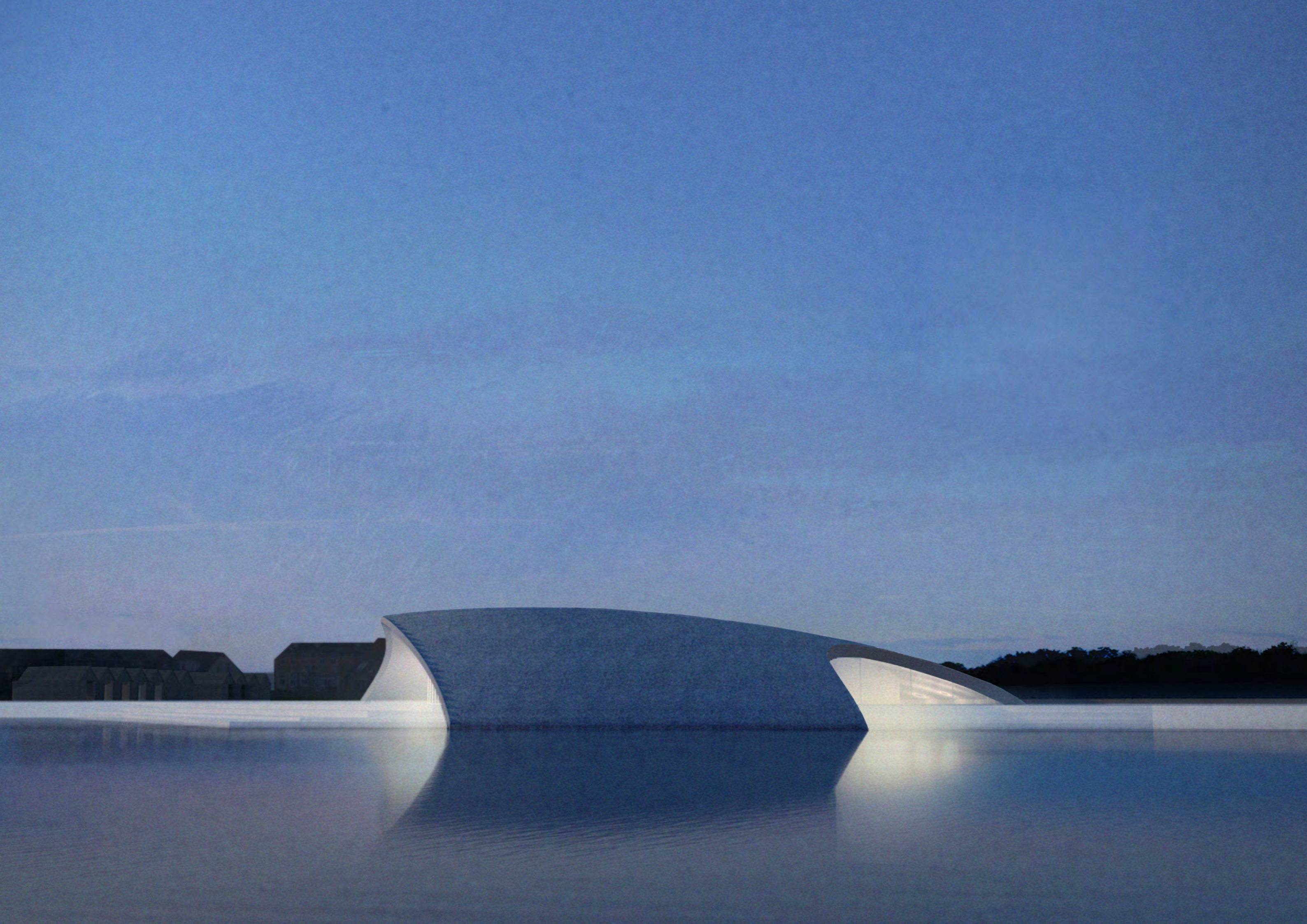
OPHAV bindes både op på den rekreative sløjfe fra Ørødde og samtidig det skaldyrsløp, der bliver samlet i havnepromenaden ud til Skaldyrscentret og Vilsund Blue.

OPHAV

- UDVIKLINGSOMRÅDER
- MULIGE NEDSLAG
- DEN FREMTIDIGE PROCESS SKER I LØBENDE DIALOG MED OMRÅDETS INTERESSETER

HÆNGSLET

LIMFJORDEN

Limfjordens landskab trækkes op på pladsen og bliver en plads og et hjem for fjorden.

Limfjordens flagede kalkede geologi vokser op på sitet og bliver fundamentet for oplevelsen omkring OPHAV.

HAVNEN

Søsportsfaciliteterne indpasses i havnens strategi om at udvikle faciliteter, der binder hele havnen sammen i en fælles typologisk strategi om skala og materialitet.

NATUREN

OPHAV bliver afslutningen på byen og udgør en tærskel til Øroddes naturområdes mange rekreative oplevelser.

HAVNERUTE

NYKØBING MORS HAVN

OPHAV

PARKANLÆG

SØSPORTSRUTE

ØSTER STRAND

ROKLUB OG
VINTERBADEKLUB

LIMFJORDEN

MORSØ SEJLKLUB
OG MARINA

ØRODDE

HAVNERUTE

NYKØBING BUGT

VILSUND BLUE

DANSK
SKALDYRSCENTER

1:3.500

KRYDSENDE RUTER

Ved OPHAV krydser havnepromenaden, der skaber en samlende fortælling om havnens forskellige karakterer og byens udnyttelse af fjordens mange ressourcer, og den rekreative rute ud over Ørodde, der fører ud til stranden og til roklubben og vinterbadeklubben.

ISCENESÆTTELSE

Søsportsfaciliteterne træder tilbage, så centret er synligt både fra byen og fra vandet.

På trods af at centret ligger inde i bunden af bugten vil det være synligt flere steder fra.

VILDT OG STILLE

Molen skaber naturligt både en rolig vandside og og mere vild vandside. Disse udnyttes ved at placere en del af søsportsfaciliteterne på molen, som derved får adgang til begge typer vandarealer.

VANDETS LIV

OPHAV sætter vandets bevægelse i scene med flader, der bliver oversvømmet i takt med fjordvandets liv - både ved tidevand, stormpåvirkninger og på længere sigt varige vandstigninger

VINDENS STYRKE

OPHAV sætter naturkræfterne i scene ved at skabe den øst-vest-vendte passage. Her åbnes sanserne i den kraftige vestenvind, inden man går ind i bygningen. Der skabes læ ved søsportsfaciliteterne, hvor hverdagsopholdet vil udfolde sig.

BYSTRATEGISK GREB

SYNERGI EFFEKT

FJORDENS BINDELED

OPHAV er et bindeled mellem fjorden og byen. Det ligger på kanten af vandet og understøtter fortællingen og forbindelsen hertil.

GRØNT BINDELED

OPHAV er overgangen mellem byen og parken på Ørodde. De rekreative arealer knyttes tættere sammen med byen.

NYT ANSIGT TIL BYEN

OPHAV er det nye ansigt til havnen og Nykøbing Mors. Det er synligt fra flere nøglepunkter i byen samt markant synligt fra vandsiden.

URBAN SYNERGI

OPHAVs bynære placering skaber synergieffekter med havneområdets detailhandel og byliv.

TILGÆNGELIGHED

OPHAV er tilgængelig fra land og til vands, med mulighed for parkering væk fra sitet for således at stimulere en fodgængerkultur og oplevelsespræget stemning, samt ikke mindst et landskabeligt møde med OPHAV.

VANDRERUTER OG PROMENADER

OPHAV er en naturlig del af rekreative fodgænger ruter og binder sig således op på en rekreativ kultur.

GIV NOGET TILBAGE TIL BYEN

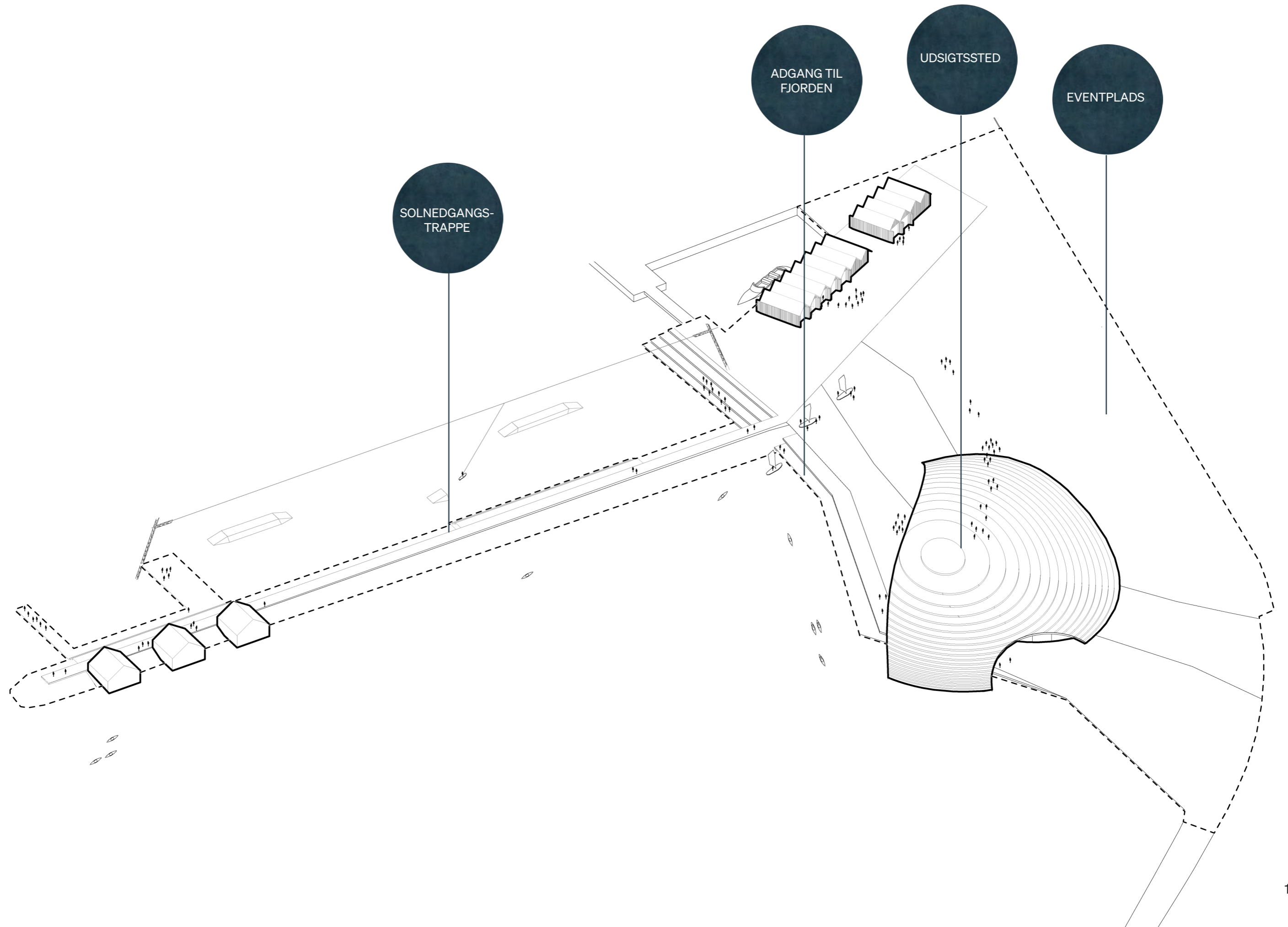
FÆLLESSKAB

Et nyt oplevelses- og søsportscenter er en stor arkitektonisk investering for Mors og morsingboerne. Med en central placering i Nykøbing får centret samtidig en særlig plads i lokale borgeres hverdag.

Et nyt stort bygningsværk som OPHAV skal være noget for hele byen, sætte fællesskabet i centrum og skabe nye oplevelser i hverdagen for alle.

Med OPHAV skabes en ny offentlig plads, og bygningen indbyder til at komme op og få blikket tilbage ud over fjorden. Det er altid en særlig ting at kunne få et nyt blik på hverdagens landskab.

Ligeledes får molen en ny offentlig rekreativ kant, en solnedgangs-siddetrappe og ny adgang til vandet omkring Nykøbing. Herudover bliver skallen og eventpladsen den nye store bymæssige plads med mulighed for at hele byen samles.

OPHAV - UDENDØRS OPLEVELSER

AKTIVITETER OG PROGRAM

ANKOMST

Ved ankomsten til OPHAV langs havnepromenaden åbner centret sig og breder sig ud over vandet. Søsportsfaciliteterne træder til side og skaber et direkte kig ind i centret.

Gennem centret fører havnepromenaden videre ud langs vandet og ud til Ørodde.

Ved ankomst i bil åbner der sig en åben plads, der sætter centret i scene. Pladsens hvide flader fortsætter ud i fjordens vand med genskin fra solens stråler. Den blålige skal der løfter sig op mod himlen. Centret lægger sig diskret ind i landskabet og åbner sig primært fra vandsiden.

 Parkeringsarealet indpasses på en ubrugt sportsbane på Ørodde, hvor bilerne parkeres bag en rand af træer.

PLADSEN

 Pladsen, der dannes omkring centret, skaber mulighed for mange forskellige aktiviteter. Mod nord skabes en større plads, der flankeres af, på den ene side en tribune op over centrets tag, på den anden side søsportsfaciliteterne, der lægger som en ryg mod boligerne mod vest, så disse skærmes for de aktiviteter, der foregår på pladsen. På toppen af bygningens tag er en ny udkigspost for byen.

 På pladsen placeres desuden en vandlegeplads, hvor børn kan lege i sikkerhed.

PROMENADEN

 Promenaden afslutter pladsen ned mod vandet. Her vokser fladerne op af Limfjorden i forskellige niveauer. Fladerne bruges både til ophold, som adgang til vandet og som bådrampe.

 På trods af landskabet laves i forskellige niveauer, vil ramper sørge for en generel tilgængelighed.

URTEHAVEN

 På den østlige side af centret skabes niveauer af bede, hvor en duft af forskellige urter på den ene side byder velkommen til den gastronomiske verden og fra den anden side skaber en grøn overgang til Ørodde.

CENTRETS VANDKANT

 Foran centret kan de forskellige programmer trække ud under et overdækket areal og sidde i ly. Centrets lette facade kan åbnes op, og der kan skabes en flydende overgang for café/restaurant, gastro-læring og fiskehandler ud til promenaden.

 Den direkte adgang til vandet ned over promenadens flader skaber mulighed for at gå direkte ud fra centret og plukke østers.

SØSPORTS PIER

 Den eksisterende mole omlægges til en søsportspier, der starter helt inde langs søsportsfaciliteterne på land. Herinde kan pladsen også bruges som tørreplads, når der ikke er events.

Langs pier'en kan der laves bådpladser, så både Dykkerklubbens og Fjordhavernes båd kan lægge til. Der kan evt. etableres bådudlejning på sigt.

 Molen sørger for at der både er en vild og en stille vandside for aktiviteterne på vandet.

 Pier'ens flade er et trædæk, der både skaber en forplads til søsportsfaciliteterne på land, men også trapper ned til vandet på hver side.

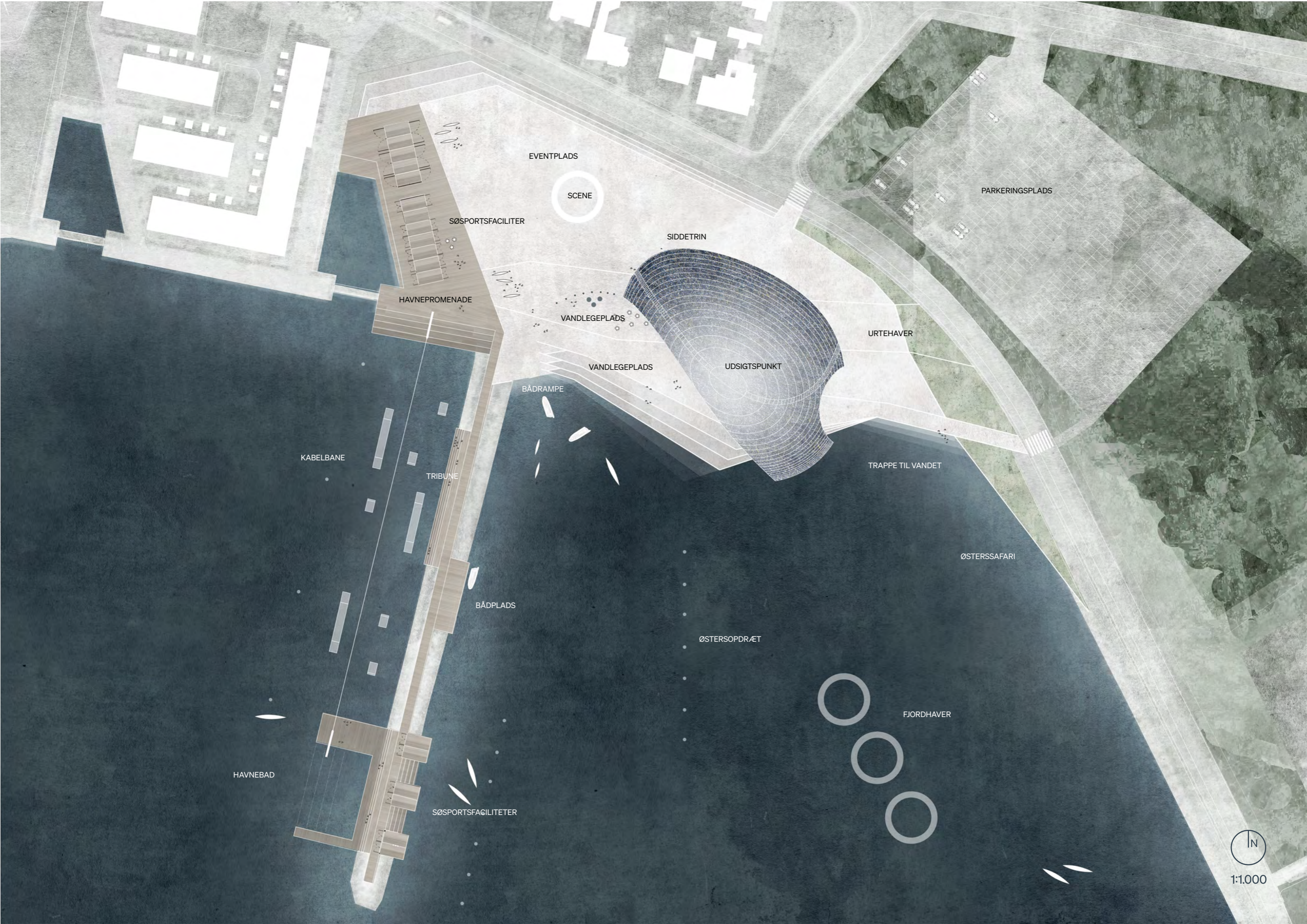
 På den vilde side kan de mere øvede sætte en kajak i vandet eller de eventyrlystne tage en svømmetur på tværs mod Ørodde.

 På den stille side kan begyndere og mere organiseret vandsport have hjemme.

 Der laves en 25m svømmebane med pontoner ud i vandet. Og den eksisterende kabelbane kan rykkes herover, hvor der er opsyn og sikkerhed. Her er der også mulighed for at lave handicap adgang til vandet.

 Siddekanterne mod vest skaber det perfekte uformelle solnedgangssted med udsigt ind over byens tage med kirken i baggrunden.

EVENTPLADS

SCENE

SØSPORTSFACILITER

SIDDETRIN

PARKERINGSPLADS

HAVNEPROMENADE

VANDLEGEPLADS

URTEHAVER

VANDLEGEPLADS

UDSIGTSPUNKT

BÅDRAMPE

TRAPPE TIL VANDET

KABELBANE

TRIBUNE

ØSTERSAFARI

BÅDPLADS

ØSTERSOPDRÆT

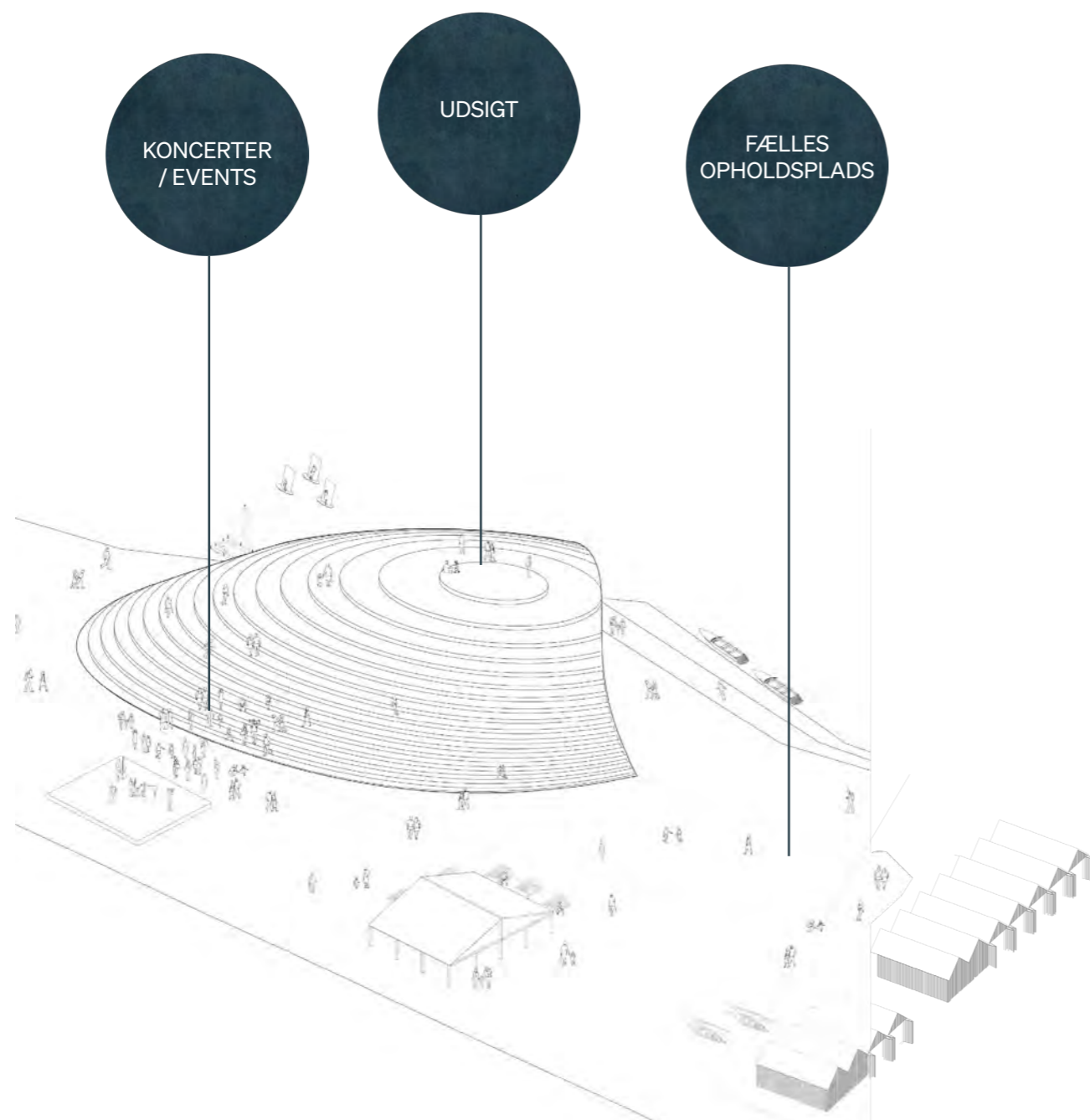
HAVNEBAD

SØSPORTSFACILITETER

FJORDHAVER

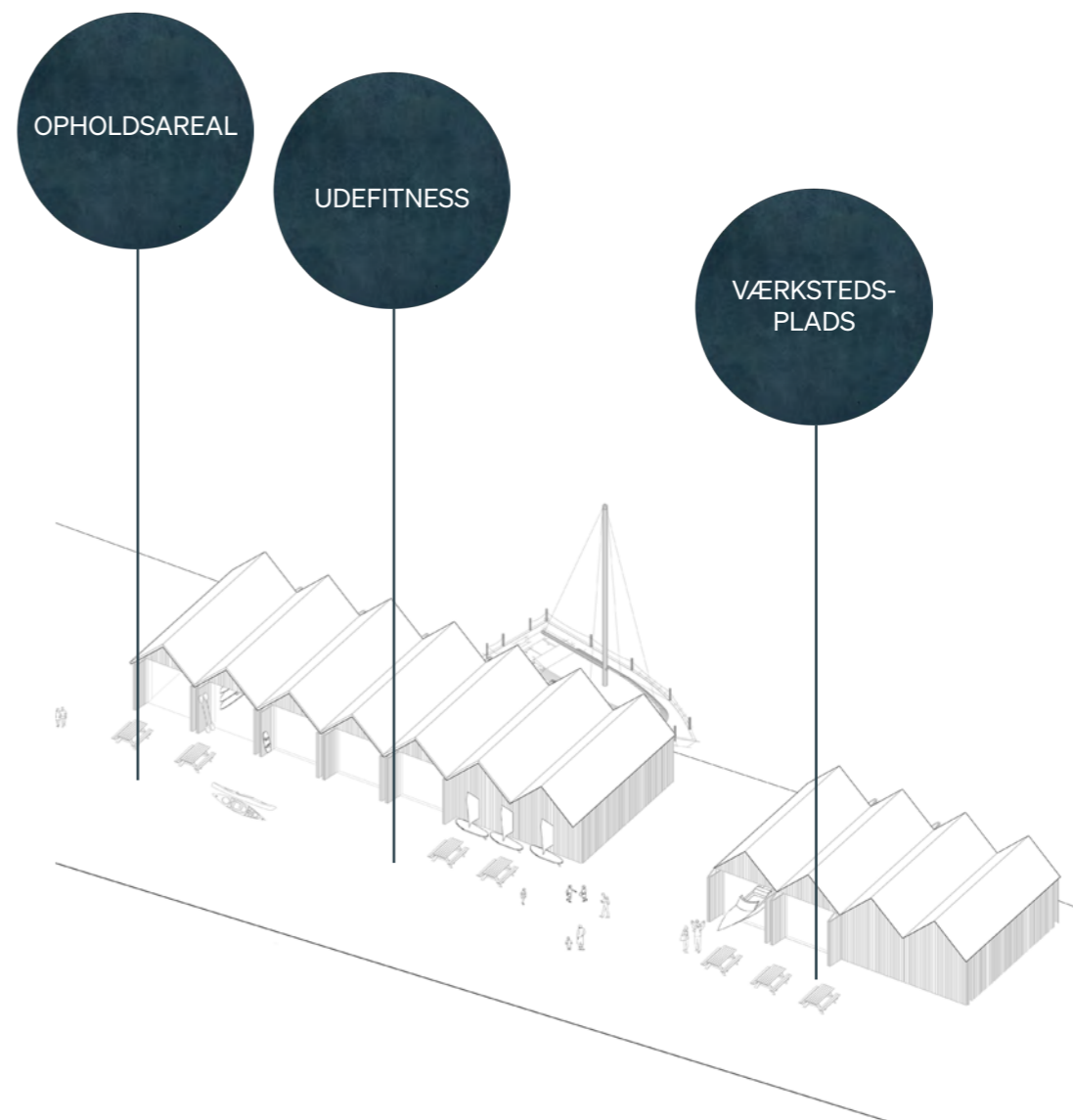
1:1.000

EVENTPLADS OG AMFI

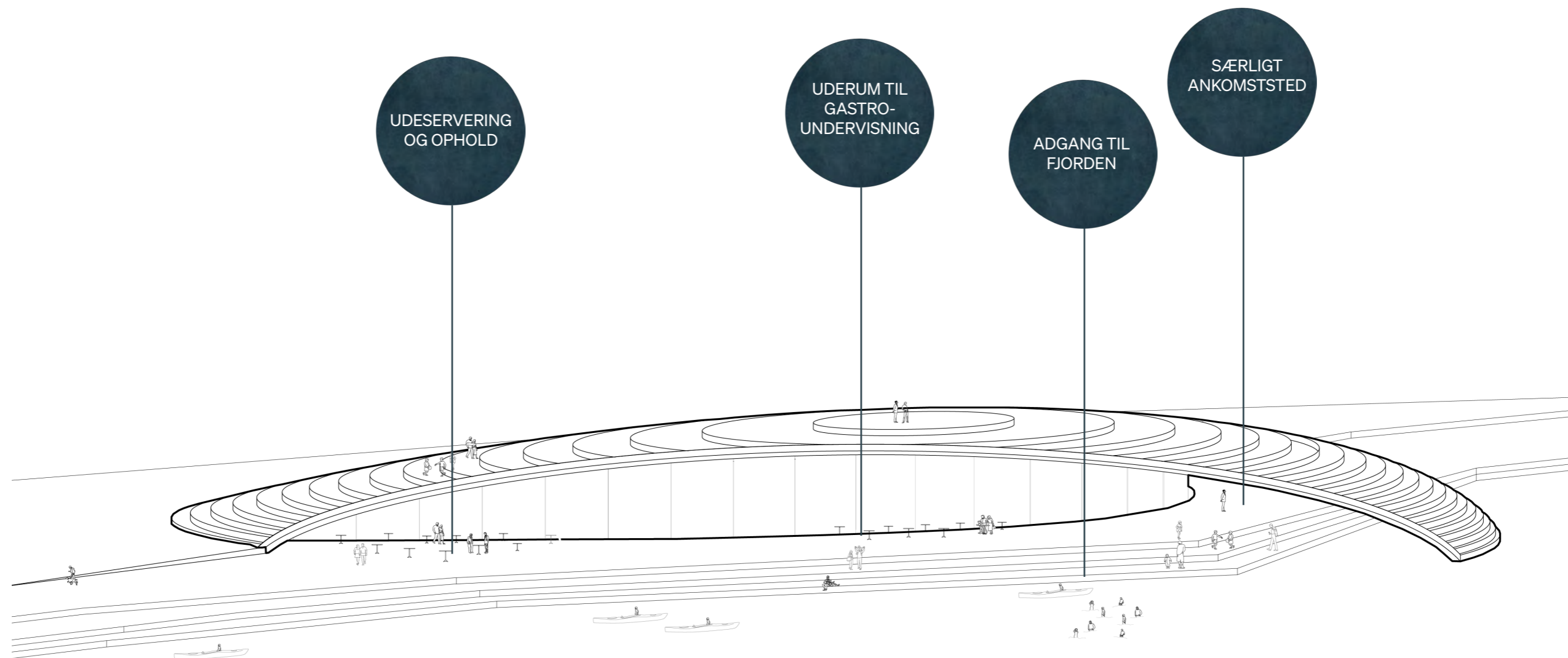
Bygningens tag kan bruges som amfi-trappe til publikum for en scene placeret på pladsen.

Den store eventplads kan rumme både koncerter og begivenheder, hvor fladen fyldes med borde, som til Skaldyrsfestivallen.

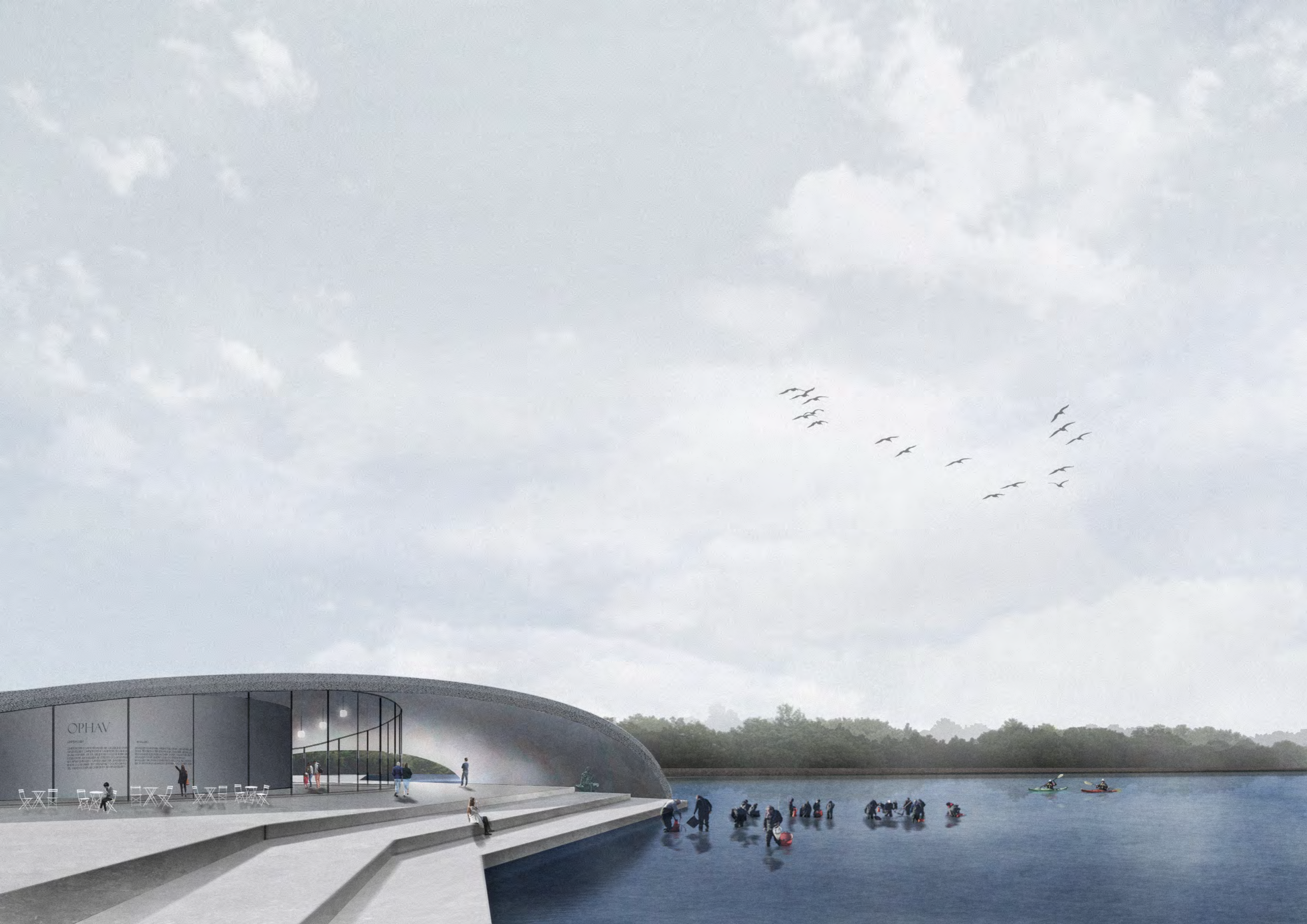
FORENINGENSLIVET

Fra søsportsbygningerne kan foreningerne også indtage pladsen og bruge den som tørreplads, eller mens de reparerer på deres grej.

LIVET I KANTEN

Foran centret vil der være et mere koncentreret liv med adgang direkte til café og restaurant. Kontakten til vandet styrkes ved den gradvise nedtråpning til vandet.

OPHAV

OPHAV er en af de mest populære aktiviteter i Danmark. Det er en sport, der kombinerer naturen med motion og friluftsliv. Ophav er en af de mest populære aktiviteter i Danmark. Det er en sport, der kombinerer naturen med motion og friluftsliv.

OPHAV er en af de mest populære aktiviteter i Danmark. Det er en sport, der kombinerer naturen med motion og friluftsliv. Ophav er en af de mest populære aktiviteter i Danmark. Det er en sport, der kombinerer naturen med motion og friluftsliv.

OPHAV er en af de mest populære aktiviteter i Danmark. Det er en sport, der kombinerer naturen med motion og friluftsliv. Ophav er en af de mest populære aktiviteter i Danmark. Det er en sport, der kombinerer naturen med motion og friluftsliv.

HAVNEPROMENADEN OG FJORDENS LANDSKAB

OPHAV vil sammen med havnepromenaden skabe en attraktivt forløb med plads til aktivitet og nærhed til vandet.

Foto: Büro Jantzen
Visit Denmark

Promenaden skal være et aktivt strøg med en forbindelse til vandet.

Foto: Maria Skrup
Visit Denmark

Udendørs servering ved vandet.

Foto: Colin John Seymour Jr.

Østerssafari direkte ud fra promenaden.

OPHAV - INDENDØRS OPLEVELSER

AKTIVITER OG PROGRAM

OPLEVELSESCENTER

Centret organiseres med et udadvendt program langs promenaden, en rand af lukkede servicefunktioner og udstillingsrummet inderst som kernen i bygningen.

Besøgsflowet i bygningen starter ved reception/billetsalg, det fortsætter gennem udstillingen for at komme ud i restauranten og igennem fiskehandleren og ender ved butikken.

UDSTILLING

Udstillingsrummet er en black box, der kan rumme mulighed for at lave et stort udstillingsrum, der kan organiseres efter behov. Det er fleksibelt, alt efter de udstillinger man vælger at vise - det kan også deles op i permanente og midlertidige udstillinger.

SERVICE KANTEN

Mellem udstillingshallen og de øvrige faciliteter ligger der en kerne, som kan servicere både restaurant og køkken, fungere som toiletfaciliteter, til teknikrum og øvrige lukkede faciliteter, der er behov for.

GASTRO FACILITETER

Café og restaurant placeres mod vest længst mod pladsen og tættest på søsportsaktiviteterne. Man sidder med udsigten til vandet og kan rykke udendørs og nærmest sidde med fødderne i vandkanten.

FISKEHAL

Ved siden af restauranten med indblik i udstillingshallen ligger fiskehallen. Her er der mulighed for at placere en fiskehandler eller plads til, at fiskeriuddannelsen eller Nordic Food College kan indtage pladsen og bruge den som en del af deres forløb.

GASTRO UNDERVISNING

Midt i huset er gastroundervisningen placeret. Her er der mulighed for at lave køkkenøer, men der kan også køres ud på promenaden for at lave mad under åben himmel.

Sammen med køkkenet ligger et undervisningslokale, som både kan bruges i forbindelse med køkkenet, og for sig selv af f.eks. skoletjenesten.

INDGANG OG BILLETSALG

Indgangen er placeret under 'vingen', der går ud over promenaden overfor østerspigen, der står og byder velkommen til hele oplevelsen. Sammen med billetsalget er der plads til en butik, der kan rumme alt godt fra Limfjorden og Mors.

ADM OG MØDELOKALER

Længst mod øst ligger administration og mødelokaler - mindst generet af sollys samt livet, der udfolder sig på pladsen og promenaden.

SØSPORTSFACILITETER PÅ LAND

På land er der placeret en uisoleret række bygninger med bådhal og grejbank. Bådopbevaringen er til dykkerklubbens båd såvel som kanoer/kajakker. Grejbanken rummer mulighed for plads til fjordhavernes depot samt kompressorrum til dykkerklubben. Herudover kan grejbanken benyttes som udlejningsbank, der fungerer efter samme princip som at gå på biblioteket og låne en bog.

Herudover er der en række opvarmede faciliteter med omklædningsrum, der er forbundet med fitnesslokale. Herunder et fælles klubhus for foreninger samt et formidlingsrum, der også kan bruges af skoletjenesten.

Der er mulighed for at lave et offentligt handicaptilet i forbindelse med omklædningsrummene, der kan bruges i forbindelse med det udeliv, der foregår i området.

Alle faciliteter har mulighed for at åbne til både øst og vest med store porte.

SØSPORTSFACILITETER PÅ VAND

På molen placeres grej- og klublokale til wakeboardbanen, en mulighed for at placere en satellitstation for roklubben samt for enden en sauna, der har udsigt ud over vandet og morgensolen, der står op.

BÅDOPBEVARING

GREJBANK

OMKLÆDNING
OG TOILETTER

FITNESS

KLUBHUS

FORMIDLING

UDESERVERING

UDSTILLINGSHAL

UDEKØKKEN

INDGANG

1:1.000

ØSTERSPIGEN FINDER HJEM

BYENS VARTEGN

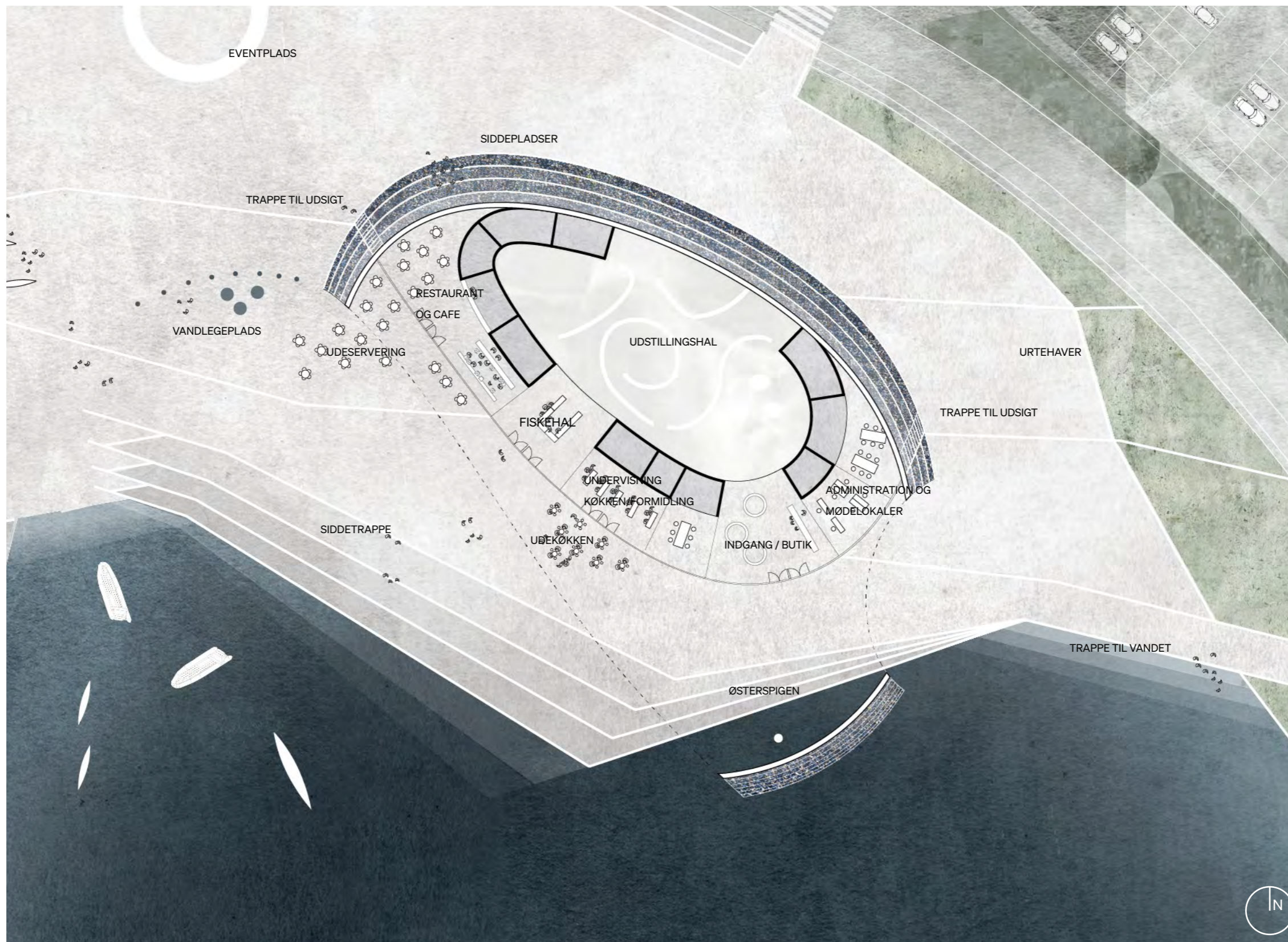
Østerspigen af billedhuggeren Trine Dreyer blev opsat i 1949 på Ørodden for at fejre byens 650 års jubilæum.

Østerspigen iscenesættes på ny i det nye center med en helt central placering, der både byder velkommen til centret og hilser på de forbigående langs promenaden gennem centret.

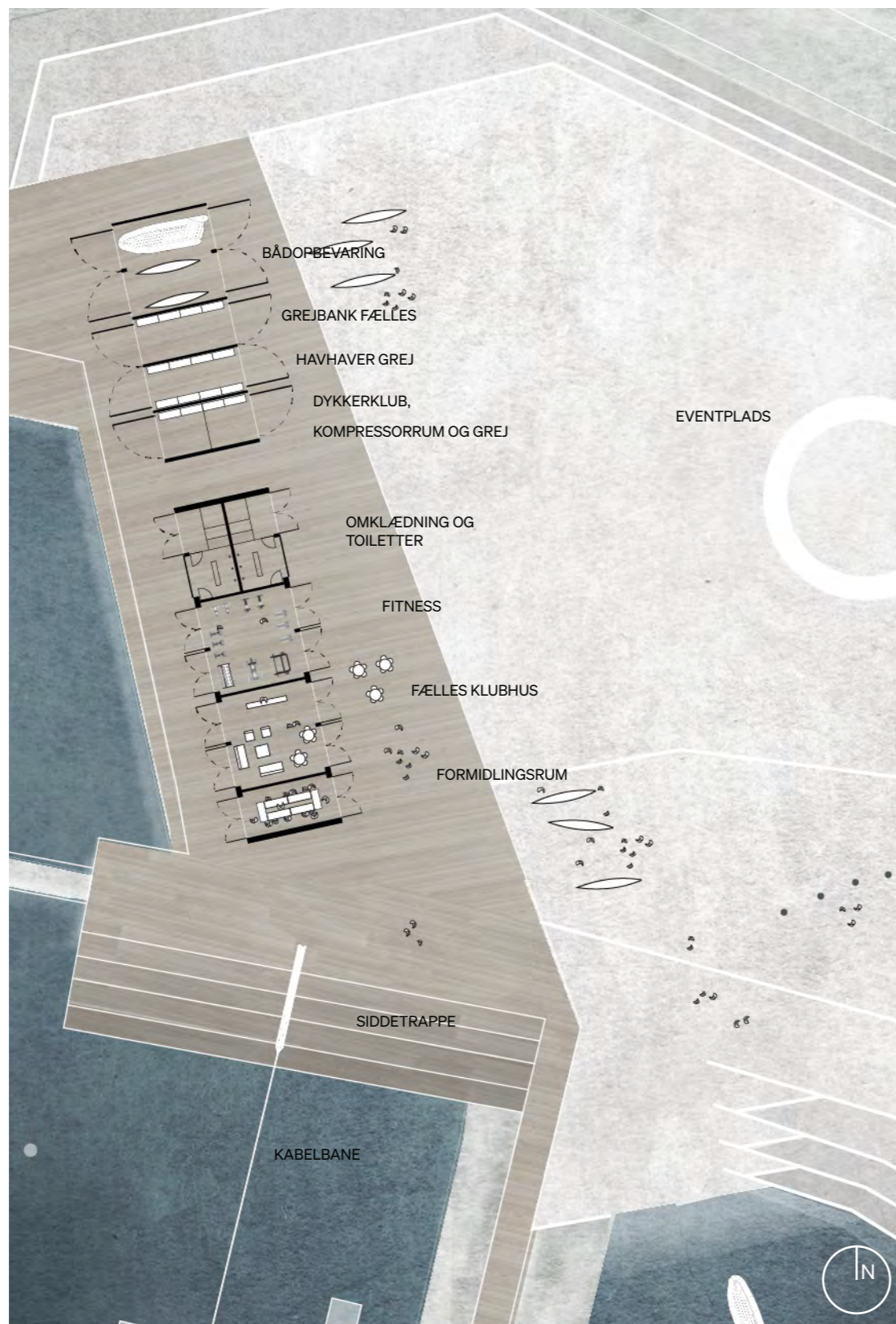
I stedet for hendes eksisterende grønne omgivelser får hun et nyt liv i hendes rette element i blå omgivelser.

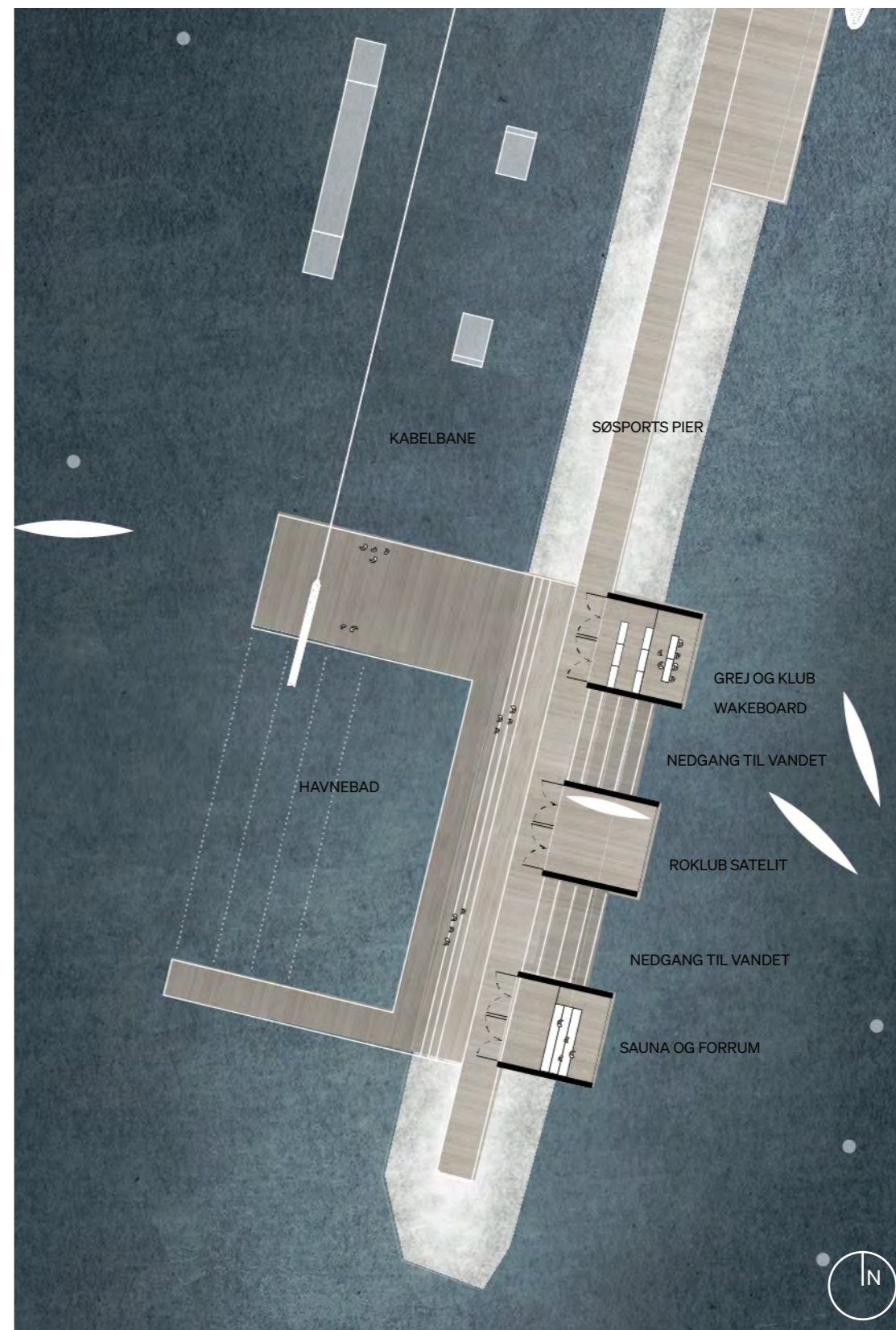

Planudsnit Oplevelsescenter 1:500

Planudsnit Søsport, Land 1:500

Planudsnit Søsport, Vand 1:500

SØSPORTENS PIER

MOLEN ER GRUNDLAG FOR FORENINGSLIVET

Placeringen af søsportsfaciliteterne er i høj grad bestemt af de behov, som de forskellige funktioner og foreninger har. Samtidig er den nære kontakt til vandet en grundlæggende forudsætning for flere af aktiviteterne.

Molearmen er i sig selv en attraktion at komme ud på. Ved at lave den til en søsportspier, kan aktiviteterne ligge i deres rette element, samtidig med at der skabes en separat attraktion for byen, som lægger sig ind i både flowet ud til stranden og i forlængelse af havnepromenaden.

TYOLOGIEN

Havnetypologien er de klassiske bådhus, der ses i de fleste danske havne. De kan stå for sig selv eller sættes sammen til større enheder. Den let genkendelige typologi skaber en tryghed for at tilgå faciliteterne og en større sammenhængskraft med havnens område.

SAMMENHÆNG

De simple volumener med 45'-tage kan som en del af den nye havneplan brede sig ud langs havnekanten og skabe et sammenhængende sprog for, hvordan der bygges uformelt langs vandkanten. En genkendelig arkitektur langs havnen vil skabe en arkitektonisk ro og være bagtæppe for de mangeartede aktiviteter på havnen. Arkitekturens sprog vil ligeledes kunne bruges, hvis der skal laves nye søsportsfaciliteter på Ørodde eller rundt om i landskabet på Mors.

ARKITEKTUREN

Søsportsfaciliteter kræver en mere robust arkitektur end et oplevelsescenter. Det skal være bygninger, der er nemme at gå til for foreninger, og hvor der kan skabes det størst mulige tilhørsforhold og ejerskab til bygningerne.

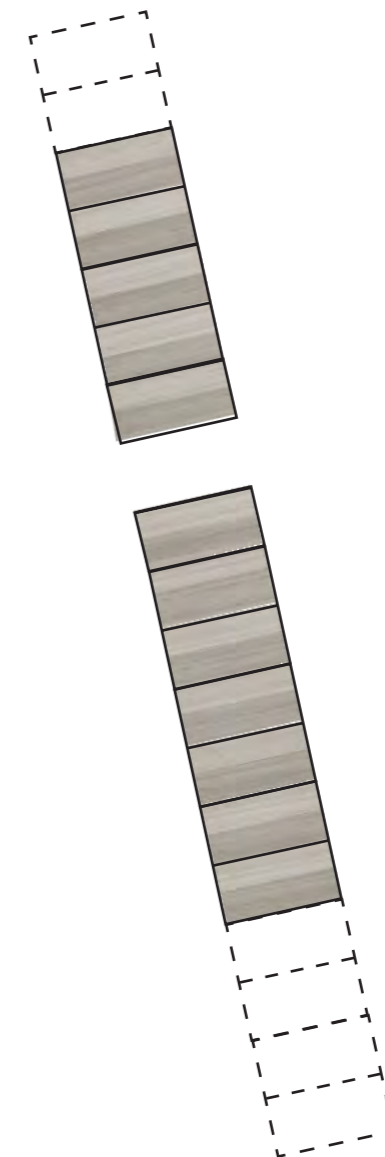
Dermed ikke sagt at der ikke skal være en detaljering og arkitektonisk kvalitet i bygningerne. Bygninger forestilles opført i hårdt træ, der egner sig til et miljø ved vandet. De vil over tid få en sølvagtig karakter, der spiller sammen med himlens lys og vandets spejlinger.

Store porte sikrer en kontakt til udeområderne, og kan signalere åbenhed og imødekommenhed. Bygningerne åbner sig mod øst og vest både på land og vand.

På land vender de sig mod den mere rolige side mod vest med den lille kanal, som også kan bruges til at komme i vandet. Foreningerne kan desuden på denne side få et mere privat ophold. Mod øst får de en mere livlig side, der kan bruges som arbejdsplads, tørreplads eller skylleplads alt efter behov.

FLEKSIBILITET

Arkitekturen har en iboende fleksibilitet i og med, at de i tilfælde af at foreningerne ønsker flere eller færre faciliteter, relativt nemt kan vokse og skrumpes. Over tid er det desuden muligt at bygge mere til, hvis flere foreninger vil have tilknytning til sitet eller at medlemsskaren vokser.

Udvidelse af søsportsfaciliteter

UFORMELLE MØDER

ET STED FOR ALLE

Ved at adskille søsportsfaciliteter og formidlingsfaciliteterne fysisk er det især i de udenørs rum og i gastro-faciliteterne, møderne mellem brugerne kan opstå.

CAFÈ OG RESTAURANT

Restuaranten i OPHAV placeres længst mod øst mod søsportsfaciliteterne og med udsigt til både fjorden, pladsen og søsportsaktiviteter.

Her kan man mødes over en kaffe eller øl, besøgende til formidlingscentret kan afslutte deres besøg med en gastronomisk oplevelse samtidig med, at de kan sende børnene ud og lege. Lokale på tur langs havnepromenaden kan slå sig ned og få en kaffe undervejs, og søsports-brugerne kan få appetiten stillet efter aktiviteter på vandet.

Spisestedets karakter kan planlægges til at være sæsonbetonet med mere uformel walk-in karakter om sommeren og en mere formel restaurant karakter om vinteren. Dette er samtidig tilpasset de brugergrupper, der vil være flest af hhv. sommer og vinter.

Det vigtigste er dog at skabe en imødekommenhed, hvor alle er velkomne, og hvor der er plads og rum til liv.

GASTRO SKOLE

Til gastroformidling hører der et undervisningskøkken. Dette er også placeret ud til promenaden, så aktiviteter inde kan tiltrække opmærksomhed og nysgerrighed. De kan li-

geledes trække under skallen, og man kan gå direkte fra vandet op i køkkenet og tilberede de råvarer, man har samlet.

Køkkenet kan herudover bruges af de foreninger, der vil lave mad sammen - som fjordhaverne, der kan have en naturlig adgang hertil, eller som køkken til fællesmiddage for lokale madklubber.

Undervisningskøkkenet er således også byens køkken, hvor man kan samles om fjordens mange råvarer.

LEG OG AKTIVITETER

Havnekanten trappes ned til vandet, og man kan gå direkte ud i vandet herfra. På trappen kan man desuden sidde og nyde solen med udsigt over fjorden med en kaffe fra restauranten. Længere inde på pladsen placeres en vandlegeplads med aktiviteter for de mindste. Her kan forældre sende deres børn over i sikkerhed for fjordens vand og samtidig holde øje med dem fra restaurantens udearealer eller søsportens fællesfaciliteter.

Legepladsen kan være særlig aktiv i sommerens varme dage, hvor vand kan spille en rolle, som vandstøv eller rislende lavt vand, børn kan plaske rundt i - men den skal samtidig kunne fungere på de koldere dagen, hvor det er mindre attraktivt med våde tæer.

Leg i vand, Bordeaux

OPHAV

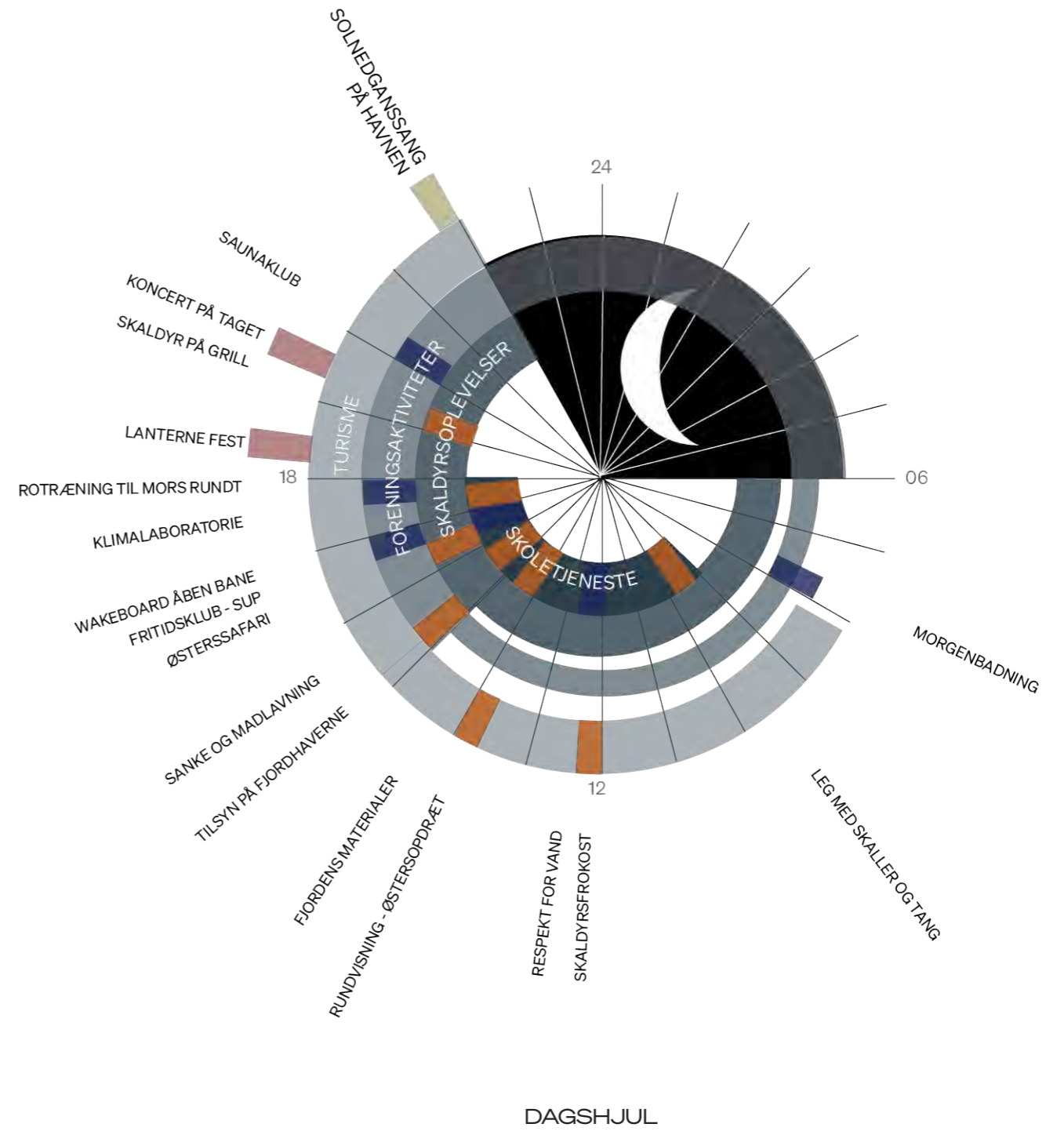
OPLEVELSER OG AKTIVITETER

Hjulene viser intensiteten af aktiviteter og oplevelser i de enkelte kategorier henover året, ugen og døgnet.

- GASTRONOMI**
 OPHAV vil med sine gastronomiske tilbud, madskole m.m., tilbyde årlige kurser og oplevelser, ude såvel inde.
- SKOLETJENESTE/INSTITUTIONER**
 OPHAV vil være tilgængeligt for skoler (gymnasium, folkeskole, efterskole mm.) og børnehaver og tilbyde læring i form af udstillinger, talks og undervisning.
- SKALDYRSOPLEVELSER**
 Der er i disse måneder, at der allerede er skabt events omkring østers og skaldyr, som Østerspremieren og Skaldyrsfestivalen, der begge har eksisteret i mange år. De store events kan suppleres med særlige oplevelser rettet til centrets målgrupper.
- FORENINGER**
 OPHAV vil danne nogle unikke rammer for de eksisterende foreninger på havnen. Det giver bl.a. mulighed for at lave fælles aktiviteter for foreningerne.
- SØSPORTSOPLEVELSER**
 I sommermånederne er søsporten på sit højeste. Det er særligt i disse måneder, vandet bliver brugt af de mange, mens skuldersæsonerne og vinteren er for de få dedikerede. Der kan f.eks. laves nye fælles Limfjordsevents på tværs af fjorden.
- TURISTSÆSON**
 I turistsæsonen vil der været en øget aktivitet omkring OPHAV, og hver aften vil man på solpladsen synge solen ned i fællesskab.
- EKSISTERENDE EVENTS**
 OPHAV vil tappe ind i de eksisterende events og tilbyde arealer omkring som eventplads.
- NYE EVENTS**
 Nye oplevelser som lanternefestival og nytårskur kan supplere de allerede succesfulde eksisterende events.
- UDVALGTE SKALDYRSAKTIVITETER**
- UDVALGTE SØSPORTSAKTIVITETER**

FJORDENS UDTRYK

LOKALE MATERIALER

Det er en ambition, at bygningerne såvidt muligt fremstår i genkendelige materialer og overflader fra Limfjorden.

Hvor centret får en mere skarp og præcis karakter vil søsportsfaciliteterne fremstå mere robuste og med et varmere udtryk.

FJORDENS FLADE

Limfjordens hvide kalklandskab bevæger sig fra vandet op på pladsen. Den er inspireret af kalken, men kan laves med både hvide betonkanter og flader, med tilslag eller hele felter af brændte muslingeskaller eller med hvide sten som calcineret flint.

SKALLENS BLÅ S SKÆR

Skallen, der lægger hen over centret, får et blåt skær og udtrykker blåmuslingens farverigdom. De blå farver toner sig op mod himlen på skallen, der trapper op ad.

EN BESKYTTENDE PERLEMORSFLADE

Muslingens indvendige perlemor er et udtryk for en beskyttelse og en sarthed. Det forestilles, at skallens indre overflade kalkes med en blanding, der får en glans med et hint af perlemor. Inspireret af den gamle teknik Stucco Lustrò, hvor der blandes marmorstøv i kalken.

HAVNENS TRÆ

Træ har alle dage været en karakter for havnebyggerier. Hårdt træ, som eg, der står ubehandlet, får en sølvagtig karakter, der spiller sammen med de hvide flader og de blå nuancer i skallen men også i himmel og vand.

ET BLØDT INDRE

De dele af søsportsfaciliteterne der skal isoleres, forelås at blive det med ålegræs, som er en af fjorden naturlige ressourcer. Det er også muligt at beklæde de indvendige tagfald med plader i ålegræs, der samtidig vil skabe en god akustik i bygningerne.

ET IKON FOR FJORDEN

OPHAV skal fremstå som et nyt vartegn for fjorden og et nyt ansigt for byen.

Foto: Jens Markus Lindhe
Visit Denmark

En lanterne ud til fjorden

Mødet med landskabet

Et ikon for byen

OPHAV - KILDEN TIL NOGET OPSTÅR

SAMARBEJDSPARTNERE I OPHAV

Projektets tre følgegrupper

Fjordens Kulinariske Skatkammer

Nordic Food College (EUC Nordvest)
Vilsund Blue
Skaldyrsfestivalen
Foreningen Fjordhaverne
Morsø Erhvervsråd
Lokale spisesteder og restauranter
Morsø Kunstforening MK61
Destination Limfjorden
Mors Handel
Visit Mors

Fjordens Liv

Dansk Skaldyrcenter, DTU Aqua
Foreningen Muslingeerhvervet
Museum Mors
Morsø Gymnasium
Morsø Handelsgymnasium
Blidstrup Efterskole
Lødderup Friskole
Sundby Friskole
Sydvestmors Friskole
Bjergby Friskole
Nordmors Naturfriskole
Ørding Friskole
M.C. Holms skole og børnehus
Øster Jølby skole og børnehus
Dueholmskolen
Sydmors Skole og Børnehus
Erslev Skole
Østergades Børnehus
Lundkærvejs Børnehave

Fjordens Søsport og Aktiviteter

Dykkerklubben Krabben
Nykøbing Mors Roklub
Morsø Sejlklub og Marina
Badeklubben Året Rundt
Wakeboard Mors
Ungdomsskolen Mors

OPHAVS LOKALE PARTNERE PÅ TVÆRS AF LIMFJORDEN

Jyllandsakvariet
Ertebølle Stenaldercenter
Limfjordsmuseet
Destination Limfjorden
Glyngøre Maritime Center
Søsportscenter Vilsund

OPHAV LIMFJORDEN SKOLETJENESTE

Morsø Kommune vil i årene 2022-2026 udvikle en helt ny skoletjeneste – OPHAV Limfjorden – som skal sætte Limfjorden på skoleskemaet for alle børn og unge på Mors. Når oplevelsescentret står færdigt skal de udviklede undervisningsforløb og -materialer udbydes til alle interesserede danske skoleklasser, både via centret og en digital læringsplatform.

Særlige ressourcelærere - Fjodrangers - uddannes igennem projektet og skal understøtte lærernes undervisning i emner relateret til Limfjorden. Alle lærere og pædagoger i Morsø Kommune vil også modtage et kompetenceløft i, hvordan Limfjorden kan bringes i spil i undervisningen. Udvikling af skoletjenesten er støttet med 7,5 mio. kr. fra Novo Nordisk Fonden og Villum Fonden og udvikles i tæt samarbejde med følgende partnere:

Partnere

VIA University College
Center for Børn og Natur, KU
Dansk Skaldyrscenter, DTU Aqua
Danish Marine Protein
Blå Biomasse
Vilsund Blue A/S
Foreningen Muslingeerhvervet
Ungdomsskolen på Mors
Nordic Food College, EUC Nordvest
Museum Mors
Skive Kommune
Struer Kommune
Lemvig Kommune
Thisted Kommune
Vesthimmerland Kommune

